

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

گزارش ریسک کشوری ایران؛ فصل اول ۲۰۲۱ شامل پیش‌بینی‌های ۱۰ ساله تا ۲۰۲۹

ناشر:

موسسه فیچ

تاریخ انتشار:

۲۵ سپتامبر ۲۰۲۰

اسفند ماه ۱۳۹۹

مطالب، تحلیل‌ها و پیش‌بینی‌هایی که در این گزارش ارائه شده است، دیدگاه اتاق ایران نیست و صرفاً ترجمه گزارشی از موسسه فیچ سلوشنز است. دلیل ترجمه چنین گزارش‌هایی آشنا شدن فعالان اقتصادی در داخل کشور با پیش‌بینی‌های مؤسسات خارجی درباره روندهای اقتصاد ایران است. علاوه بر این یکی از مبانی تصمیم‌گیری فعالان اقتصادی خارجی برای همکاری با کشورها، چنین گزارش‌هایی است.

All information, analysis, forecasts and data provided by Fitch Solutions Group Limited is for the exclusive use of subscribing persons or organisations (including those using the service on a trial basis). All such content is copyrighted in the name of Fitch Solutions Group Limited and as such no part of this content may be reproduced, repackaged, copied or redistributed without the express consent of Fitch Solutions Group Limited.

All content, including forecasts, analysis and opinion has been based on information and sources believed to be accurate and reliable at the time of publishing. Fitch Solutions Group Limited makes no representation of warranty of any kind as to the accuracy or completeness of any information provided, and accepts no liability whatsoever for any loss or damage resulting from opinion, errors, inaccuracies or omissions affecting any part of the content.

This report from Fitch Solutions Country Risk & Industry Research is a product of Fitch Solutions Group Ltd, UK Company registration number 08789939 ('FSG'). FSG is an affiliate of Fitch Ratings Inc. ('Fitch Ratings'). FSG is solely responsible for the content of this report, without any input from Fitch Ratings. Copyright © 2020 Fitch Solutions Group Limited.

فهرست مطالب

۵	خلاصه مدیریتی
۹	نمای اصلی
۹	ریسک‌های اصلی
۱۰	خلاصه ریسک کشوری
۱۰	شاخص ریسک اقتصادی
۱۰	شاخص ریسک سیاسی
۱۱	نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT)
۱۱	اقتصادی - تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها
۱۲	سیاسی - تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها
۱۳	چشم‌انداز اقتصادی
۱۳	چشم‌انداز رشد اقتصادی
۱۶	چشم‌انداز تولید ناخالص داخلی از منظر مخارج
۲۰	پیش‌بینی ۱۰ ساله
۲۰	اقتصاد ایران تا سال ۲۰۲۹
۲۲	ریسک‌های سیاسی همچنان بالا باقی می‌مانند
۲۳	چشم‌انداز سیاسی
۲۳	سیاست داخلی ۱
۲۵	سیاست داخلی ۲
۲۹	چشم‌انداز سیاسی بلندمدت
۳۰	شاخص ریسک سیاسی بلندمدت
۳۱	ریسک عملیاتی
۳۳	باز بودن اقتصاد (۲۷,۴ از ۱۰۰)
۴۷	شبکه خدمات عمومی (۶۵,۲ از ۱۰۰)

فهرست مطالب

۴۸	هزینه خدمات عمومی و دسترسی به آن
۵۷	چشم‌انداز کلان جهانی
۶۴	جدول شاخص‌ها
۶۹	منبع

خلاصه مدیریتی

گزارش حاضر به تحلیل و بررسی شاخص ریسک کشور در فصل اول سال ۲۰۲۱ پرداخته و با استفاده از پیش‌بینی‌های تعدیل شده به دلیل ریاست جمهوری بایدن، روند ریسک‌های مختلف کشوری و نیز وضعیت مؤلفه‌های کلیدی اقتصاد کلان را برای یک دوره ۱۰ ساله تا سال ۲۰۲۹ پیش‌بینی نموده است.

فعالان اقتصادی در ایران در سال‌های پیش رو با ریسک‌های زیر روبه‌رو هستند:

ریسک اقتصادی: اقتصاد ایران پس از اعمال تحریم‌های ثانویه ایالات متحده، به دلیل کاهش صادرات نفت و سرمایه‌گذاری تضعیف شده است. علاوه بر آن، همه‌گیری کووید-۱۹ باعث ایجاد اختلال در فعالیت‌ها شده و تداوم تحریم‌ها و کاهش درآمد نفت به محدودیت فضای سیاست مالی دولت افزوده است. در نتیجه ریال همچنان ضعیف و تورم همچنان بالا باقی می‌ماند و این باعث فشار بر سرمایه‌گذاری داخلی و مصرف می‌شود. تداوم یا لغو تدریجی تحریم‌های ایالات متحده تعیین کننده مسیر اقتصادی در سال‌های پیش رو است. چنانچه تحریم‌ها به تدریج لغو شود، رشد اقتصادی ایران در سال ۲۰۲۱ معادل ۴,۳ درصد و برای سال ۲۰۲۲ معادل ۸,۲ درصد پیش‌بینی می‌شود.

ریسک سیاسی: شرایط اقتصادی رو به وخامت ایران، تورم و بیکاری گسترده، از دلایل اساسی نارضایتی عمومی در کشور است. فشار ناشی از سال‌های طولانی تحریم بر کشور و ادامه‌دار شدن شرایط سخت اقتصادی، احتمال شدت گرفتن اعتراضات عمومی را افزایش می‌دهد. با این وجود تاب‌آوری نظام سیاسی ایران را به عنوان نمونه‌ای از یک دموکراسی مدیریت شده نباید دست کم گرفت.

تحلیل سوات^۱: در تحلیل سوات اقتصادی، منابع عظیم نفت، گاز و منابع معدنی ارزشمند در کنار بخش کشاورزی از نقاط قوت اقتصاد ایران در نظر گرفته شده است. در مقابل، تحریم‌های بین‌المللی، بخش بانکی ضعیف و ناکارآمدی محیط قانونی به عنوان چالشی برای سرمایه‌گذاری خارجی و حضور پررنگ دولت در اقتصاد که رقابت را برای بخش خصوصی دشوار ساخته، از نقاط ضعف اقتصاد کشور محسوب می‌شود. دو فرصت مهم روبه‌روی اقتصاد نیز توسعه منابع گازی و بازار بزرگ مصرفی داخلی است. در مقابل، مهم‌ترین تهدیدهای احتمالی نیز کاهش تولید نفت و وابستگی اقتصاد ایران به درآمدهای نفتی است. به‌علاوه، تنش‌های احتمالی بین‌المللی بر سر مسائل هسته‌ای نیز موجب آسیب دیدن روابط تجاری محدود با چین، روسیه، هند و سایر کشورها می‌شود.

در تحلیل سوات سیاسی، نقاط قوت شامل روابط تجاری با کشورهای چین، روسیه و ترکیه و تداوم کنترل قیمت کالاهای اساسی توسط دولت از طریق پراخت یارانه است که به حفظ ثبات کمک می‌کند. نقطه ضعف اساسی نیز عدم وجود اجماع سیاست‌گذاری در سطح کلان است. مهم‌ترین فرصت‌های چشم‌انداز سیاسی ایران شامل نقش‌آفرینی مجلس شورای اسلامی در مدیریت اقتصادی، کنترل و نظارت بر اقتصاد و تصمیم به ازسرگیری مذاکرات هسته‌ای است. مهم‌ترین تهدیدهای پیش‌روی چشم‌انداز سیاسی کوتاه‌مدت، از یک سو شکست مذاکرات هسته‌ای، ادامه تحریم‌های قبلی، افزایش تحریم‌های جدید امریکا و اروپا و از سوی دیگر نرخ بالای بیکاری جوانان است.

چشم انداز رشد اقتصادی ایران: تحریم‌ها تعیین کننده اصلی مسیر اقتصادی ایران هستند. تولید ناخالص داخلی ایران در در ده سال آینده به دلیل ادامه تنش با ایالات متحده و به علت تداوم ریسک‌های سیاسی و موانع ساختاری متعدد مانند فساد، عدم شفافیت و چارچوب سرمایه‌گذاری نامطلوب، بسیار پایین‌تر از ظرفیت‌های بالقوه آن پیش‌بینی می‌شود. امتیاز شاخص ریسک عملیاتی ایران با نمره پایین ۴۲٫۸ از ۱۰۰ نیز مؤید همین مطلب است. لذا میانگین رشد تولید ناخالص داخلی واقعی در طول دوره ۲۹-۲۰۲۰ حدود ۴٫۳ درصد و بسیار پایین‌تر از میزان اوج خود در دوره پیش از اعمال تحریم‌ها است.

در بخش انرژی، پیش‌بینی‌ها مبتنی بر افزایش تولید و صادرات نفت است، به طوری که در سال ۲۰۲۱ تولید نفت بطور متوسط سالانه ۷٫۳ درصد و در سال ۲۰۲۲ به میزان ۳۹٫۷ درصد رشد می‌کند. درآمد بیشتر مستلزم سرمایه‌گذاری عظیم و انتقال فناوری‌های جدید است. رشد جهشی یا سریع تولید در بخش هیدروکربن تا ده سال آینده به دلیل محیط عملیاتی و موانع ساختاری ریشه‌دار برای مشارکت خارجی در ایران، پیش‌بینی نشده و رشد این بخش به صورت تدریجی خواهد بود.

تورم نیز در نتیجه افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت محدود می‌شود. پیش‌بینی می‌شود با افزایش قیمت نفت و ورود دوباره ارز خارجی به بازار علاوه بر بهبود چشم‌انداز مصرف‌کنندگان و کسب و کارها نسبت به مسیر اقتصادی آینده، فشار بر ریال و تورم نیز کاهش یابد.

در مورد مصرف خصوصی نیز برآورد می‌شود که پس از سه سال تجربه رشد منفی، در سال ۲۰۲۱ به دنبال کاهش تحریم‌ها معادل ۳٫۹ درصد رشد کرده و فشار بر خانوارها و کسب و کارها کاهش یابد. مشروط بر آن‌که اختلال‌های مربوط به همه‌گیری کرونا کاهش یافته و دسترسی گسترده به واکسن تا نیمه سال ۲۰۲۱ فراهم آمده باشد. تولید ناخالص داخلی از منظر مخارج دولت به تدریج افزایش می‌یابد و پیش‌بینی می‌شود در طول سال‌های پیش‌رو کشور دچار کسری مالی پایدار باشد. سرمایه‌گذاری ثابت نیز به دلیل محیط عملیاتی دشوار و ریسک بالای سیاسی در شرایط نامطمئن، با سرعتی کند بهبود یافته و پیش‌بینی می‌شود سرمایه‌گذاری پس از کاهش‌های پی‌درپی در سه سال گذشته، معادل ۲٫۹ درصد رشد کند. همچنین افزایش خالص صادرات به سرمایه‌گذاری‌های عمده و ورود دانش خارجی وابسته است که به دلیل شرایط سیاسی و عملیاتی موجود قریب‌الوقوع نخواهد بود.

چشم انداز سیاسی: ایران که اعتراضات عمومی چندسال گذشته را در اثر افزایش فشارهای اقتصادی از سرگذرانده، مایل است ثبات اقتصادی خود را به‌ویژه با از سرگیری صادرات نفت بازیابد. بایدن نیز خواستار بازگشت به برجام است. اما ممکن است رقابت‌های سیاسی داخلی و نزدیکی انتخابات ریاست جمهوری در ایران از سرگیری مذاکرات را تا چند ماه عقب بیاورد. مذاکرات تنها به تقویت و گسترش توافق‌های هسته‌ای محدود نمی‌شود و ناظر به چالش‌های منطقه‌ای هم هست، لذا خطر نقض توافق هسته‌ای و در نتیجه، اعمال دوباره تحریم‌ها نیز وجود دارد. به این ترتیب روابط بین ایران و ایالات متحده در دوره بایدن همچنان تیره مانده، اما احتمال مواجهه نظامی در دوران بایدن کمتر خواهد بود. مشارکت استراتژیک ایران با چین می‌تواند ایالات متحده را در غرب اوراسیا در تنگنا قرار دهد. ایران از این طریق می‌تواند از پیشرفت قابل توجه اقتصاد خود پس از سال‌ها تحریم منتفع شود. چین نیز برای تامین نیاز نفتی خود از

خلیج فارس اطمینان بیشتری می‌یابد و کریدور چین و ایران می‌تواند در صورت خطر درگیری بین هند و پاکستان، جایگزین کریدور چین و پاکستان شود.

مسئله مهم این است که باید در نظر داشت تحولات ساختاری چین که رشد اقتصادی آن را کند می‌کند از دو مسیر می‌تواند اقتصاد ایران را متاثر سازد: کاهش سرمایه‌گذاری و کاهش تقاضا برای نفت. از سوی دیگر چین ممکن است به واسطه این مشارکت در معرض خطرات ژئوپلیتیک جدیدی قرار گیرد. تقویت این تصور که تحت لوای "مشارکت استراتژیک" در منازعات منطقه‌ای احتمالی، چین طرف ایران است، ممکن است واکنش کشورهای منطقه را برانگیخته و باعث نزدیکی بیشتر آنها به ایالات متحده شود.

ریسک عملیاتی: محیط کسب و کار پرچالش ایران پس از تحریم‌های مجدد ترامپ در کنار پیامدهای همه‌گیری کووید ۱۹ دستخوش وخامت بیشتر شده است. علاوه بر این، وابستگی شدید ایران به هیدروکربن‌ها، اقتصاد را در وضعیت بسیار آسیب‌پذیری قرار داده است. کسب و کارها در معرض ریسک جنگ سایبری بالقوه و نیز تنش‌های منطقه‌ای قرار دارند. ریسک‌های دیگر از جمله موانع متعدد تجاری، انحصارات و ممنوعیت‌های قانونی بر سر راه مشارکت خارجی در برخی حوزه‌ها، مالیات‌های سنگین، قوانین سختگیرانه کار، فساد و حاکمیت ضعیف قانون، همچنین تسلط نهادهای دولتی بر صنایع مهمی چون بانکداری نیز وجود دارد که ثبات اقتصادی را تهدید می‌کند.

در نتیجه امتیاز شاخص ریسک عملیاتی ایران نمره نامناسب ۴۲٫۸ از ۱۰۰ است که رتبه ۱۲ را از میان ۱۸ کشور خاورمیانه، بالاتر از کشورهای عمدتاً درگیر جنگ مانند یمن، عراق و سوریه، برای ایران تعیین نموده است. نمرات عمدتاً پایین کسب شده توسط ایران در شاخص‌هایی مانند جرم و امنیت (۳۳٫۴ از ۱۰۰)، تجارت و سرمایه‌گذاری (۳۶٫۴ از ۱۰۰)، بازار کار (۴۸٫۹ از ۱۰۰)، لجستیک (۵۲٫۸ از ۱۰۰)، باز بودن اقتصاد (۲۷٫۴ از ۱۰۰) و باز بودن تجارت (۲۵ از ۱۰۰) نشان‌دهنده وضعیت و جایگاه نامناسب اقتصادی کشور است.

ساختار اقتصاد: تکیه اقتصاد کشور عمدتاً بر بخش هیدروکربن‌ها است. اگرچه اقتصاد ایران از سایر هم‌تایان منطقه‌ای متنوع‌تر است، اما به دلیل محدودیت در دسترسی به بازارهای خارجی برای تامین نهاده‌های واسطه صنعتی در زیربخش اصلی صنعت (شامل خودرو، فلزات، پلاستیک و پتروشیمی)، ظرفیت رشد اندکی دارد.

روند تجارت: حجم تجارت ایران و سمت و سوی آن تحت تاثیر تحریم‌ها و نیز کاهش درآمد نفت است. با وجود این که تجارت خارجی راه اصلی کسب درآمد دولت برای تامین مالی هزینه‌های عمومی و خرید کالاهای کلیدی وارداتی است، اما کل حجم تجارت ایران در سال ۲۰۱۹ معادل ۱۴۰٫۴ میلیارد دلار بوده که رتبه پنجم منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا پس از امارات، عربستان، قطر و عراق است. این عملکرد ضعیف نسبت به هم‌تایان منطقه‌ای ناشی از وجود چالش‌های متعدد ساختاری است.

ترکیب تجارت: صادرات ایران تنوع کمی دارد که بیشتر آن شامل اقلام هیدروکربنی است. سایر کالاهای مصرفی، محصولات کشاورزی و فلزات، اهمیت کمتری دارند و تنها ۱۴ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد. شرکای صادراتی برتر ایران پنج کشور چین، کره جنوبی، عراق، افغانستان و امارات هستند. در بخش واردات نیز در سال ۲۰۱۹، اقلام خوراکی و کشاورزی بزرگ‌ترین گروه محصولات وارداتی با سهم ۳۰٫۸ درصدی از کل کالاهای وارداتی بودند که مقایسه ارزش بالغ بر ۸٫۳ میلیارد دلاری آن در مقایسه با تنها ۱٫۴ میلیارد دلار صادرات این گروه از کالاها توسط ایران

شاپان توجه است. واردات ماشین‌آلات و کالاهای واسطه نیز با سهم ۲۹ درصد رده دوم را در این سال دارند. شرکای وارداتی اصلی ایران شامل چین، آلمان، ترکیه، امارات و هند هستند.

مانع مهم جریان‌های تجاری ایران، نرخ بالای تعرفه واردات (به طور متوسط ۱۵,۲ درصد) است که دومین نرخ بالای منطقه پس از سوریه و یازدهمین در جهان است. این امر تا حدی ناشی از عدم عضویت کامل ایران در سازمان تجارت جهانی است. در این بخش از گزارش، فهرست کاملی از موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای تجارت و تاثیر آنها بر فضای کسب و کار آورده شده است. پیش‌بینی می‌شود موانع مذکور در سال‌های آینده هم ادامه یابد.

بازبودن سرمایه‌گذاری (با نمره ۲۹,۹ از ۱۰۰): پتانسیل جذب سرمایه‌گذاری خارجی به دلیل تحریم‌ها و فضای عملیاتی ضعیف در ایران اندک بوده و حتی در صورت لغو تحریم‌ها تا پیش از اجرای اصلاحات ساختاری محدود می‌ماند. ایران در این زمینه رتبه ۱۵ را در میان ۱۸ کشور منطقه دارد. آن دسته از سرمایه‌گذاری‌های خارجی انجام شده در کشور نیز آنهایی بوده‌اند که امکان کاهش ریسک عملیاتی را داشته‌اند؛ مانند سرمایه‌گذاری در بخش خودرو. دریافت‌کنندگان اصلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران بخش‌های تولید مواد شیمیایی، فلزات، استخراج مواد معدنی، خدمات عمومی، گردشگری و مخابرات بوده‌اند. با این حال، موجودی داخلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تنها ۱۲,۴ درصد از تولید ناخالص داخلی است که این دومین رقم پایین منطقه و نشانگر چالش‌های ساختاری موجود بر سر راه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است.

مناطق آزاد تجاری و برنامه‌های تشویقی جذب سرمایه‌گذاری خارجی در ادامه گزارش آورده شده است. احتمال استفاده سرمایه‌گذاران خارجی از این مشوق‌ها منوط به دو امر است. نخست، توافق هسته‌ای بادوام و دوم انجام اصلاحات ساختاری. در این بخش از گزارش نیز فهرست کاملی از موانع سرمایه‌گذاری خارجی، بخش‌هایی که تحت تاثیر این موانع قرار می‌گیرند و آثار آنها بر فضای کسب و کار آورده شده است.

شبکه خدمات عمومی (با نمره ۶۵,۲ از ۱۰۰): از سرگیری تحریم‌های ثانویه ایالات متحده در نوامبر ۲۰۱۸ با ایجاد اختلال در تأمین مالی دولت و لذا در ارتقای زیرساخت‌ها، سبب از بین رفتن بهبودهای ایجاد شده در حوزه خدمات عمومی شد. به علاوه، تأمین منابع آب پایدار و تأمین اینترنت مناسب، چالش بزرگی برای کشور است. اما امکان افزایش ظرفیت تولید برق در نیروگاه‌های برق متکی به سوخت گاز در صورت لغو تحریم‌ها و سرمایه‌گذاری میسر خواهد بود. در حال حاضر هزینه خدمات عمومی به دلیل اعطای یارانه به سوخت توسط دولت و ارزان بودن نسبی اینترنت برای کسب و کارها پایین است. در ادامه گزارش ریسک‌های برق، سوخت، ارتباطات راه دور و آب در جداول جداگانه و بطور مفصل تشریح شده است.

چشم انداز کلان جهانی در سال ۲۰۱۹-۲۰۲۴: در ادامه گزارش با توجه به داده‌های عینی سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰، ماهه ابتدای سال ۲۰۲۰، پیش‌بینی‌های قبلی تعدیل شده و آمارهای مرتبط با کشورهای دنیا و بازارهای توسعه یافته و بازارهای نوظهور و عملکرد اقتصادی آنها به‌انضمام شاخص‌های هر کشور، رتبه منطقه‌ای و رتبه جهانی آنها در جداول جداگانه ذکر شده است.

نمای اصلی

- ما پیش‌بینی‌های خود از رشد اقتصادی ایران را برای سال ۲۰۲۱ به ۴,۳ درصد و برای سال ۲۰۲۲ به ۸,۲ درصد رو به بالا اصلاح کرده‌ایم، در حالی که قبلاً این ارقام به ترتیب ۲,۹ درصد و ۷,۰ درصد بودند. این بازنگری بیانگر انتظار ما از دولت بایدن برای کمک به لغو تدریجی تحریم‌های ایالات متحده علیه ایران است که این امر به نوبه خود، احتمالاً صادرات نفت ایران را افزایش خواهد داد- به این وسیله فشارهای نزولی بر ریال کاهش یافته و تورم محدود شده و این امر به بهبود تدریجی مصرف و سرمایه‌گذاری کمک می‌کند.
- در مدت زمانی طولانی‌تر، «مشارکت استراتژیک» نوظهور بین چین و ایران می‌تواند پیشرفت بسیار مهمی برای هر دو طرف باشد که به هر یک از آنها کمک می‌کند تا از نظر ژئوپلیتیک در غرب اوراسیا ایالات متحده را در تنگنا قرار دهند. ایران از کاهش انزوا و پیشرفت قابل توجه اقتصاد خود پس از سال‌ها تحریم و ادغام عمیق‌تر در طرح کمربند و جاده منتفع خواهد شد.

ریسک‌های اصلی

- اجرای شدیدتر و طولانی‌تر تحریم‌های ایالات متحده یا همراهی بیشتر جامعه بین‌الملل با تحریم‌ها، شرایط اقتصادی وخیم حال حاضر داخل ایران را تشدید می‌کند. این به نوبه خود، خطر بی‌ثباتی سیاسی داخلی را افزایش می‌دهد.

خلاصه ریسک کشوری

شاخص ریسک اقتصادی

اقتصاد ایران با اعمال مجدد تحریم‌های ایالات متحده - که به صادرات نفت این کشور و جریان سرمایه‌گذاری آسیب می‌زند - تضعیف شده است. علاوه بر این، همه‌گیری کووید-۱۹ و تداوم کاهش قیمت نفت، باعث اختلال در فعالیت‌ها شده و فضای سیاست مالی دولت را محدود خواهد نمود. در نتیجه این تغییرات، ریال همچنان ضعیف و تورم همچنان بالا باقی خواهد ماند که باعث فشار بر سرمایه‌گذاری داخلی و مصرف می‌گردد.

شاخص ریسک سیاسی

با توجه به شرایط اقتصادی رو به وخامت ایران، چشم‌انداز سیاسی این کشور نامطمئن به نظر می‌رسد. تورم بالا و بیکاری، محرک‌های مهم نارضایتی عمومی و اعتراضات گسترده در سال گذشته در ایران هستند. اگر وخامت شرایط اقتصادی برای دوره‌ای طولانی ادامه یابد، احتمال شدت گرفتن اعتراضات عمومی وجود دارد.

نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها (SWOT)

اقتصادی – تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

نقاط قوت

- ایران پس از عربستان سعودی، دومین ذخایر بزرگ اثبات‌شده نفت در جهان و پس از روسیه دومین ذخایر بزرگ اثبات‌شده گاز را در جهان دارد.
- صرف‌نظر از نفت و گاز، ایران از لحاظ دیگر منابع نیز غنی است و از بخش کشاورزی قدرتمندی نیز برخوردار است.
- ایران از وضعیت جمعیتی مطلوبی بهره‌مند است. جمعیت این کشور زیاد و میزان تحصیلات در آن نسبتاً بالا است.

نقاط ضعف

- تحریم‌های بین‌المللی تجارت را با این کشور به شدت محدود ساخته است.
- بخش بانکی به شدت ضعیف و آسیب‌پذیر است که باعث محدودیت این کشور در دسترسی به اعتبار می‌شود.
- محیط قانون‌گذاری به شدت چالش‌برانگیز است و مانعی بازدارنده در مقابل سرمایه‌گذاری خارجی محسوب می‌شود.

فرصت‌ها

- بخش گاز هنوز جای زیادی برای توسعه دارد و فضای قابل توجهی برای حداکثر نمودن این منبع درآمدی موجود است.
- ایران دارای بازار مصرف بزرگی است که اگر شرایط سیاسی و عملیاتی بهبود یابد، بازیگران خارجی مایل هستند تا در این بازار حضور پیدا کنند.

تهدیدها

- کاهش تولید نفت تأثیر زیادی بر اقتصاد ایران خواهد داشت. اگرچه صندوق تثبیت درآمدهای نفتی^۱ برای حمایت از اقتصاد در زمان‌های کاهش قیمت نفت وجود دارد، اما از این صندوق به طرز روزافزونی برای تأمین هزینه‌های دولت استفاده شده و تقریباً خالی شده است.
- اگر ایران به دنبال خروج ایالات متحده از توافق هسته‌ای به طور جدی در پی خروج از برجام باشد، این مسئله می‌تواند به روابط تجاری این کشور با چین، روسیه، هند و سایر کشورها آسیب بزند.

سیاسی – تحلیل نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

نقاط قوت

- روابط تجاری با کشورهای هم‌چون چین، روسیه و ترکیه به قوت خود باقی مانده و این امر مفری مهم برای اقتصاد ایران فراهم می‌کند.
- دولت همچنان قادر به اعطای یارانه به کالاهای اساسی وارداتی و تأمین مالی برنامه‌های رفاهی است که این امر در کوتاه‌مدت باعث کاهش ریسک بروز ناآرامی‌های عمومی گسترده می‌شود.

فرصت‌ها

- اقدام ۱۵۰ نماینده مجلس (از میان ۲۹۰ نماینده) در مارس ۲۰۱۲ برای سؤال از محمود احمدی‌نژاد و وادار ساختن او به پاسخگویی در قبال مسئولیتی که در مدیریت اقتصاد بر عهده داشت، نشانه‌ای مثبت از وجود کنترل و نظارت است.
- مذاکرات با ایالات متحده ممکن است از سر گرفته شود که باعث بهبود ثبات سیاسی می‌گردد.

تهدیدها

- چشم‌انداز تحریم‌های بیشتر ایالات متحده و اتحادیه اروپا را نمی‌توان نادیده گرفت.
- نرخ بیکاری جوانان همچنان بالا است که محرکی برای اعتراضات عمومی به حساب می‌آید.

چشم‌انداز اقتصادی

چشم‌انداز رشد اقتصادی

ریاست جمهوری بایدن احتمالاً به برداشتن بخشی از تحریم‌های اقتصاد ایران منجر خواهد شد.

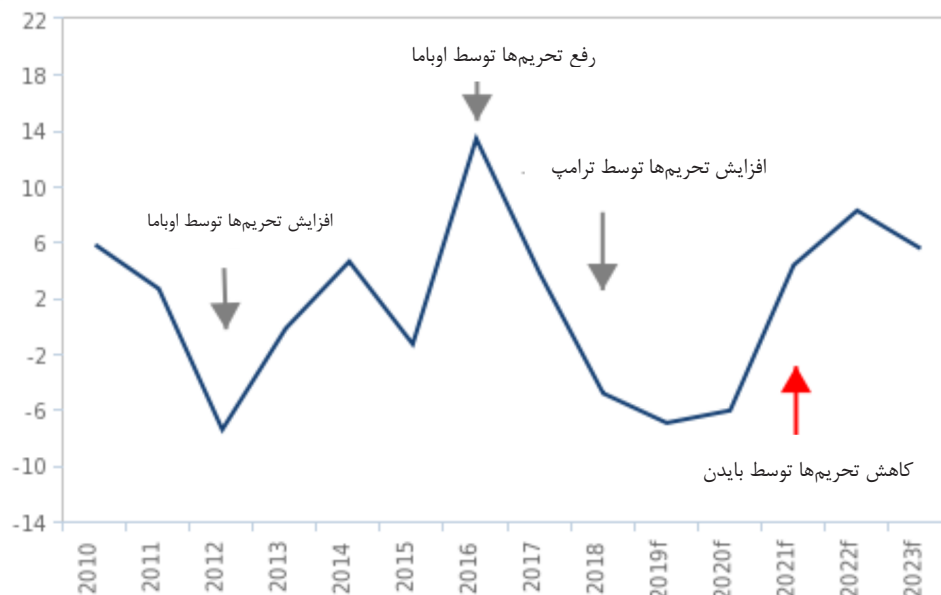
نمای کلی

ما در مؤسسه فیچ، پیش‌بینی خود از رشد تولید ناخالص داخلی ایران را در سال‌های ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به ترتیب از ۲,۹ درصد و ۷ درصد، با اصلاحی رو به بالا به ۴,۳ درصد و ۸,۲ درصد تغییر دادیم.

- این بازنگری مبین انتظار ما از تصمیم جو بایدن به لغو تدریجی تحریم‌های آمریکا علیه ایران است.
- در نتیجه، صادرات نفت ایران احتمالاً افزایش خواهد یافت - که این امر به کاهش فشارها بر ریال و کاهش تورم کمک می‌کند و بدین ترتیب موجب بهبود تدریجی مصرف و سرمایه‌گذاری می‌شود.
- با این حال، تنش‌های ایالات متحده و ایران می‌تواند صرف‌نظر از نتیجه انتخابات ریاست جمهوری، بالا بماند و مانع کاهش تحریم‌های ایالات متحده شود. بحران کووید-۱۹ نیز می‌تواند طولانی‌تر از آنچه در حال حاضر انتظار داریم ادامه یابد و فعالیت اقتصادی را در طول سال آینده به شدت مختل کند.

تحریم‌ها مسیر اقتصادی ایران را رقم می‌زنند

رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سالانه

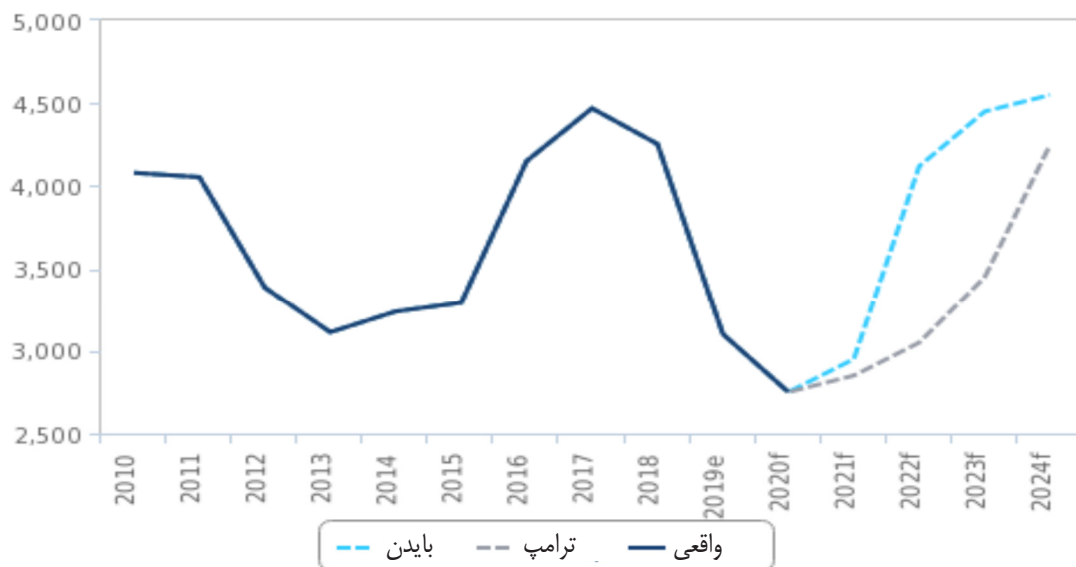
منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ

ما در فیچ، پیش‌بینی‌های خود از رشد اقتصادی ایران را تعدیل کرده‌ایم تا بازتابی از ریاست جمهوری بایدن در سال ۲۰۲۱ باشند. در حال حاضر رشد واقعی تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ را به ترتیب ۴,۳ درصد و ۸,۲ درصد پیش‌بینی کرده‌ایم (در مقایسه با ۲,۹ درصد و ۷,۰ درصد قبلی)، چرا که انتظار داریم تحریم‌های آمریکا علیه ایران به تدریج از سال آینده کاهش یابد و سطح بالاتری از تجارت را ممکن سازد.

بایدن بارها اظهار داشته است که قصد دارد به عنوان رئیس‌جمهور مجدداً به توافق هسته‌ای ایران وارد شود، مشروط بر اینکه تهران به رعایت دقیق قوانین بازگردد و این دیدگاه اصلی ما است که تهران احتمالاً این پیشنهاد را بپذیرد و در نتیجه تحریم‌های آمریکا علیه ایران از سال آینده تخفیف یابد. اگرچه یادآور می‌شویم که توافق و اجرای فرایند بازگشت به توافق بین واشنگتن و تهران ممکن است به چندین ماه زمان نیاز داشته باشد. از این رو، انتظار داریم روند کاهش تحریم‌های ایالات متحده کاملاً تدریجی باشد و احتمالاً مدتی پس از نیمه دوم سال ۲۰۲۱ شروع می‌شود.

پیروزی بایدن احتمالاً افزایش روند صادرات نفت ایران در سال ۲۰۲۱ را تسهیل می‌کند

تولید نفت خام و میعانات، هزار بشکه در روز (پیش‌بینی‌ها مبتنی بر دوره دوم ترامپ یا ریاست جمهوری بایدن از سال ۲۰۲۱)

منبع: اداره اطلاعات انرژی، فیچ

کاهش تحریم‌های ایالات متحده احتمالاً افزایش صادرات نفت ایران را که طی سه سال گذشته به دلیل «فشار حداکثری» دولت ترامپ علیه جمهوری اسلامی به طرز چشمگیری کاهش یافته است، تسهیل می‌کند. ما انتظار داریم از نیمه دوم سال آینده تولید به صورت قابل توجهی افزایش یابد و با بازیابی مجدد ظرفیت کامل، تولید نفت ایران به طور متوسط (سالانه) در سال ۲۰۲۱ به میزان ۷,۳ درصد و در سال ۲۰۲۲ به میزان ۳۹,۷ درصد رشد کند. این سیر رشد عمدتاً با دوره‌های قبلی کاهش تحریم‌های ایالات متحده، به ویژه با دوره دوم دولت اوباما (۲۰۱۳-۲۰۱۶) مطابقت دارد.

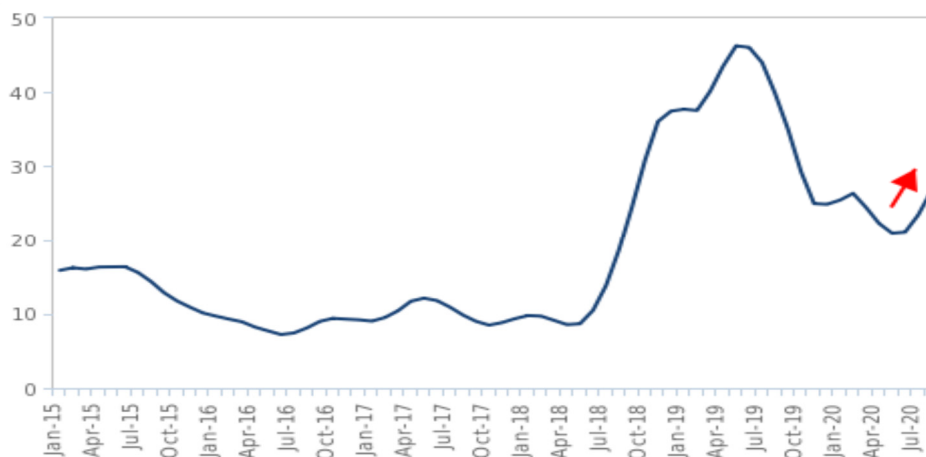
افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت که با افزایش قیمت جهانی نفت بیشتر شود، احتمالاً فشار نزولی بر نرخ برابری ارز را کاهش می‌دهد. در ماه‌های اخیر در بازارهای موازی ریال بخش زیادی از ارزش خود را در برابر دلار آمریکا از دست داده است؛ به طوری که قیمت‌های فروش هر دلار در تاریخ ۲۹ سپتامبر برابر با ۲۹۵,۵۰۰ ریال گزارش شده است. حال آنکه ابتدای سال این رقم ۱۱۲,۰۰۰ ریال بود. به اعتقاد ما، ورود مجدد ارز خارجی، همراه با بهبود چشم‌انداز مصرف‌کنندگان و کسب و کارها نسبت به مسیر اقتصادی آینده ایران، تا حدی برگشت این روند را در پی خواهد داشت و در نتیجه تورم پایین‌تری را رقم خواهد زد (که در ماه اوت نسبت به سال قبل ۳۰,۴ درصد بود).

علاوه بر این، حمایت از دو متغیر مصرف خصوصی و سرمایه‌گذاری سبب شده که بعد از سه سال کاهش متوالی، در سال ۲۰۲۱، انتظار رشد هر دو متغیر به ترتیب به میزان ۳,۹ و ۲,۹ درصد وجود داشته باشد. بدین ترتیب به نظر می‌رسد فشارها بر روی خانوارها و مشاغل کاهش یابد. همچنین خاطر نشان می‌سازیم که این پیش‌بینی‌ها مبتنی بر تصور ما از دسترسی گسترده به واکسن کووید-۱۹ در نیمه اول سال آینده شکل گرفته که منجر به کاهش اختلالات مربوط به تعطیلی و محدودیت فعالیت‌های اقتصادی و تجارت خواهد شد.

با این حال، ریسک پیش‌بینی‌های فعلی ما افزایش یافته و به شدت روندی منفی به خود گرفته است. هنوز هم احتمال قابل توجهی وجود دارد که دولت بایدن و تهران نتوانند در مورد روند بازگشت به توافق هسته‌ای به تفاهم برسند. بدین ترتیب، ممکن است نتوان کاهش قابل ملاحظه‌ای را در مورد تحریم‌های ایالات متحده پیش‌بینی نمود. در صورت تحقق این امر، انتظار می‌رود طی دو سال آینده، رشد اقتصادی کندی را شاهد باشیم و استانداردهای زندگی در داخل کشور رو به وخامت بگذارد.

افزایش درآمد حاصل از نفت فشار روی ریال را تخفیف داده و تورم را محدود می‌کند

تورم سالانه، میانگین متحرک ۳ ماهه

منبع: مؤسسه فیچ و بانک مرکزی ایران

همچنین در رابطه با شیوع کووید-۱۹ ریسکی منفی وجود دارد. اگر روند مهار ویروس به طور قابل ملاحظه‌ای بیش از آنچه در حال حاضر انتظار داریم بوده و منجر به تمدید اقدامات فاصله‌گذاری اجتماعی شود، آنگاه تأثیر منفی بر رشد به طور قابل توجهی بیشتر از آنچه پیش‌بینی‌های فعلی ما نشان می‌دهد، خواهد بود. این امر به ویژه در شرایطی اتفاق

می‌افتد که مقامات ایرانی دارای انعطاف محدودی در سیاست‌های مالی و پولی برای تحریک فعالیت‌های اقتصادی داخلی هستند.

چشم‌انداز تولید ناخالص داخلی از منظر مخارج

اقتصاد ایران با اعمال مجدد تحریم‌های هسته‌ای ایالات متحده در نیمه دوم سال ۲۰۱۸ و تداوم افت قیمت نفت، بیش از پیش تضعیف خواهد شد. حتی در صورتی که پیروی سایر کشورها از تحریم‌ها نیز به طور قابل توجهی کاهش پیدا کند یا قیمت نفت افزایش یابد، موانع ساختاری و ریشه‌ای متعدد باعث خواهند شد که رشد ایران در آینده قابل پیش‌بینی بسیار پایین‌تر از ظرفیت‌های بالقوه آن باشد.

مصرف خصوصی سهم عمده‌ای در اقتصاد ایران دارد که البته این سهم طی دهه گذشته تقریباً ثابت باقی مانده است. ما انتظار داریم که این سهم در بلندمدت افزایش یابد، زیرا این بخش در نهایت از رفع تحریم‌ها منتفع خواهد شد. با توجه به ضعف‌های فوق‌الذکر در محیط کسب و کار ایران، انتظار داریم که سرمایه‌گذاری ثابت طی دهه پیش رو با چالش مواجه باشد. با توجه به تداوم فشردگی فضای مالی، مصرف دولت با رشد اندکی همراه خواهد بود. با افزایش صادرات نفت، خالص صادرات در بلندمدت (پس از سال ۲۰۲۰) با افزایش مواجه خواهد بود.

چشم‌انداز مصرف خصوصی: اعمال مجدد تحریم‌های ایالات متحده منجر به کاهش جریان ورودی ارز خارجی و تضعیف ریال خواهد گردید. این امر به نوبه خود باعث بالا ماندن تورم و فشار بر فعالیت‌های تجاری و مصرف خصوصی خواهد شد. درآمدهای دولت هم تحت تأثیر منفی کاهش درآمدهای نفتی قرار خواهد گرفت و این خود بدین معنی است که توانایی دولت برای ایجاد شغل، محدود خواهد بود. به همین منوال، نرخ بیکاری نیز بیشتر می‌شود. این علامت خوبی برای چشم‌انداز مصرف خصوصی ایران در چند سال آینده نیست. در بلندمدت‌تر، باور ما بر این است که احتمالاً باز هم از شدت تحریم‌ها کاسته خواهد شد. در این صورت، مصرف خصوصی احتمالاً به تدریج بهبود پیدا خواهد نمود. اساساً، ایران از یک جمعیت فعال عظیم و در حال رشد برخوردار است.

چشم‌انداز مخارج دولت: ما پیش‌بینی می‌کنیم که ایران در طول سال‌های پیش رو دچار کسری مالی پایدار باشد؛ مسأله‌ای که عمدتاً ناشی از کاهش درآمدهای نفتی و افزایش تدریجی مخارج است. کسری مالی پایدار نیز منجر به اوج‌گیری تورم خواهد شد.

جدول: پیش‌بینی‌های رشد تولید ناخالص داخلی

۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	۲۰۱۸e	
۴۶.۲۱۱.۳۳۱,۷	۳۹.۸۷۹.۶۸۵,۳	۳۳.۶۰۹.۲۸۱,۷	۲۸.۲۱۹.۳۷۸,۵	۲۳.۲۶۸.۳۶۱,۲	۱۹.۳۳۲.۵۴۵,۰	تولید ناخالص داخلی اسمی، میلیارد ریال
۵,۵	۸,۲	۴,۳	-۶,۱	-۷	-۴,۸	ر شد سالانه تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد
۵۶۷.۴۲۱.۰۹۵,۱	۴۹۴.۵۰۰.۴۴۳,۳	۳۹۵.۲۶۹.۵۷۷,۹	۳۳۵.۹۷۳.۱۸۳,۷	۲۸۰.۶۳۲.۷۹۴,۷	۲۴۸.۸۸۶.۶۷۳,۹	تولید ناخالص داخلی سرانه، ریال
۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	
۸۷.۷۳۸.۴۳۳,۲	۷۹.۹۲۷.۹۷۲,۱	۷۲.۵۳۴.۴۷۵,۸	۶۵.۵۷۹.۳۳۱,۶	۵۸.۸۴۳.۶۱۳,۰	۵۲.۶۰۲.۲۶۹,۹	تولید ناخالص داخلی اسمی، میلیارد ریال
۴,۱	۴	۴,۴	۴,۲	۴,۲	۴,۶	ر شد سالانه تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد
۹۵۴.۱۹۱.۲۳۹,۸	۸۷۶.۳۲۷.۳۶۹,۶	۸۰۸.۳۹۶.۱۷۲,۳	۷۳۷.۵۸۱.۹۲۴,۴	۶۷۳.۷۰۷.۸۳۷,۴	۶۲۴.۵۰۸.۶۵۲,۶	تولید ناخالص داخلی سرانه، ریال

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

جدول: پیش‌بینی‌های مصرف خصوصی

۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	۲۰۱۸e	
۲۲.۴۵۹.۲۲۶,۹	۱۹.۶۳۲.۱۹۱,۴	۱۶.۸۹۵.۱۷۳,۳	۱۴.۰۹۱.۰۵۳,۶	۱۱.۴۵۶.۱۴۱,۱	۸.۶۹۲.۰۶۴,۶	مصرف نهایی خصوصی، میلیارد ریال
۴۸,۶	۴۹,۲	۵۰,۳	۴۹,۹	۴۹,۲	۴۵	مصرف نهایی خصوصی، درصد از تولید ناخالص
۴,۴	۴,۲	۳,۹	-۶	-۴,۲	-۶,۴	مصرف نهایی خصوصی، رشد واقعی، درصد سالانه
۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	
۴۲.۵۶۳.۶۷۰,۷	۳۸.۸۷۰.۹۳۲,۲	۳۵.۳۳۷.۲۱۱,۱	۳۱.۸۳۵.۳۲۵,۳	۲۸.۴۲۴.۳۹۷,۶	۲۵.۳۷۸.۹۲۶,۴	مصرف نهایی خصوصی، میلیارد ریال
۴۸,۵	۴۸,۶	۴۸,۷	۴۸,۵	۴۸,۳	۴۸,۲	مصرف نهایی خصوصی، درصد از تولید ناخالص
۳	۳	۴	۴	۴	۴	مصرف نهایی خصوصی، رشد واقعی، درصد سالانه

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

جدول: پیش‌بینی‌های مصرف دولت						
۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	۲۰۱۸e	
۶.۸۰۷.۱۴۰,۳	۵.۸۶۸.۲۲۴,۴	۵.۰۰۲.۷۴۸,۹	۴.۱۶۸.۹۵۷,۴	۳.۳۰۶.۰۷۲,۵	۲.۴۹۵.۱۴۹,۰	مخارج نهایی دولت، میلیارد ریال
۱۴,۷	۱۴,۷	۱۴,۹	۱۴,۸	۱۴,۲	۱۲,۹	مخارج نهایی دولت، درصد از تولید ناخالص
۶	۵,۳	۴	-۲,۹	-۳,۵	-۸,۶	مخارج نهایی دولت، رشد واقعی، درصد سالانه
۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	
۱۳.۱۹۶.۷۰۷,۶	۱۱.۸۳۵.۶۱۲,۲	۱۰.۶۱۴.۸۹۸,۸	۹.۵۶۲.۹۷۱,۹	۸.۵۷۶.۶۵۶,۴	۷.۶۹۲.۰۶۸,۶	مخارج نهایی دولت، میلیارد ریال
۱۵	۱۴,۸	۱۴,۶	۱۴,۶	۱۴,۶	۱۴,۶	مخارج نهایی دولت، درصد از تولید ناخالص
۵	۴,۵	۴	۳,۵	۳,۵	۴	مخارج نهایی دولت، رشد واقعی، درصد سالانه

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

چشم‌انداز سرمایه‌گذاری ثابت: حتی در صورت لغو تحریم‌ها، موانع عمده‌ای بر سر راه شرکت‌های خارجی قرار دارد که قصد ورود به یکی از بزرگ‌ترین بازارهای خاورمیانه را دارند. شرکت‌های خارجی از تقریباً تمام حوزه‌ها، تمایل خود را برای بازگشت به بازار ایران ابراز نموده‌اند؛ با این حال، محیط عملیاتی دشوار در کنار ریسک‌های سیاسی همیشگی، تنها بازگشت آهسته سرمایه‌گذاری را در شرایط نامطمئن سیاسی موجود تضمین نماید.

جدول: پیش‌بینی‌های سرمایه‌گذاری ثابت						
۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	۲۰۱۸e	
۲.۹۴۹.۷۳۷,۵	۲.۷۰۴.۴۳۸,۷	۲.۴۷۲.۰۱۳,۰	۲.۳۱۸.۱۹۹,۶	۲.۶۷۵.۵۱۴,۰	۳.۵۵۲.۲۹۳,۹	تشکیل سرمایه ثابت، میلیارد ریال
۶,۴	۶,۸	۷,۴	۸,۲	۱۱,۵	۱۸,۴	تشکیل سرمایه ثابت، درصد از تولید ناخالص
۵,۵	۵,۷	۲,۹	-۱۶,۵	-۴	-۳,۸	تشکیل سرمایه ثابت، رشد واقعی، درصد سالانه
۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	
۴.۶۳۹.۶۳۲,۴	۴.۳۳۹.۱۲۷,۷	۴.۰۵۴.۸۷۵,۴	۳.۷۵۰.۰۱۲,۰	۳.۴۶۴.۹۸۸,۶	۳.۱۹۸.۶۰۶,۷	تشکیل سرمایه ثابت، میلیارد ریال
۵,۳	۵,۴	۵,۶	۵,۷	۵,۹	۶,۱	تشکیل سرمایه ثابت، درصد از تولید ناخالص
۴	۴	۵	۵	۵	۵	تشکیل سرمایه ثابت، رشد واقعی، درصد سالانه

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

چشم‌انداز خالص صادرات: پس از رشد چشمگیری که به دنبال رفع تحریم‌ها به وقوع پیوست، انتظار داریم که درآمدهای هیدروکربنی ایران به دلیل اعمال محدودیت‌های ایالات متحده بر واردات نفت از این کشور، در سال ۲۰۲۰-۲۰۱۹ به شدت کاهش یابد. علاوه بر این، برای توسعه این بخش (بخشی که قسمت عمده صادرات ایران را بر عهده دارد) به سرمایه‌گذاری‌های عمده و دانش خارجی نیاز است که با توجه به شرایط سیاسی و عملیاتی موجود، دستیابی به آن را قریب‌الوقوع نمی‌دانیم.

جدول: پیش‌بینی‌های خالص صادرات

۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	۲۰۱۸e	
۲,۵۳۷,۰۴۰,۸	۱,۷۱۱,۱۹۰,۶	۷۲۳,۴۱۴,۷	۶۰۳,۲۰۷,۷	۵۷۸,۴۲۴,۴	۲۷۱,۴۵۹,۴	خالص صادرات کالاها خدمات، میلیارد ریال
۵,۵	۴,۳	۲,۲	۲,۱	۲,۵	۱,۴	خالص صادرات کالا و خدمات، درصد از GDP
۲۰,۸	۶۳۵,۲	۱۵۰,۴	-۷۹	-۶۱,۱	-۴۷,۴	رشد خالص صادرات کالا و خدمات، درصد سالانه
۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	
۴,۰۰۹,۸۳۰,۴۰	۳,۹۵۹,۷۹۵,۹۰	۳,۸۴۶,۶۸۳,۳۰	۳,۷۵۱,۷۳۰,۲۰	۳,۶۱۷,۱۳۴,۹۰	۳,۲۷۰,۳۳۵,۹۰	خالص صادرات کالاها خدمات، میلیارد ریال
۴,۶	۵	۵,۳	۵,۷	۶,۱	۶,۲	خالص صادرات کالا و خدمات، درصد از GDP
۷,۵	۷,۶	۳	۱,۲	-۰,۴	۷,۷	رشد خالص صادرات کالا و خدمات، درصد سالانه

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

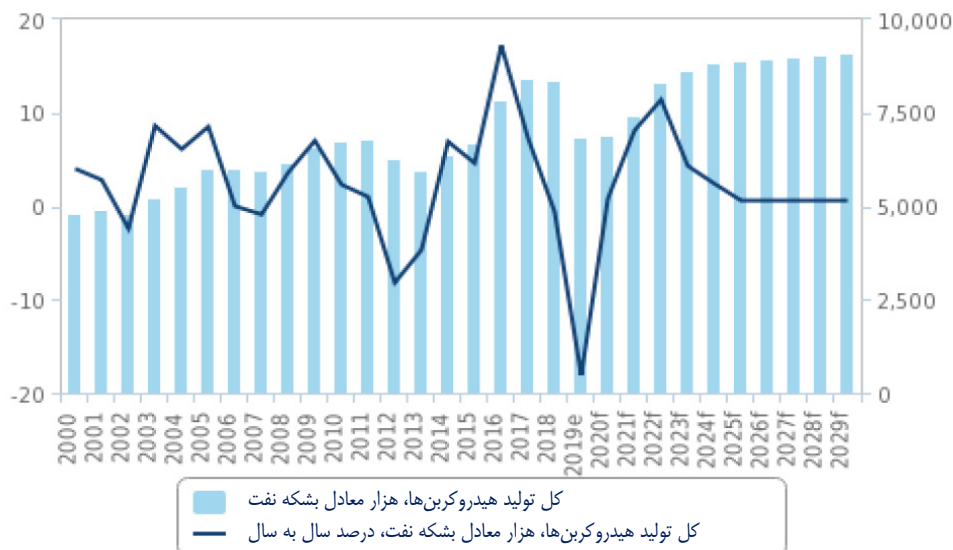
پیش‌بینی ۱۰ ساله

اقتصاد ایران تا سال ۲۰۲۹

ظرفیت عملکرد بهتر اقتصاد ایران نسبت به منطقه، اما تداوم ریسک‌های سیاسی و موانع ساختاری نمای کلی: اقتصاد ایران با توجه به منابع طبیعی غنی و وضعیت جمعیتی مطلوب، از این ظرفیت برخوردار است که از نظر رشد، در دههٔ پیش رو عملکرد بهتری نسبت به منطقه داشته باشد. با این حال، بی‌ثباتی سیاسی و تنش‌ها با ایالات متحده در سال‌های پیش رو پابرجا خواهند بود. این موضوع در کنار موانع ساختاری عمده در داخل، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی ایران را بسیار پایین‌تر از پتانسیل آن برای آیندهٔ قابل پیش‌بینی نگه خواهد داشت.

افزایش مصرف منجر به کاهش صادرات می‌گردد

صنعت انرژی

منبع: آژانس بین‌المللی انرژی، فیچ؛ e = تخمین‌ها و f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

حتی پس از رفع احتمالی تحریم‌های بین‌المللی، عدم بهره‌برداری کامل از ثروت عظیم نفت و گاز و همچنین محیط عملیاتی چالش‌برانگیز در این کشور، منجر به توسعه‌گند اقتصاد ایران طی دههٔ پیش‌رو خواهد شد. پیش‌بینی می‌کنیم که میانگین رشد تولید ناخالص داخلی واقعی در طول دورهٔ ۲۰۲۹-۲۰۲۰ حدود ۴٫۳ درصد باشد که بسیار پایین‌تر از اوج خود در پیش از تحریم‌ها است.

جدول: پیش‌بینی‌های اقتصاد کلان بلندمدت

۲۰۲۹f	۲۰۲۸f	۲۰۲۷f	۲۰۲۶f	۲۰۲۵f	۲۰۲۴f	۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	
۱۳۷۰.۹	۱۲۴۸.۹	۱۱۴۲.۳	۱۰۴۹.۳	۹۶۴.۶	۹۱۴.۸	۸۹۷.۳	۸۸۶.۲	۸۰۰.۲	۶۷۱.۹	تولید ناخالص داخلی اسمی، میلیارد دلار
۴.۱	۴	۴.۴	۴.۲	۴.۲	۴.۶	۵.۵	۸.۲	۴.۳	-۶.۱	رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سالانه
۱۴.۹۰۹	۱۳.۶۹۲	۱۲.۶۳۱	۱۱.۷۰۷	۱۰.۸۶۶	۱۰.۴۰۸	۱۰.۳۱۶	۱۰.۳۰۲	۹.۴۱۱	۷.۹۹۹	تولید ناخالص داخلی سرانه، دلار
۹۱.۹۵	۹۱.۲۱	۹۰.۴۳	۸۹.۶۲	۸۸.۷۷	۸۷.۸۹	۸۶.۹۸	۸۶.۰۲	۸۵.۰۳	۸۳.۹۹	جمعیت، میلیون نفر
۶.۵	۷	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۲	۱۶	۲۹	تورم قیمت مصرف‌کننده، درصد سالانه
۶۴.۰۰۰	۶۴.۰۰۰	۶۳.۵۰۰	۶۲.۵۰۰	۶۱.۰۰۰	۵۷.۵۰۰	۵۱.۵۰۰	۴۵.۰۰۰	۴۲.۰۰۰	۴۲.۰۰۰	نرخ ارز ریال/دلار، میانگین ^۱
۶۹.۰۰۰	۶۹.۰۰۰	۶۸.۵۰۰	۶۷.۵۰۰	۶۶.۰۰۰	۶۲.۵۰۰	۵۶.۵۰۰	۵۰.۰۰۰	۴۷.۰۰۰	۴۷.۰۰۰	نرخ ارز ریال/دلار در بازار ^۲ موازی، eop
۱.۹	۱.۹	۱.۸	۱.۹	۱.۸	۱.۷	۱.۵	۱.۳	۰.۲	۰.۲	تراز حساب جاری، درصد از تولید ناخالص داخلی

منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ f=پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

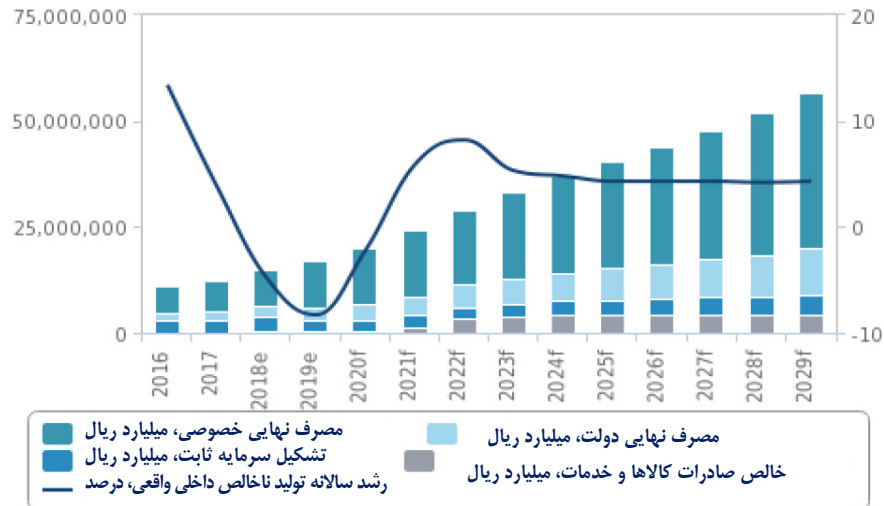
بخش انرژی: پتانسیل بالا، انتظارات پایین

بخش نفت و گاز و انرژی از ظرفیت قابل توجهی برای رشد بالا برخوردارند. هم ذخایر نفت و هم ذخایر اثبات‌شده گاز ایران، دومین ذخایر بزرگ در جهان است، به ترتیب ۱۳۷ میلیارد بشکه و ۲۹.۷ تریلیون مترمکعب بر اساس بریتیش پترولیوم. با این حال، سطوح تولید نفت از سال ۲۰۰۳ تغییر چندانی نداشته است.

^۱ دلیل استفاده از این نرخ‌ها مشخص نیست (مترجم).^۲ همان

مصرف کننده به عنوان عامل چشم انداز رشد مثبت

پیش بینی های اقتصاد کلان

منبع: منابع ملی، سازمان ملل متحد، فیچ؛ e = برآوردها و f = پیش بینی های مؤسسه فیچ

دیدگاه اصلی ما این است که در بلندمدت، اثرات تحریم های بین المللی بر تولید نفت ایران کاهش خواهد یافت و اجازه افزایش میزان تولید را به سطوح سال ۲۰۱۷ خواهد داد. ورای این موضوع، درآمد بیشتر مستلزم سرمایه گذاری عظیم خارجی و انتقال فناوری است. با توجه به فراوانی موانع ساختاری ریشه دار برای مشارکت خارجی در بخش هیدروکربن ایران، موانعی همچون فساد اداری، عدم شفافیت، ضعف قوانین و چارچوب سرمایه گذاری نامطلوب، تحقق این امر در مقیاس اساسی برای چندین سال آینده بعید به نظر می رسد. دیدگاه بلندمدت ما، گسترش تدریجی فعالیت بخش هیدروکربنی ایران و نه هرگونه جهش یا رشد سریع است.

ریسک های سیاسی همچنان بالا باقی می ماند

وضعیت جمعیتی مطلوب و مساعد ایران - جمعیت فعال زیاد و در حال رشد - به پشتیبانی از رشد تولید ناخالص داخلی واقعی در دهه آینده کمک خواهد نمود. با این حال، ریسک های سیاسی داخلی در چشم انداز ما وجود دارد.

پیش بینی های بلندمدت اقتصاد کلان ما بر مبنای چندین متغیر کمی و کیفی هستند. پیش بینی های ۱۰ ساله ما در اکثر موارد بر این فرض استوار هستند که رشد، نهایتاً به سمت یک روند بلندمدت همگرا می شود، به گونه ای که پتانسیل اقتصادی با عواملی همچون سرمایه ثابت، جمعیت و رشد بهره وری تعیین می گردد. از آن جایی که چارچوب های کیفی غالباً نمی توانند سازوکارهای اصلی که در ورای عوامل تعیین کننده رشد بلندمدت قرار دارند را در نظر بگیرند، پیش بینی های ما بازتابی از دانش عمیق تحلیل گران از عوامل ذهنی همچون قدرت نهادی و ثبات سیاسی نیز محسوب می شود. ما روندها را در ترکیب اقتصاد و سهم از تولید ناخالص داخلی بر اساس مخارج ارزیابی می کنیم تا میزان تأثیرگذاری مصارف خصوصی و عمومی، سرمایه گذاری ثابت و بخش صادرات بر رشد آینده را تعیین نماییم. در مجموع، این عوامل در پیش بینی های ما از نرخ های ارز، ترازهای حساب خارجی و نرخ های بهره به کار گرفته می شوند.

چشم‌انداز سیاسی

سیاست داخلی ۱

در زمان ریاست جمهوری بایدن، احتمالاً ایالات متحده به توافق هسته‌ای باز خواهد گشت

نمای کلی

- بایدن به احتمال زیاد مجدداً به توافق هسته‌ای ایران می‌پیوندد، اما می‌کوشد تا در مذاکرات بعدی، امتیازات عمده دیگری را از تهران بگیرد.

جدول: بررسی اجمالی وضعیت سیاسی

جمهوری اسلامی بر مبنای انقلاب ۱۹۷۹ شکل گرفت. رئیس‌جمهور می‌تواند برای دو دوره چهار ساله برگزیده شود و دوره سوم غیرمتموالی است. پارلمان (مجلس شورای اسلامی) دارای ۲۹۰ نماینده است که برای دوره‌های چهار ساله انتخاب می‌شوند. مجلس خبرگان متشکل از ۸۶ روحانی است که با انتخاب مستقیم مردم برای دوره‌های هشت ساله به این مجلس راه می‌یابند.	نظام حکومتی
آیت‌الله علی خامنه‌ای رهبر ایران	رأس حکومت
حسن روحانی رئیس‌جمهور	رأس دولت
۲۱ فوریه ۲۰۲۰ انتخابات مجلس	آخرین انتخابات
۱۹ مه ۲۰۱۷ ریاست جمهوری	
۲۰۲۱ انتخابات ریاست جمهوری	انتخابات بعدی
فوریه ۲۰۲۴ انتخابات مجلس	
شهردار تهران: پیروز حناچی، رئیس مجلس: محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس خبرگان رهبری: آیت‌الله احمد جنتی	شخصیت‌های مهم
محافظه‌کاران تندرو	ائتلاف‌های سیاسی مهم
محافظه‌کاران میانه‌رو: اعضای مهم آن شامل علی لاریجانی، محمدباقر قالیباف و محسن رضایی هستند؛ از اصلاحات اقتصادی و سیاسی معتدل حمایت می‌کنند، اما همچنان حامی و پشتیبان تشکیلات سیاسی فعلی هستند. میانه‌روها: به سرکردگی حسن روحانی؛ از اصلاحات اقتصادی و سیاسی معتدل حمایت می‌کنند و طرفدار آشتی و نزدیکی با غرب در موضوع هسته‌ای هستند. اصلاح‌طلبان: متشکل از احزاب متعدد با دیدگاه‌های متفاوت که عمدتاً طرفدار آزادی‌های سیاسی و ساختار سیاسی بازتر و آزادتر هستند.	
محافظه‌کاران ۲۲۱ کرسی (۷۶ درصد)، اصلاح‌طلبان ۲۰ کرسی (۷ درصد)	آرایش فعلی مجلس
ایالات متحده و اتحادیه اروپا (تحریم‌های مرتبط با تروریسم و نقض حقوق بشر)، رژیم اشغالگر قدس، آذربایجان و ترکمنستان (مرزهای دریای خزر)	منازعات جاری
سازمان تجارت جهانی، سازمان کنفرانس اسلامی، روابط اقتصادی و سیاسی گسترده با عراق، روابط محدود با شورای همکاری خلیج فارس و کشورهای عضو این سازمان، اتحاد مستحکم با سوریه، روابط فزاینده با روسیه و چین. برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)	روابط/معاهدات اصلی
۵۹,۶	شاخص ریسک سیاسی کوتاه‌مدت
۴۷,۹	شاخص ریسک سیاسی بلندمدت

منبع: مؤسسه فیچ

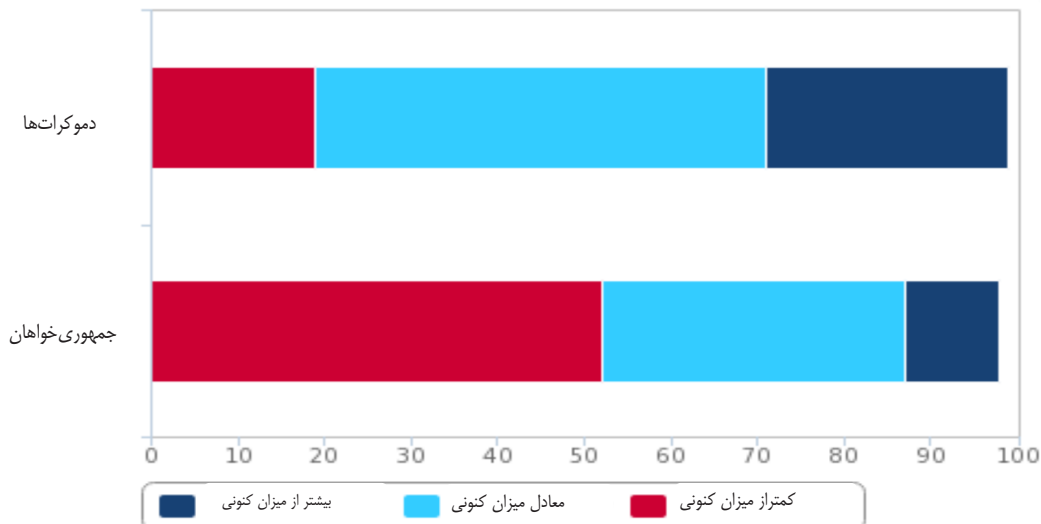

بایدن به احتمال زیاد دوباره به توافق هسته‌ای ایران می‌پیوندد. برنامه کمپین انتخاباتی بایدن به روشنی قصد وی برای ورود مجدد به توافق هسته‌ای (برنامه جامع اقدام مشترک - برجام) را نشان می‌دهد، مشروط به آنکه تهران به طور کامل به آن تن دهد. به نظر ما احتمالاً تهران این پیشنهاد را می‌پذیرد، مشروط بر اینکه شرایط مهم دیگری برای روند کاهش تحریم‌های ایالات متحده وجود نداشته باشد. اقتصاد ایران به دلیل اعمال مجدد تحریم‌های ترامپ در سال ۲۰۱۸ به شدت آسیب دیده است که این امر به نوبه خود در نارضایتی و اعتراضات گسترده اجتماعی در درون جمهوری اسلامی نقش داشته است. حکومت به احتمال زیاد مشتاق است که ثبات اقتصادی را تقویت کند - به ویژه با از سرگیری صادرات نفت - تا پتانسیل چالش‌های داخلی آتی را کاهش دهد. یادآور می‌شویم که توافق و اجرای فرایند بازگشت به توافق بین واشنگتن و تهران ممکن است به چندین ماه زمان نیاز داشته باشد. انتخابات ریاست جمهوری ایران که برای ژوئن ۲۰۲۱ برنامه‌ریزی شده است نیز می‌تواند این روند را به تأخیر بیندازد و این در صورتی است که حزب محافظه کار بخواهد اطمینان حاصل کند که کاهش مجدد تحریم‌ها به نفع یک نامزد اصلاح‌طلب تمام نمی‌شود. بدین ترتیب، دیدگاه اصلی ما در حال حاضر افزایش نسبتاً تدریجی صادرات نفت ایران است که احتمالاً در نیمه دوم ۲۰۲۱ شروع می‌شود و سرعت آن در سال ۲۰۲۲ افزایش می‌یابد.

با این حال، دولت بایدن تلاش خواهد کرد تا در مذاکرات احتمالی بعدی، امتیازات عمده دیگری را از تهران بگیرد. در برنامه مبارزات انتخاباتی بایدن نیز آمده است که دولت وی بر آن است ضمن «تقویت و گسترش» توافق هسته‌ای، «سایر فعالیت‌های بی‌ثبات کننده» ایران را به عقب براند. این موضع احتمالاً با بخش عمده ترجیحات مردم ایالات متحده همخوانی دارد - تا اوت سال ۲۰۲۰، ۷۹٫۵ درصد از مردم آمریکا هنوز ایران را «دشمن» این کشور می‌دانستند. ما می‌دانیم که ایران برای دادن امتیازهای محدودی آماده است، به عنوان مثال موافقت با تمدید برخی از مفاد توافق هسته‌ای و نیز احتمالاً برنامه بازرسی هسته‌ای. با این وصف، این امر مستلزم اعطای امتیازات اضافی از طرف ایالات متحده نیز هست.

احتمال کمتر مواجهه نظامی آمریکا-ایران در زمان حکومت دموکرات‌ها

آمریکا-پیمایش: «آیا آمریکا باید دشمنان را بیشتر یا کمتر از میزان کنونی با نیروی نظامی مورد تهدید قرار دهد؟»

ملاحظه: پیمایش بین ۲ ژوئیه ۲۰۲۰ و ۱۹ ژوئیه ۲۰۲۰ انجام شده است. حجم نمونه: ۲۱۱۱

منبع: شورای شیکاگو

به این ترتیب، روابط ایالات متحده و ایران احتمالاً در دوران بایدن نسبتاً تیره و تاریک باقی می‌ماند و تنش‌ها هر از گاهی کم و زیاد می‌شوند. خطر نقض توافق هسته‌ای و در نتیجه اعمال مجدد تحریم‌ها علیه ایران همچنان پابرجا خواهد بود، هرچند احتمال انجام هماهنگی با متحدان اروپایی برای این کار در زمان بایدن به مراتب از دوره ترامپ بیشتر است. آخرین‌ها، با توجه به تأکید بایدن بر دیپلماسی به عنوان «ابزار اصلی تعامل جهانی» - و احتمالاً میزان بیشتر قابلیت پیش‌بینی در مواضع سیاست خارجی - منطقی است که فرض کنیم احتمال تشدید درگیری مستقیم بین آمریکا و ایران در زمان زمامداری او نسبت به دولت فعلی نسبتاً پایین‌تر باشد (البته نه اینکه وجود نداشته باشد).

سیاست داخلی ۲

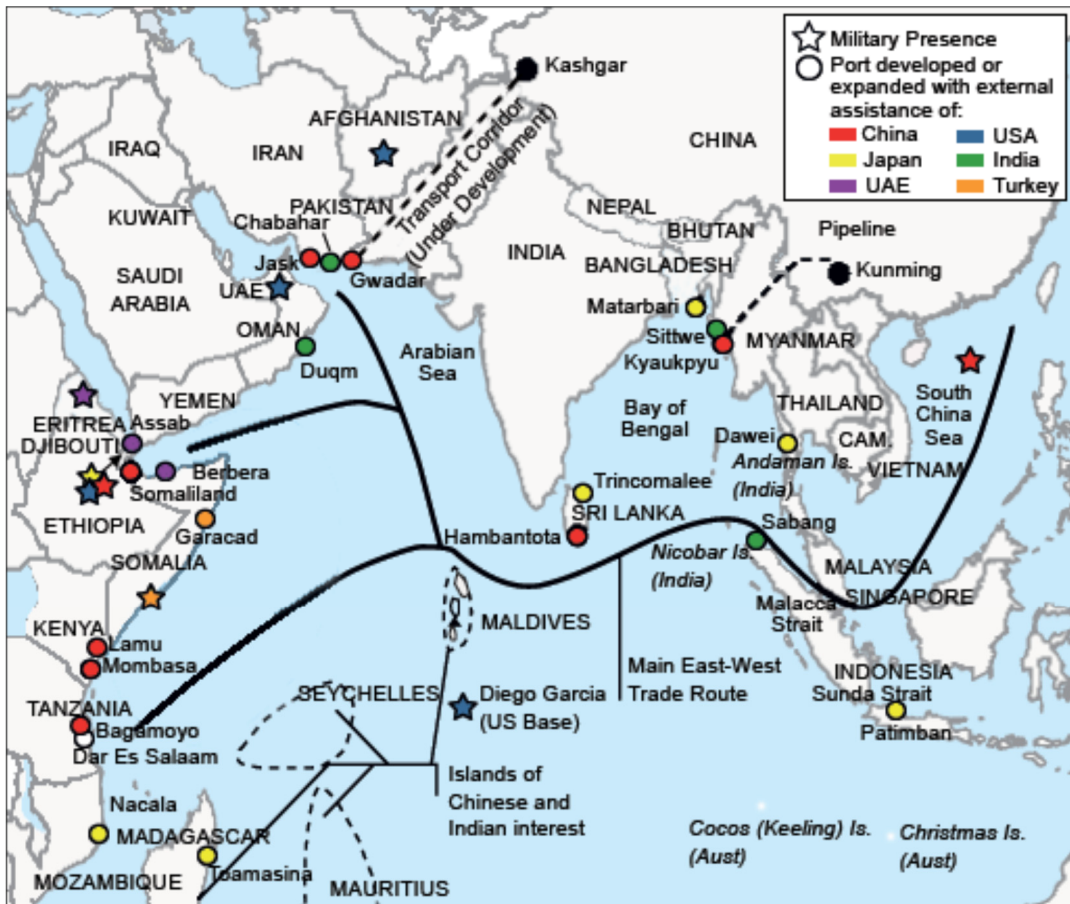
مشارکت استراتژیک چین-ایران: فرصت‌ها، مخاطرات و پیامدهای منطقه‌ای

نمای کلی

- «مشارکت استراتژیک» در حال ظهور بین چین و ایران می‌تواند تحول بسیار مهمی برای هر دو طرف باشد که به هر یک از آنها کمک می‌کند تا از نظر ژئوپلیتیک در غرب اوراسیا از ایالات متحده پیشی بگیرند.
- ایران از کاهش انزوای خود و تقویت چشمگیر اقتصاد خود پس از سال‌ها تحریم و ورود عمیق‌تر به طرح کمربند و جاده منتفع خواهد شد.
- چین با تأمین نفت ارزان‌تر از ایران، دسترسی به بندر جاسک و یک کریدور دیگر به منطقه خلیج فارس و اقیانوس هند بهره‌مند خواهد شد.

چین ممکن است پایگاه جدیدی در ایران پیدا کند

اقیانوس هند - توسعه بندرگاهی

منبع: فیچ، رسانه‌های بین‌المللی؛ الگو: d-maps.com برخی از بنادر به منظور وضوح تصویر حذف شده‌اند.

- مشارکت چین و ایران حداقل در حال حاضر برای کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب مورد حمایت هند و برای موقعیت ژئوپلیتیک هند، منفی است.
- اگر ایرانی‌ها از نفوذ چین در کشورشان دلخور شوند یا ایران گرفتار جنگ شود، مشارکت چین و ایران ممکن است تحت فشارهای جدی قرار گیرد.

«مشارکت استراتژیک» در حال ظهور بین چین و ایران می‌تواند تحول بسیار مهمی برای هر دو طرف باشد که به هر یک از آنها کمک می‌کند تا از نظر ژئوپلیتیک در غرب اوراسیا از ایالات متحده پیشی بگیرند. گزارش‌های این مشارکت پیشنهادی در اوایل ژوئیه سال ۲۰۲۰ در رسانه‌های بین‌المللی منتشر شد و وزیر امور خارجه ایران محمدجواد ظریف اظهار داشت که چنین معامله‌ای در حال مذاکره است. تاکنون جزئیات منتشر نشده است و در مورد زمان امضای آن صحبتی رسمی نشده است. با این حال، هم چین و هم ایران دلایل قانع‌کننده‌ای برای تقویت همکاری خود دارند، زیرا هر دو مورد انتقادات و فشار اقتصادی و ژئوپلیتیکی بیشتری از سوی دولت ترامپ قرار دارند. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده، چین را به عنوان «جدی‌ترین رقیب ایالات متحده در سطح جهان و ایران را به عنوان مخالف اصلی ایالات متحده در خاورمیانه می‌داند. اگرچه روابط چین و ایران از قبل صمیمانه بود، اما این

روابط می‌تواند بسیار مستحکم‌تر شود، زیرا پکن در تلاش است تا متحدان جدیدی را در مبارزه ژئوپلیتیک در حال گسترش خود علیه واشنگتن جلب نماید.

کریدور شمال-جنوب پویایی خود را از دست می‌دهد

کریدور حمل و نقل شمال-جنوب

منبع: باشگاه گفتگوی Valdai، رسانه‌های بین‌المللی، مؤسسه فیچ

ایران از طریق مشارکت با چین با کاهش انزوای اقتصادی و دیپلماتیک و ارتقای چشمگیر در اقتصاد خود پس از سال‌ها تحریم و ادغام عمیق‌تر در طرح کمربند و جاده منتفع خواهد شد. طبق گزارش‌های مختلف رسانه‌ای، چین برای مدرنیزه کردن راه آهن، جاده‌ها، بنادر و شبکه‌های مخابراتی (از جمله 5G) طی ۲۵ سال حدود ۴۰۰ میلیارد دلار (از این میزان ۲۵۰ میلیارد دلار در بخش انرژی و ۱۵۰ میلیارد دلار در زیرساخت‌ها) در ایران سرمایه‌گذاری می‌کند. چین همچنین به ایران در توسعه مناطق آزاد تجاری جدید در ماکو (شمال غربی ایران)، آبادان (جنوب غرب ایران، در مرز با عراق) و جزیره قشم، که درست در داخل تنگه هرمز است، کمک خواهد کرد. همچنین کمک چین به توسعه بندر جاسک ایران، که درست در خارج از این تنگه قرار دارد، حائز اهمیت است. در کل، ادغام عمیق‌تر ایران در طرح کمربند و جاده می‌تواند ارتباطات حمل و نقل این کشور را به آسیای میانه، که دارای روابط تاریخی و فرهنگی قابل توجهی با آن است، افزایش دهد. با این وجود تا زمانی که تحریم‌های ایالات متحده برقرار باشد، سرمایه‌گذاری در ایران برای چین همچنان دشوار خواهد بود، بنابراین امیدهای زیاد ایران به سرمایه‌گذاری به میزان تمایل پکن برای عدم تبعیت از تحریم‌ها و/یا توافق هسته‌ای بستگی دارد.

چین از تأمین نفت دارای تخفیف ایران، دسترسی به بندر جاسک و یک کریدور دیگر به منطقه خلیج فارس و اقیانوس هند بهره‌مند خواهد شد. چین اکنون حدود ۷۰ درصد از نفت خام مورد نیاز خود را وارد می‌کند و بیش از ۴۰ درصد از نفت خود را از خلیج فارس تأمین می‌کند (تنها تأمین ۱۷ درصد از نفت مورد نیاز خود در سال ۲۰۱۹ از عربستان سعودی بزرگ‌ترین عرضه‌کننده نفت). یکی از بزرگ‌ترین نگرانی‌های پکن این است که ممکن است با درگیری نظامی در خلیج فارس یا دخالت یک قدرت متخاصم (احتمالاً آمریکا) در تحویل نفت آن کشور در دریا، تأمین نفت این کشور قطع شود. مشارکت استراتژیک پیشنهادی، امکان دسترسی بیشتر به نفت ایران را به چین می‌دهد و به طور بالقوه امنیت بیشتری را در مورد حمل و نقل محموله‌های خروجی از خلیج فارس برای پکن فراهم می‌کند، گرچه هنوز مشخص نیست که آیا نیروی دریایی چین خودش از حق داشتن پایگاه در جاسک برخوردار است یا خیر. صرف‌نظر از مورد دوم، همکاری ایران با چین خود به خود پکن را به یک بازیگر مهم ژئوپلیتیک در خلیج فارس تبدیل خواهد کرد. آرزوی چین برای ایفای نقش فعال‌تر در خاورمیانه بزرگ در سال ۲۰۱۶، هنگامی که اولین پایگاه نظامی خود را در خارج از کشور در جیبوتی، در تقاطع دریای سرخ و دریای عرب افتتاح کرد، کاملاً مشخص شد. ضمن اینکه، کریدور اقتصادی احتمالی چین و ایران (از طریق آسیای میانه) نیز می‌تواند مکمل کریدور اقتصادی چین و پاکستان باشد که به بندر در حال توسعه گوادر توسط چین در دریای عرب منتهی می‌شود (گمانه‌زنی‌های زیادی در مورد گوادر به عنوان پایگاه دریایی چین صورت گرفته، اما تاکنون این امر تحقق نیافته است). کریدور چین و ایران همچنین می‌تواند به عنوان جایگزینی برای کریدور اقتصادی چین و پاکستان که در معرض درگیری جدید هند و پاکستان و یا حتی درگیری چین و هند قرار دارد، عمل کند. پس از درگیری‌های جدی نظامی بین هند و پاکستان در سال ۲۰۱۹ و بین چین و هند در اواسط سال ۲۰۲۰ وقوع این حوادث محتمل‌تر به نظر می‌آید.

مشارکت چین و ایران حداقل در حال حاضر یک افت بزرگ برای کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب مورد حمایت هند و موقعیت ژئوپلیتیک آن کشور است. کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب اولین بار توسط هند، ایران و روسیه در اوایل دهه ۲۰۰۰ برای بهبود ارتباط بین آنها و برخی از کشورهای آسیای میانه پیشنهاد شد. با این حال، بر خلاف طرح کمربند و جاده، که به شدت مورد توجه و حمایت مالی چین قرار گرفته است، کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب یک حامی قدرتمند برای هل دادن آن به جلو نداشت. علاوه بر این، تحریم‌های بین‌المللی طولانی‌مدت علیه ایران و روسیه از زمان درگیری‌های اوکراین در سال ۲۰۱۴، جذابیت کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب را برای تجارت جهانی کاهش داده است. اگرچه هند چند سالی است که بندر چابهار ایران را توسعه می‌دهد و در حال ساخت یک خط ریلی از آن بندر به زاهدان در مرز ایران و افغانستان است، اما به نظر می‌رسد مشارکت دهلی‌نو در این پروژه‌ها به پایان رسیده است. در حالی که ایران احتمالاً هنوز از توسعه کریدور حمل و نقل بین‌المللی شمال-جنوب طرفداری می‌کند، این پروژه فعلاً در هاله‌ای از ابهام بوده و چین پتانسیل توسعه زیرساخت‌های بسیار بیشتری را ارائه می‌دهد. در همین حال، هند که امیدوار بود از طریق ایران و افغانستان دسترسی خود را به آسیای میانه بهبود بخشد (زیرا پاکستان با حمایت چین به عنوان یک مانع در منطقه عمل می‌کند)، این مسئله را پیچیده‌تر می‌داند. آخرین گزارش‌های رسانه‌ای حاکی از آن است که هند در عوض تلاش خواهد کرد تا روی یک

کریدور عبوری از کشورهای عربی که این کشور را از طریق کشورهای عربی و رژیم اشغالگر قدس به اروپا متصل کند، تمرکز نماید - اگرچه گروه زیرساخت ما عملی شدن چنین پروژه‌ای را بعید می‌داند. مشارکت قریب‌الوقوع چین و ایران می‌تواند انگیزه تهران برای دستیابی به روابط نزدیک با ایالات متحده را کاهش دهد. بایدن برعکس رئیس‌جمهور ترامپ که با اعمال فشار اقتصادی، سیاسی و نظامی بر جمهوری اسلامی خواسته تا ایران را وادار به تغییر سیاست‌های ضدآمریکایی و ضد رژیم اشغالگر قدسی نماید، موضع صلح‌آمیزتری را در قبال ایران از خود نشان می‌دهد. انگیزه اصلی ایران از پیوستن به برنامه جامع اقدام مشترک سال ۲۰۱۵ (برجام، توافق هسته‌ای ایران) کاهش فشار اقتصادی ناشی از تحریم‌های بین‌المللی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی بیشتر بود. با این حال، بعید به نظر می‌رسد که تهران به بایدن اعتماد کند و می‌داند که بایدن به دلیل سن بالا و رسیدن به ۷۷ سالگی ممکن است بیش از یک دوره (۲۰۲۱-۲۰۲۵) در مصدر امور نباشد. با اینکه دیدگاه اصلی ما این نیست، اما حکومت ایران ممکن است نتیجه بگیرد دیگر نیازی به امتیاز دادن به ایالات متحده نیست و آینده اقتصادی ایران به چین گره خورده است. در عین حال مشارکت چین با ایران می‌تواند آن کشور را در معرض خطرات ژئوپلیتیکی بیشتری در خاورمیانه قرار دهد. تاکنون، پکن از ایجاد رابطه‌ای ویژه صرفاً با یک قدرت در خاورمیانه اجتناب کرده و در عوض روابط نزدیک‌تری را با بیشتر کشورهای عربی حوزه خلیج فارس و همچنین ایران برقرار کرده است. گسترش این تصور که چین در اختلافات منطقه‌ای اکنون کاملاً طرف ایران است، می‌تواند احساسات ضدچینی را در میان رهبران خلیج فارس و همچنین به طور بالقوه در میان مردم آنها افزایش دهد. این امر می‌تواند کشورهای حاشیه خلیج فارس را به تقویت روابط خود با ایالات متحده واداشته و واشنگتن را برای حمایت از نیروهای اصلی منطقه برای مقابله با اتحاد نوظهور چین و ایران تحت فشار قرار دهد.

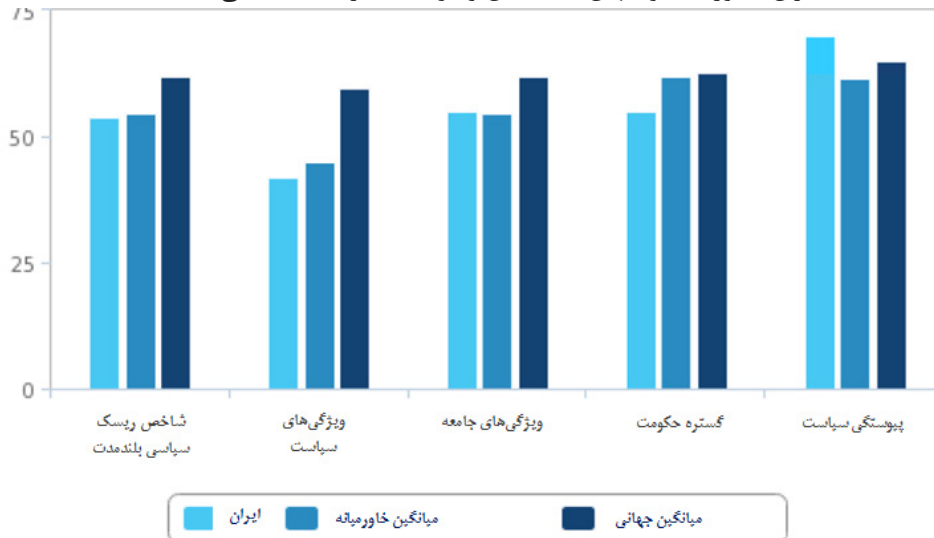
البته این مساله را باید در نظر داشت که با تحولات ساختاری در اقتصاد چین که رشد آن را کند خواهد کرد، پکن ممکن است فاقد بودجه لازم برای سرمایه‌گذاری در ایران، در سطح مورد انتظار این کشور باشد. بنابراین ایران می‌تواند از دو کانال در معرض آثار ناشی از کاهش سرعت چین قرار گیرد - کاهش سرمایه‌گذاری و کاهش تقاضا برای نفت.

چشم‌انداز سیاسی بلندمدت

به نظر می‌رسد که محافظه کاران به دنبال حفظ کنترل خود هستند اما هم‌زمان تنازع قدرت نیز وجود دارد. نمای کلی: به احتمال زیاد محافظه کاران ایران قدرت را در دهه پیش رو در دست خواهند داشت، گرچه اعتدال‌گرایان و میانه‌روها نیز همچنان به دنبال آزادی سیاسی و اجتماعی بیشتر خواهند بود. حتی پس از پیروزی حسن روحانی، رئیس‌جمهور نسبتاً میانه‌رو در سال ۲۰۱۷، نهادهای اصلی قدرت کماکان تحت کنترل محافظه کاران باقی ماند. ضرورت اقتصادی منجر به توافق هسته‌ای بین ایران و غرب، روسیه و چین در سال ۲۰۱۵ گردید، اما پس از خروج ایالات متحده، کماکان ریسک از بین رفتن این توافق بسیار زیاد است.

سطح ریسک سیاسی هم‌تراز با سطوح منطقه، اما پایین‌تر از میانگین جهانی

ایران، خاورمیانه و جهان - شاخص و مؤلفه‌های ریسک سیاسی بلندمدت

ملاحظه: امتیاز بالاتر نشانگر ریسک پایین‌تر است. منبع: فیچ

ما انتظار داریم که طی دهه پیش‌رو محافظه‌کاران ایران کنترل کلی خود بر کشور را حفظ نمایند، گرچه این مسأله به این معنا نیست که امکان گشایش سیاسی محدود در صحنه سیاسی کشور وجود ندارد. احتمالاً مراکز اصلی قدرت در ایران به طور عمده در اختیار محافظه‌کاران خواهد بود و در برابر هرگونه گشایش سیاسی مقاومت خواهند کرد، اما کماکان فشارها برای آزادی‌های بیشتر سیاسی و اجتماعی ادامه خواهد داشت. در ارتباط با سیاست خارجی، ما همچنان معتقدیم که فرآیند بازرسی‌های هسته‌ای، خالی از چالش نخواهد بود. ما همچنین شاهد افزایش ریسک فروپاشی توافق هسته‌ای خواهیم بود.

اگرچه بی‌تردید دوره‌ای از افت شدید صادرات نفت باعث فشار بر دولت می‌شود، اما تاب‌آوری نظام سیاسی ایران را نباید دست‌کم گرفت. نظام سیاسی ایران واقعاً در جهان منحصر به فرد است؛ نظامی که یک دین‌سالاری اسلامی را با جمهوری‌خواهی انقلابی و یک دموکراسی کاملاً مدیریت‌شده درهم آمیخته است.

شاخص ریسک سیاسی بلندمدت

مقدار شاخص ریسک سیاسی بلندمدت^۱ ما برای ایران، ۵۴٫۱ از ۱۰۰ است. از ۴ مؤلفه این شاخص، کمترین امتیاز مربوط به «ویژگی‌های سیاسی» با امتیاز ۴۱٫۸ از ۱۰۰ است. این امتیاز، بازتابی از نظام سیاسی اقتدارگرایانه ایران است. امتیاز «ویژگی‌های اجتماعی» ۵۵ از ۱۰۰ است که دلیل آن در تنوع جمعیت و سطح بالای فقر نهفته است. امتیاز «گستره حکومت» هم ۵۵ از ۱۰۰ است که بازتابی از فشار خارجی شدید بر دولت در نتیجه سال‌ها تحریم‌های بین‌المللی است. امتیاز «پیوستگی سیاستی» ۷۰ از ۱۰۰ است، زیرا دولت‌های ایرانی معمولاً سیاست‌های مشابهی را به خصوص در امور داخلی پیگیری می‌کنند.

^۱ Long-Term Political Risk Index

ریسک عملیاتی

مجموعه گزارش‌های ریسک عملیاتی، مروری جامع بر ریسک‌های احتمالی که سرمایه‌گذاران فعال در این کشور با آن مواجه می‌شوند و همچنین یک ارزیابی منطقه‌ای سراسری از تهدیدها و مزایا ارائه می‌کنند. سرویس ریسک عملیاتی کار ارزیابی ریسک لجستیک، ریسک تجارت و سرمایه‌گذاری، ریسک بازار کار و ریسک جرم و امنیت را انجام می‌دهد. آنچه در ادامه می‌آید بخشی از این گزارش‌ها است.

پتانسیل عظیم تجاری که توسط ریسک‌های فراوان آسیب می‌بیند

خاورمیانه - نقشه شاخص ریسک عملیاتی

ملاحظه: امتیاز از ۱۰۰، امتیاز بالاتر = بازار جذاب‌تر، امتیاز پایین‌تر = جذابیت کمتر؛ منبع: شاخص ریسک عملیاتی فیچ

به دنبال تصمیم دونالد ترامپ برای اعمال تحریم‌های جدید علیه ایران در ژانویه ۲۰۲۰، تجارت با این کشور به مراتب دشوارتر شده است. سردی فزاینده روابط با واشنگتن در کنار پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹، موجب جدایی تهران از جامعه بین‌المللی و وخامت محیط کسب‌وکار پرچالش آن شده است. علاوه بر این، وابستگی شدید ایران به هیدروکربن‌ها، اقتصاد این کشور را به دلیل همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ و به دنبال آن افت شدید قیمت جهانی نفت در وضعیت بسیار آسیب‌پذیری قرار داده است. کسب‌وکارها نیز در معرض ریسک جنگ سایبری بالقوه و نیز تنش‌های منطقه‌ای قرار دارند. ریسک‌های دیگری نیز وجود دارند که از جمله می‌توان به موانع متعدد تجاری، انحصارات و ممنوعیت‌های قانونی بر سر راه مشارکت خارجی در برخی حوزه‌ها، مالیات‌های سنگین، قوانین سختگیرانه کار، فساد و حاکمیت ضعیف قانون، همچنین تسلط نهادهای دولتی بر صنایع مهمی چون بانکداری اشاره کرد. با وجود این، در صورت لغو تحریم‌ها، ایران از فرصت‌های قابل توجهی برای سرمایه‌گذاری در هیدروکربن‌ها، زیرساخت‌ها و صنایع مواجه با مصرف‌کننده برخوردار است و این کشور پیوندهای تجاری و سرمایه‌گذاری خود را با کشورهای آسیایی مانند چین گسترش می‌دهد. با این حساب، امتیاز شاخص ریسک عملیاتی ایران نمره پایین ۴۲٫۸ از ۱۰۰ است که رتبه ۱۲ از میان ۱۸ کشور خاورمیانه، بالاتر از کشورهای عمدتاً درگیر جنگ مانند یمن، عراق و سوریه و رتبه ۱۲۷ از میان ۲۰۱ کشور جهان محسوب می‌شود.

جدول: ریسک عملیاتی

ریسک عملیاتی	ریسک بازار کار	ریسک تجارت و سرمایه‌گذاری	ریسک لجستیک	ریسک جرم و امنیت
امتیاز ایران	۴۸,۷	۳۶,۴	۵۲,۸	۳۳,۴
میانگین خاورمیانه و شمال آفریقا	۵۳,۱	۴۹,۶	۴۷,۷	۴۲,۶
جایگاه در خاورمیانه و شمال آفریقا (از ۱۸)	۱۰	۱۲	۹	۱۲
میانگین جهانی	۵۰,۲	۴۹,۵	۴۹,۳	۴۹,۲
جایگاه جهانی (از ۲۰۱)	۱۰۹	۱۴۷	۸۳	۱۵۹

ملاحظه: ۱۰۰ = کمترین ریسک، ۰ = بالاترین ریسک؛ منبع: شاخص ریسک عملیاتی فیچ

جرم و امنیت (۳۳,۴ از ۱۰۰): کسب‌وکارهایی که به دنبال ورود به بازار ایران هستند با تهدیدهای امنیتی متعددی مواجه خواهند بود و لذا ورود آنها به این بازار، مستلزم اقدامات احتیاطی قوی و جامعی است که هزینه‌های عملیاتی را بالا می‌برد. سیاست خارجی فعلی ایران و روابط تاریخی آن با غرب، منجر به برخی از ریسک‌های امنیتی بین‌کشوری شده و تنش‌ها با قدرت‌های منطقه‌ای به خصوص عربستان هم بالا است. به علاوه، انزوای بین‌المللی ایران، این کشور را به مرکز جرائم مالی و سایبری تبدیل کرده و ظهور شبکه‌های جرایم سازمان‌یافته را تسهیل نموده است.

تجارت و سرمایه‌گذاری (۳۶,۴ از ۱۰۰): ایران علی‌رغم داشتن پتانسیل عظیم تجاری در حوزه هیدروکربن‌ها، زیرساخت‌ها و صنایع، اساساً بر روی سرمایه‌گذاری و تجارت خارجی، به ویژه با شرکت‌های غربی، بسته است. تصمیم دونالد ترامپ برای اعمال تحریم‌های جدید علیه تهران در ژانویه ۲۰۲۰، موجب وارد آمدن آسیب‌های بیشتر به سابقه فعلی ایران به‌عنوان یک مقصد نامناسب سرمایه‌گذاری شد. در واقع، تا زمانی که تحریم‌ها به قوت خود باقی باشد، ایران توسط جامعه بین‌المللی منزوی خواهد شد. این مسأله به همراه روابط پرتنش با برخی از همسایگان منطقه‌ای، مانند عربستان سعودی، شرکای تجاری بسیار محدودی برای ایران باقی می‌گذارد. گسترده‌تر ساختن فضای عملیاتی نیز همچنان برای سرمایه‌گذاران خارجی آکنده از دشواری است، به‌ویژه معضلات ساختاری چون حاکمیت ضعیف قانون، فساد اداری، مالیات‌های سنگین و حضور قابل توجه شرکت‌های دولتی که شرکت‌های خصوصی را از میدان رقابت به در می‌کنند. علاوه بر این، وابستگی شدید ایران به هیدروکربن‌ها، اقتصاد این کشور را به دلیل کاهش قیمت جهانی نفت و همه‌گیری جهانی کووید-۱۹، در وضعیت بسیار آسیب‌پذیری قرار داده است.

بازار کار (۴۸,۹ از ۱۰۰): ظرفیت بازار کار ایران تا حد زیادی دست‌نخورده و بکر باقی خواهد ماند و این مسأله هم به دلیل تأثیر تحریم‌ها و هم وجود قوانین کار نامنعطفی است که اصلاح آن نیز بعید به نظر می‌رسد. این بازار کار برای بنگاه‌هایی که به ایران وارد می‌شوند، شدیداً جذاب است، زیرا جمعیت زیادی از جوانان تحصیل‌کرده ایرانی به دنبال شغل هستند. با این وجود، قانون کار سختگیرانه، با حمایت از کارگران قدیمی‌تر در اشتغال بلندمدت و تشدید موضوعات مربوط به بیکاری بالای نسل جوان و فرار استعدادها، کماکان موانعی را در رویه‌های استخدام و اخراج تحمیل می‌کند. هزینه‌های نیروی کار هم به واسطه مزایا و حداقل دستمزد تحمیلی دولت، افزایش یافته در حالی که فقدان اتحادیه‌های کارگری مستقل بدین معنا است که کارگران و کارفرمایان قادر نیستند به راحتی در مورد افزایش دستمزدها مذاکره کنند یا در مورد اختلافات به سازش مسالمت‌آمیز برسند.

لجستیک (۵۲,۸ از ۱۰۰): تحقق بهبود مورد انتظار در شبکه لجستیک ایران، پس از تصمیم برای اعمال تحریم‌های ثانویه ایالات متحده و احتمال الغای توافق هسته‌ای، بعید به نظر می‌رسد. سرمایه‌گذاری بیشتر در خدمات عمومی^۱ و شبکه حمل و نقل، قریب‌الوقوع نخواهد بود، زیرا بنگاه‌های بین‌المللی از ریسک نقض تحریم‌ها حذر می‌کنند و دولت ایران هم به دلیل کاهش صادرات نفت، با محدودیت‌های مالی بیشتری مواجه خواهد شد. در نتیجه، به دلیل تأثیر زیان‌بار تحریم‌ها بر خدمات عمومی و شبکه‌های حمل و نقل و همچنین برخی مسائل ساختاری شامل موانع تجاری رایج، دسترسی ضعیف به اینترنت و افزایش تنش‌های آبی، ایران کماکان عملکرد خوبی در لجستیک نخواهد داشت.

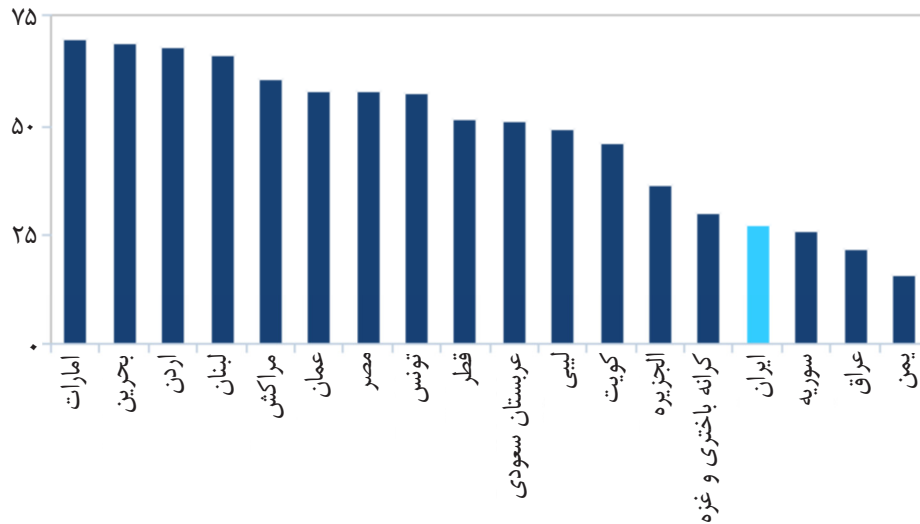
باز بودن اقتصاد (۲۷,۴ از ۱۰۰)

با وجود پتانسیل تجاری بزرگ ایران، به ویژه از نظر صنایع هیدروکربنی، زیرساخت‌ها و صنایع دارای تعامل مستقیم با مصرف‌کننده^۲، درهای این کشور اساساً بر روی سرمایه‌گذاری و تجارت خارجی بسته است. ایران از نظر اقتصادی و سیاسی توسط جامعه بزرگ بین‌المللی منزوی شده است که این امر به همراه محدودیت‌های اعمال شده توسط دولت در مورد سرمایه‌گذاری خارجی و تحریم‌های ایالات متحده، چالش‌های مقرراتی و خطر لطمه به اعتبار را به شکل قابل توجهی برای کسب و کارها به همراه دارد. این وضع به دلیل اتکای بیش از حد کشور به بخش نفت، که باعث توقف توسعه سایر صنایع مانند تولید و خدمات مربوط به غیرهیدروکربن‌ها شده و نیز به واسطه حضور گسترده شرکت‌های دولتی که سرمایه‌گذاری‌های بخش خصوصی را پس می‌زنند، تشدید شده است. در این شرایط، افت قیمت جهانی نفت، ناشی از کاهش تقاضا برای سوخت‌های نفتی در خلال شیوع کووید-۱۹، اقتصاد ایران را در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت در موقعیت بسیار آسیب‌پذیری قرار خواهد داد. در نتیجه، ایران امتیاز بسیار کم ۲۷,۴ از ۱۰۰ را برای باز بودن اقتصادی دریافت کرده و از میان ۱۸ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، در رتبه چهارم از آخر قبل از سوریه، عراق و یمن قرار دارد.

^۱ Country's utilities.

^۲ Consumer-facing industries

ظرفیت عظیم کسب و کار به واسطه موانع متعدد، دچار ضعف شده است خاورمیانه و شمال آفریقا- باز بودن اقتصاد

ملاحظه: ۱۰۰ = کمترین ریسک، ۰ = بیشترین ریسک؛ منبع: شاخص ریسک سرمایه‌گذاری و تجارت فیچ

آخرین تحلیل‌های باز بودن اقتصاد

- آینده تحریم‌های ایالات متحده و نیز مسیر اقتصادی ایران، عمدتاً به تحولات سیاسی در ایالات متحده و ایران بستگی خواهد داشت. در ژانویه ۲۰۲۰، هنگامی که ایالات متحده ژنرال ارشد ایرانی شهید قاسم سلیمانی را در عراق ترور کرد، روابط بیش از پیش بدتر شد. بنابراین، با این که این تنش‌ها با شیوع کووید-۱۹ همان طور راکد مانده است، با مهار همه‌گیر شدن بیماری طی ماه‌های آینده، دوباره این تنش‌ها از سر گرفته می‌شود. ما معتقدیم که ریاست جمهوری بایدن فرصتی را برای ترمیم روابط آمریکا و ایران فراهم می‌کند و این چشم‌انداز اقتصادی ایران را، البته به طور محدود، مثبت می‌کند.
- وابستگی شدید ایران به بخش هیدروکربن‌ها، اقتصاد این کشور را با کاهش قیمت جهانی نفت در خلال شیوع کووید-۱۹ در وضعیتی بسیار آسیب‌پذیر قرار داده است. این کشور از تنوع صادراتی بسیار ضعیفی برخوردار است به گونه‌ای که سبد صادراتی آن تحت تأثیر هیدروکربن‌ها و فراورده‌های مرتبط با آن قرار دارد که منبع اصلی درآمد دولت و ارزآوری هستند. این محصولات شامل مواد شیمیایی، صنعتی و سوختی است و ۷۳٫۲ درصد از کل محصولات صادراتی و نیز حدود ۴۰ درصد از درآمد دولت را در سال ۲۰۱۹ تشکیل می‌دهند. کاهش درآمدهای صادراتی می‌تواند دولت ایران را مجبور به سهمیه‌بندی تخصیص ارز خارجی برای واردات مواد غذایی حیاتی و کنار گذاشتن صنایع دیگر مانند تولیدات صنعتی، به دلیل عدم توانایی برای تأمین واردات اصلی کند.
- با تحریم‌های آمریکا علیه ایران توسط رئیس‌جمهور ترامپ در ماه مه ۲۰۱۸ (و تشدید آن در ژانویه ۲۰۲۰)، ایران عملاً امکان تجارت با کشورهای غربی را ندارد. این اوضاع بدتر می‌شود، زیرا هیچ یک از همسایگان بلافصل ایران در شورای همکاری خلیج فارس در لیست پنج شریک برتر صادراتی ایران به چشم نمی‌خورند. بنابراین ایران در جستجوی شرکای تجاری دیگری است که کشورهای آسیای جنوبی و آسیای میانه در این

میان گزینه‌های اصلی هستند. به عنوان مثال، گزارش شده است که تجارت بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا پس از اجرای توافق تجارت ترجیحی بین دو اقتصاد در اکتبر ۲۰۱۹، در مدت ۵ ماه به ۱,۵ میلیارد دلار رسیده است. بر اساس گزارش رسانه‌ها، به نقل از سازمان توسعه تجارت ایران، انتظار می‌رود توافق تجارت ترجیحی بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا (ارمنستان، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و روسیه) ظرف دو یا سه سال از تاریخ لازم الاجرا شدن (اکتبر ۲۰۱۹) به یک توافق تجارت آزاد تبدیل شود. اتحادیه اقتصادی اوراسیا گروهی بالقوه جذاب از شرکای تجاری برای ایران است، که تا حدی به رشد اقتصادی آن در میان مدت و بلندمدت کمک می‌کند.

- اقتصاد ایران علی‌رغم اینکه تحت تحریم‌های مختلفی قرار گرفته است، به خصوص از سال ۱۹۷۹ توسط ایالات متحده، طی این چند دهه نسبتاً مقاوم بوده است. ممکن است انزوای بین‌المللی تا حدی به ایران کمک کرده باشد تا اقتصاد متنوع‌تری را با اتکای کمتر به تجارت نسبت به هم‌تایان منطقه‌ای خود، توسعه دهد. ایران دارای بخش‌های خدماتی و صنعتی پویایی است که به داخل کشور توجه دارند. ارزش افزوده ناخالص تولیدات صنعتی، که بخشی از صنعت است، ۱۲ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص می‌دهد که این رقم بالاتر از هم‌تایان مهم منطقه‌ای مانند امارات، لبنان، قطر و کویت است. ایران همچنین توانسته است تجارت خود را با متحدان اصلی خود مانند چین که بزرگ‌ترین شریک تجاری هم در واردات و هم در صادرات است، ادامه دهد. با این وجود، افزایش تحریم‌های ایالات متحده همراه با پایین بودن قیمت جهانی نفت، رشد کند اقتصاد چین در کنار اقدامات مهار کووید-۱۹ در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت اقتصاد ایران را تحت فشار قرار می‌دهد.

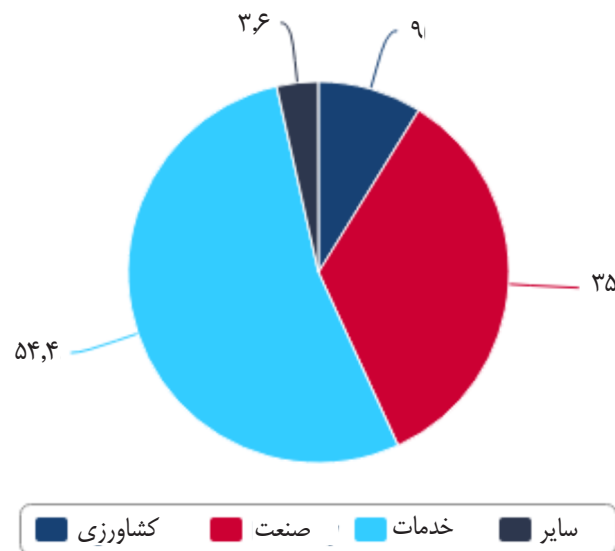
باز بودن تجارت (۲۵ از ۱۰۰): وضعیت تجاری ایران به دلیل تنوع پایین سبد محصولات صادراتی که تقریباً توسط اقلام مرتبط با هیدروکربن پر شده است، به شدت ضعیف است. افت قیمت جهانی نفت ناشی از کاهش تقاضای بین‌المللی سوخت‌های مشتق از نفت در خلال شیوع کووید-۱۹ نیز منجر به افت قابل توجهی در حجم واردات در کوتاه‌مدت و میان‌مدت خواهد شد، زیرا درآمد نفت، منبع اصلی تأمین اعتبار برای واردات است. علاوه بر این، انزوای ایران توسط جامعه جهانی، به ویژه به دلیل خطر تحریم‌های ایالات متحده، تجارت با کشورهای غربی را تقریباً غیرممکن کرده است. این امر همراه با روابط پرتنش با برخی همسایگان منطقه‌ای، مانند عربستان سعودی، لیست شرکای تجاری ایران را محدود می‌کند و باعث قرار گرفتن کشور در معرض تنش‌های ژئوپلیتیک و بین‌کشوری می‌شود که می‌تواند جریان‌های تجاری آن را مختل کند. از این رو، ایران با کسب امتیاز پایین ۲۵ از ۱۰۰ برای باز بودن تجارت، در میان ۱۸ کشور حاضر در خاورمیانه و شمال آفریقا، بالاتر از سوریه و یمن در جایگاه شانزدهم قرار دارد.

ساختار اقتصاد: اگرچه ایران صاحب یکی از اقتصادهای نسبتاً متنوع در منطقه خاورمیانه، به ویژه در میان کشورهای بزرگ تولیدکننده نفت است، اما هنوز بخش هیدروکربن‌ها در آن دست بالا را دارد. بر اساس اعلام اداره اطلاعات انرژی ایالات متحده، ایران دارای چهارمین ذخایر اثبات‌شده نفت جهان (حدود ۱۰ درصد از کل ذخایر جهانی) و دومین ذخایر بزرگ گاز طبیعی (با ۱۷ درصد از کل ذخایر اثبات‌شده) است. در سال ۲۰۱۹، ارزش افزوده ناخالص بخش

صنعت ۳۵ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داد که شامل سهم ۱۲ درصدی تولیدات کارخانه‌ای^۱ از تولید ناخالص داخلی نیز می‌شود. زیربخش اصلی صنعت شامل تولید اتومبیل، فلزات، پلاستیک و پتروشیمی است. به‌رغم علاقه وافر سرمایه‌گذاران به حوزه‌هایی مانند تولید خودرو، بازارهای محدود بین‌المللی و مشکلات تأمین نهاده‌هایی مانند کالاهای واسطه‌ای به دلیل تحریم‌های ایالات متحده به طور قابل توجهی از ظرفیت صنعتی ایران می‌کاهد. علاوه بر این، دخالت شدید دولت در اقتصاد، به ویژه در بخش نفت و گاز، فرصت‌ها را برای سرمایه‌گذاران خصوصی کاهش می‌دهد و جریان‌های کلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را کاهش می‌دهد. بخش خدمات از نظر ارزش افزوده ناخالص، طبق برآورد با اختصاص ۵۴,۴ درصد از تولید ناخالص داخلی به خود در سال ۲۰۱۹، همچنان بزرگ‌ترین بخش است که این مبین بازار گسترده مصرف در ایران است. ایران دارای جمعیت بزرگ ۸۲,۸ میلیون نفری است که تقاضای زیادی را برای خدمات فراهم آورده است.

بخش خدمات بزرگ است، اما تکیه‌گاه اقتصاد هیدروکربن‌ها هستند

تولید ناخالص داخلی به تفکیک بخش‌ها، سهم از تولید ناخالص داخلی (درصد)

منبع: بانک جهانی، فیچ

روند تجارت: سمت و سوی تجارت بین‌المللی ایران توسط تحریم‌های اعمال شده علیه این کشور به اشکال مختلف طی چند دهه گذشته و همچنین پویایی‌های فضای جهانی قیمت نفت شکل گرفته است. اگرچه ایران از زمان انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹ کم و بیش تحت تحریم ایالات متحده قرار داشته است، اما با پیوستن اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد به این تحریم‌ها در سال ۲۰۱۱ در واکنش به ادامه برنامه هسته‌ای این کشور، تحریم‌ها به طور چشمگیری گسترش یافت. تحریم‌ها تأثیر گسترده و شدید بر اقتصاد ایران داشته است و با اینکه به طور مشخص توسعه تأسیسات هسته‌ای و خرید سلاح را هدف قرار داده است، ممنوعیت مشارکت شرکت‌های غربی در صنعت نفت و گاز، ممنوعیت صادرات نفت به کشورهای غربی، و حذف بخش بانکی از صنعت مالی بین‌المللی را نیز شامل می‌شود. اگرچه بیشتر

^۱ Manufacturing

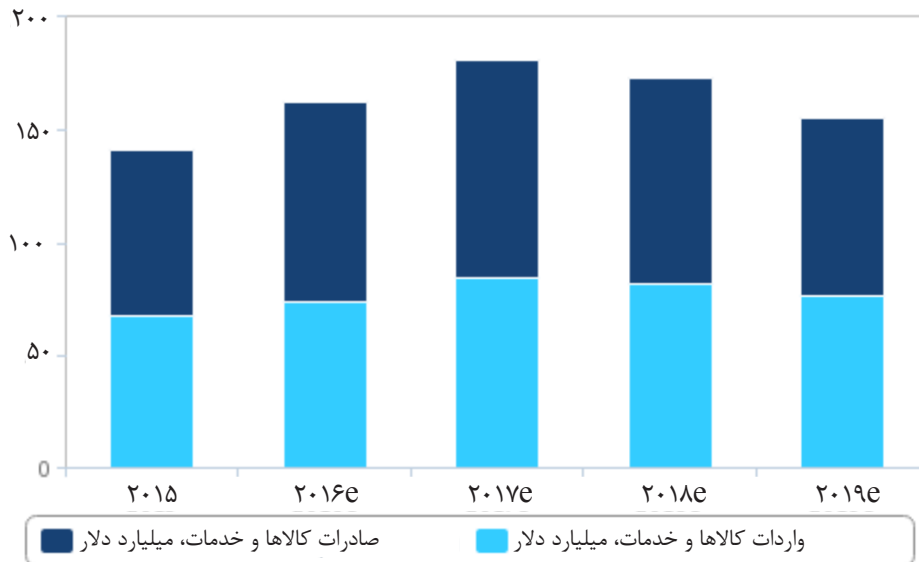

تحریم‌ها در سال ۲۰۱۶ برداشته شد، تحریم‌های اولیه ایالات متحده با ممانعت از استفاده از دلار آمریکا برای معاملات با ایران، مانع تجارت بین‌المللی شد. علاوه بر این، از ماه مه ۲۰۱۸، برقراری مجدد تحریم‌های ثانویه ایالات متحده روابط اقتصادی بین ایران و کشورهای غربی را بیش از پیش پیچیده کرده است. از نظر ساختاری، قیمت‌های پایین‌تر نفت از نیمه دوم سال ۲۰۱۴ مانع دیگری برای رشد تجارت و گسترش اقتصادی بیشتر است. کاهش ارزش کالای صادراتی اصلی کشور به همراه کاهش تقاضا به دلیل عرضه بیش از حدی که رشد بازارهای صادرات نفت را محدود نموده، تأثیر قابل توجهی در حجم صادرات ایران داشت. در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت، صادرات نفت به طور قابل توجهی از پایین بودن قیمت جهانی نفت رنج خواهد برد، زیرا بخش‌های اصلی مصرف‌کننده سوخت، مانند حمل و نقل و تولید، با شیوع کووید-۱۹ به مرز سقوط سوق داده شده و این منجر به کاهش تقاضای سوخت شده است.

با این وجود، تجارت بین‌الملل همچنان یکی از جنبه‌های اصلی اقتصاد ایران محسوب شده و راه اصلی کسب درآمد دولت جهت تأمین مالی هزینه‌های عمومی و خریدهای کالاهای کلیدی وارداتی است. در سال ۲۰۱۹، کل حجم تجارت ایران ۱۴۰,۴ میلیارد دلار بود که رتبه پنجم منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا پس از امارات، عربستان سعودی، قطر و عراق به حساب می‌آید. میزان صادرات ۷۵,۲ میلیارد دلار و واردات ۶۵,۲ میلیارد دلار ارزیابی شده است که هر دو رتبه ایران را در رده ششم از بین ۱۸ کشور منطقه قرار می‌دهد. با این حال، ایران از نظر حجم تجارت نسبت به اندازه اقتصاد خود، بسیار کمتر از پتانسیل و در مقایسه با هم‌تایان منطقه‌ای ضعیف‌تر عمل می‌کند، که این نشان‌دهنده برخی چالش‌های ساختاری است که رشد تجارت کشور را عقب نگه می‌دارد. به عنوان مثال، صادرات و واردات ایران فقط نشانگر ۱۴,۴ درصد و ۱۲,۵ درصد از تولید ناخالص داخلی هستند که به ترتیب حاکی از رتبه هفدهم و هجدهم بالاترین جایگاه (از ۱۸ کشور) در منطقه است. این امر همچنین نشان می‌دهد با وجود اهمیت تجارت به عنوان یک فعالیت مهم اقتصادی، اعمال تحریم‌ها و روابط ضعیف با بسیاری از هم‌تایان منطقه‌ای و بین‌المللی، اقتصاد ایران را مجبور به نگاه به داخل با پیشرانی مصرف داخلی نموده است. انتظار می‌رود صادرات نفت در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت، به دلیل شوک برونزای منفی بزرگی که تقاضای بین‌المللی در خلال شیوع کووید-۱۹ داشته است، در پایین‌ترین سطح تاریخی خود باقی بماند.

محدودیت حجم تجارت ناشی از تحریم‌های ایالات متحده

کل صادرات و واردات (۲۰۱۵-۲۰۱۹)

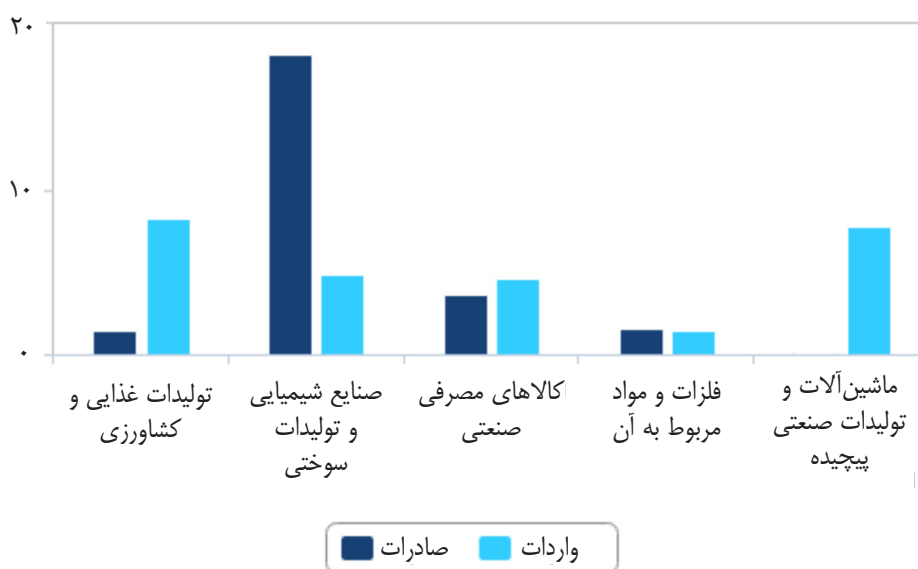
منبع: بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ؛ e = برآورد مؤسسه فیچ

ترکیب تجارت: وضعیت صادراتی ایران تنوع بسیار کمی دارد، زیرا سبد صادراتی این کشور تحت تأثیر هیدروکربنها و فراورده‌های مربوطه قرار دارد که منبع اصلی درآمد دولت و درآمدزایی ارزی است. این محصولات شامل مواد و فراورده‌های شیمیایی، صنعتی و سوختی است که ۷۳٫۲ درصد از کل صادرات کالا در سال ۲۰۱۹ را تشکیل می‌دهند. سایر اقلام صادراتی مانند کالاهای مصرفی تولیدی، محصولات کشاورزی و فلزات از درجه دوم اهمیت برخوردار هستند، اما در صورت کاهش تحریم ایران، در بلندمدت پتانسیل رشد زیادی دارند. علاوه بر این، با صادراتی که فقط ۱۴ درصد از تولید ناخالص داخلی را تشکیل می‌دهد و به لحاظ رتبه دومین رقم پایین در منطقه است، بهبود دسترسی به بازارهای بین‌المللی باعث رشد شدید صادرات ایران می‌شود. با این حال، توجه به این نکته مهم است که ارزش کلی تجارت ایران احتمالاً بسیار بالاتر از آن چیزی است که در آمار رسمی منتشر می‌شود. دلیل این امر در وهله نخست این است که برخی از داد و ستدهای ایران گزارش نمی‌شود یا در سایه تدابیری مانند تجارت پایاپای یا ساز و کارهای دیگر انجام می‌شود تا بتوان تحریم‌های ایالات متحده را دور زد. با این حال، به طور کلی، تأثیر تحریم‌های اولیه و ثانویه (تحریم علیه کشورهایی که به ایران کمک می‌کنند تا تحریم‌های آمریکا را در هم بشکنند) به طور قابل توجهی رشد و تجارت کلی ایران را محدود می‌کند.

آینده تحریم‌های ایالات متحده و در نتیجه مسیر تجارت ایران هم، تا حد زیادی به تحولات سیاسی در ایالات متحده و ایران بستگی خواهد داشت. در ماه مه ۲۰۱۸، ترامپ دستور خروج ایالات متحده از برنامه جامع اقدام مشترک ۲۰۱۵ (برجام، «توافق هسته‌ای ایران») که بین ایران، ایالات متحده (در دوره اوباما) و دیگر رهبران اروپایی حاصل شد و به ایران اجازه ذخیره مقدار محدودی از اورانیوم غنی‌شده و صادرات تمام مازاد آب سنگین تولیدشده در این فرآیند را می‌داد، صادر کرد. در ژانویه ۲۰۲۰، هنگامی که ایالات متحده ژنرال ارشد ایرانی شهید قاسم سلیمانی را در عراق ترور نمود، روابط بین دو کشور بیش از پیش تیره و تارتر شد. بنابراین، در حالی که این تنش‌ها با شیوع کووید-۱۹ متوقف

شده است، با مه‌ار همه‌گیری بیماری طی ماه‌های آینده، این تنش‌ها دوباره شروع خواهند شد. در نتیجه، اگر ترامپ برای دور دوم در انتخابات ریاست جمهوری پیروز شود، تحریم‌های ایران حفظ می‌شود و احتمالاً فشار بیشتری بر تهران تحمیل خواهد شد. از طرف دیگر، ما معتقدیم که ریاست جمهوری بایدن (نامزد حزب دموکرات در انتخابات ریاست جمهوری) فرصتی را برای ترمیم روابط آمریکا و ایران فراهم می‌کند و به چشم‌انداز تجاری ایران، البته به طور محدود کمک می‌کند.

سقوط قیمت جهانی نفت در خلال کووید-۱۹ به صادرات صدمه زیادی می‌زند
صادرات و واردات نفت، میلیارد دلار (۲۰۱۹)

منبع: نقشه تجاری آمار جهانی تجارت، فیچ

وضعیت واردات ایران نیز از جذابیت کمتری برخوردار است، زیرا این کشور برای بسیاری از اقلام وابستگی زیادی به بازارهای خارجی دارد و تقریباً در تمام گروه‌های کالایی کسری حساب جاری را تجربه می‌کند. این امر ایران را در قبال اختلال در محیط خارجی به ویژه با توجه به روابط مغشوش با برخی از هم‌تایان منطقه‌ای و بین‌المللی، اثرات ناشی از تحریم‌ها و وابستگی بیش از حد به درآمد نفت برای تأمین مالی واردات، آسیب‌پذیر می‌کند. در حقیقت، دشواری در تهیه نهاده‌های کلیدی مانند کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌های که تولیدکنندگان در فرآیند تولید خود به آن نیاز دارند، یکی از مهم‌ترین عوامل محدودکننده ظرفیت رشد صنعتی ایران است. در سال ۲۰۱۹، اقلام خوراکی و کشاورزی بزرگ‌ترین گروه محصولات وارداتی با سهم ۳۰٫۸ درصدی از کل کالاهای وارداتی بودند که مقایسه ارزش بالغ بر ۸٫۳ میلیارد دلاری آن در مقایسه با تنها ۱٫۴ میلیارد دلار صادرات این گروه از کالاها توسط ایران شایان توجه است. دسته ماشین‌آلات و محصولات صنعتی پیچیده، مشتمل بر تجهیزات سرمایه‌ای و محصولات واسطه‌ای که به عنوان نهاده در فرآیند تولید استفاده می‌شود، با سهم ۲۹٫۰ درصدی رده دوم کالاهای وارداتی را در سال ۲۰۱۹ به خود اختصاص داده است.

اتکای زیاد به بازارهای بین‌المللی برای تأمین مواد غذایی، به ویژه در شرایط ارتباط بسیار دشوار ایران با جامعه بین‌المللی همراه با تحریم‌های ایالات متحده، پیامدهای امنیتی زیادی را به همراه دارد که می‌تواند منجر به بی‌ثباتی سیاسی شود. این خطر می‌تواند در کوتاه‌مدت تا میان‌مدت بیشتر آشکار شود، زیرا کاهش قیمت جهانی نفت، درآمد صادراتی مورد نیاز

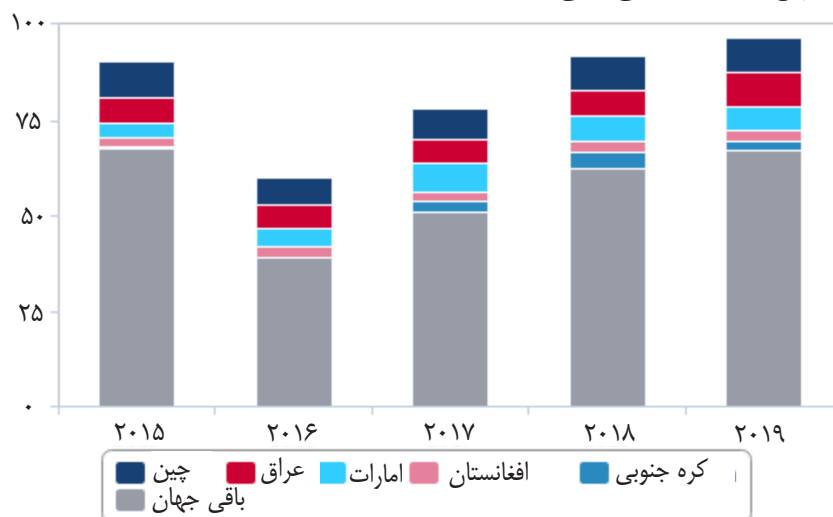

برای تأمین مالی واردات را کاهش می‌دهد. این امر احتمالاً اقتصاد ایران را به دردمس خواهد انداخت، زیرا ممکن است دولت مجبور به تخصیص ارز خارجی برای واردات مواد غذایی حیاتی شده و سایر بخش‌ها مانند تولیدات صنعتی که برای خرید کالاهای وارداتی ضروری خود به شدت به بازارهای خارجی وابستگی هستند را رها نماید.

همان‌طور که در بالا تأکید شد، تحریم‌ها موجب توقف استفاده از دلار برای تجارت بین‌المللی با ایران شده است و این تجارت و سرمایه‌گذاری با کشورهای غربی را کاملاً غیرممکن ساخته است. این امر باعث شده تا تمرکز جریان‌های تجاری متوجه کشورهای آسیایی شده و اندازه کلی بازار صادراتی ایران محدود شود. در نتیجه، همه پنج شریک صادراتی برتر ایران هم‌تایان آسیایی آن هستند (چین، امارات، عراق، کره جنوبی و افغانستان). در حالی که هیچ یک از این کشورها به عنوان مقصد اصلی صادرات نمود قابل توجهی ندارند، دلالت بر برخی تنوع‌ها دارد و در عین حال، این واقعیت که شرکای صادراتی از نظر جغرافیایی در یک منطقه واحد قرار دارند، جریان تجارت را در معرض عوامل خاص منطقه‌ای مانند رشد آهسته یا حملات تروریستی قرار می‌دهد. به علاوه، روابط مغشوش بین‌المللی ایران را می‌توان از این واقعیت نیز دریافت که هیچ یک از همسایگان آن در شورای همکاری خلیج فارس به رهبری عربستان سعودی رسماً در میان پنج شریک صادراتی اصلی آن قرار ندارند (علی‌رغم داشتن مرزهای دریایی / زمینی مشترک). با این حال، خاطرنشان می‌کنیم که حدود ۴۳ درصد از صادرات ایران به صورت «اروپا یا آسیا بدون ذکر مکانی مشخص» ثبت شده است و این نشان می‌دهد که بخشی از تجارت در اروپا و آسیا احتمالاً از ترس کارشکنی ایالات متحده «خارج از دیدرس» در حال انجام است. این امر حاکی از ریسک قانونی بالایی است که کسب و کارها هنگام انجام تجارت با ایران با آن روبرو هستند زیرا ممکن است منجر به نقض تحریم‌های ایالات متحده و مجازات‌های سنگین یا تحریم برای آنها شود.

رابطه تجاری با غرب همچنان محدود است

پنج شریک صادراتی اصلی برای کالاهای صادرشده، میلیارد دلار (۲۰۱۵-۲۰۱۹)

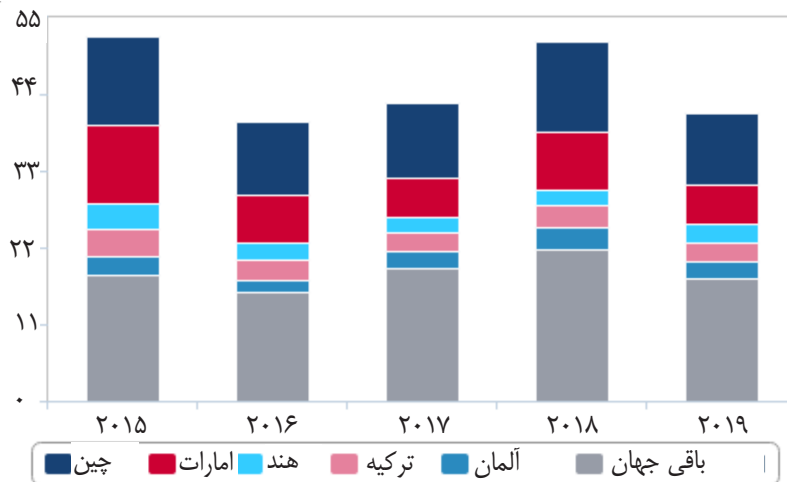
منبع: نقشه تجاری آمار جهانی تجارت، فیچ

واردات در مقایسه با صادرات از نظر پراکندگی جغرافیایی شرکای وارداتی اصلی، نسبتاً متنوع‌تر بوده، اگرچه توجه داریم که چین سهمی بیش از اندازه داشته و ۲۵ درصد از کل واردات را به خود اختصاص داده است. آلمان ۵,۹ درصد

از کل واردات محصولات ایران در سال ۲۰۱۹ را به خود اختصاص داده است که تنها کشور اروپایی در کنار ترکیه (۶,۳ درصد) در میان پنج کشور برتر است. از دیگر شرکای وارداتی حاضر در میان پنج کشور برتر می‌توان به امارات متحده عربی (۱۳,۸ درصد) و هند (۶,۴ درصد) اشاره کرد.

چین مبدأ اصلی واردات

پنج شریک وارداتی اصلی برای کالاهای واردشده، میلیارد دلار (۲۰۱۵-۲۰۱۹)

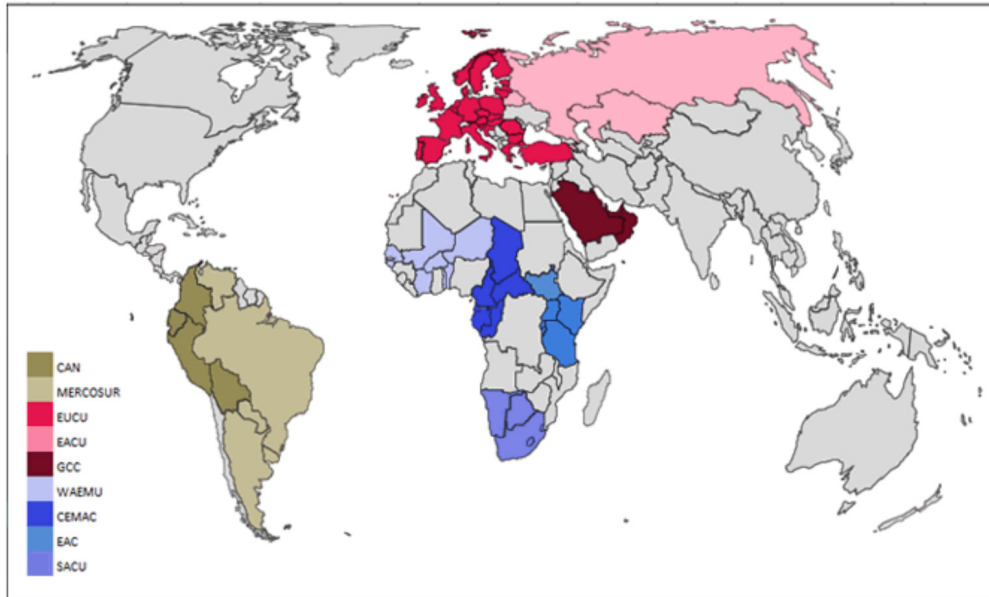

منبع: نقشه تجاری آمار جهانی تجارت، فیچ

به طور کلی، ساختار تجارت ایران با توجه به تحریم‌ها و روابط بین‌المللی آشفته، منجر به محدودیت شرکای تجاری، واقعاً پیچیده است. این امر به میزان قابل توجهی رشد را محدود می‌کند، همان‌طور که نسبت اندک تجارت به اندازه اقتصاد مؤید این مطلب است. از آنجا که به دلیل تحریم‌ها، شرکت‌های حمل و نقل از تماس مستقیم با بنادر ایران منع شده‌اند، امارات متحده عربی به عنوان یک بندر تغذیه‌کننده نقش مهمی در این میان ایفا می‌کند. از زمان وضع رژیم تحریم‌ها، چین به یک شریک تجاری به طور فزاینده مهم تبدیل شده و این رابطه همچنان تقویت خواهد شد، زیرا تحریم‌ها دسترسی به شرکای تجاری را که ایران قادر به تجارت با آنها است، محدود می‌کند.

جریان‌های تجاری همچنین به واسطه نرخ بالای تعرفه واردات، با متوسط ۱۵,۲ درصد، که دومین نرخ بالای منطقه (بعد از سوریه) و یازدهمین نرخ بالا در سطح جهانی است، با مانع روبرو می‌شوند. این امر تا حدی به دلیل عدم عضویت کامل ایران در سازمان تجارت جهانی (به عنوان حامی رفع موانع تجاری) است. روند کند الحاق از زمان پذیرش درخواست این کشور در سال ۲۰۰۵ و عضویت این کشور، به واسطه وتوهای ایالات متحده است. این امر مشکلاتی را برای مشاغل مستقر در ایران یا دارای تجارت با این کشور به وجود می‌آورد، زیرا هدایت رژیم تجاری را مبهم‌تر و دشوارتر نموده است. این امر به ایران اجازه می‌دهد تا اقدامات تجاری تدافعی و تعرفه‌های خودسرانه‌ای را وضع کند که از سوی شرکت‌هایی که در وضعیت رقابتی نامناسبی قرار می‌گیرند قابل اعتراض نبوده و جذابیت این بازار را به میزان قابل توجهی کاهش می‌دهد. موانع تجاری احتمالاً همچنان ادامه خواهند داشت، زیرا پیشرفت محدودی در جهت پیوستن به سازمان تجارت جهانی و ادغام مجدد ایران به اقتصاد جهانی حاصل شده است.

ایران به تعداد اندکی از توافقنامه تجارت ترجیحی دسترسی دارد اتحادیه‌های گمرکی بزرگ در جهان

منبع: d-maps.com, فیچ

جدول: موانع تعرفه‌ای و غیرتعرفه‌ای تجارت

تأثیر بر کسب و کار	شرکای تجاری تحت تأثیر	نوع اقدام
<ul style="list-style-type: none"> زیاد: متوسط نرخ تعرفه واردات ایران با ۱۵,۲ درصد بالاترین نرخ در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است. دولت ایران از قدیم تعرفه‌های بالایی بر واردات وضع کرده تا از صنایع داخلی محافظت نموده و موجب رشد آنها شود، اما این امر به طور قابل توجهی هزینه‌های وارداتی را برای کسب و کارها افزایش داده و از توان رقابت ایران می‌کاهد. 	همه	تعرفه واردات
<ul style="list-style-type: none"> زیاد: تشریفات اداری تجارت و تأخیرهای گمرکی مانعی عمده برای فعالیت تجاری در ایران است. رویه‌های پیچیده به طور قابل توجهی زمان و هزینه‌های مورد نیاز برای تجارت بین‌المللی را افزایش می‌دهد، و به ویژه روند واردات را دشوار می‌کند. احتمال رفتار رانت‌جویانه در مراحل گمرکی مشکلات بیشتری را برای کسب و کارها ایجاد می‌کند. 	همه	موانع گمرکی و غیرتعرفه‌ای
<ul style="list-style-type: none"> زیاد: ایران تحت تحریم‌های اولیه ایالات متحده است که مانع استفاده از دلار در تجارت بین‌المللی با ایران می‌شود. عدم توانایی استفاده از دلار برای معاملات تجاری به میزان قابل توجهی دشواری فروش و فعالیت در بازار ایران را افزایش می‌دهد، زیرا به جای دلار پرداخت‌ها باید به یورو یا یوان چین انجام شود. از نوامبر ۲۰۱۸، ایران بار دیگر هم تحت تحریم‌های ثانویه ایالات متحده قرار گرفت که به طور مشخص بخش‌های حمل و نقل و بخش‌های نفت و گاز را در میان سایر بخش‌ها هدف قرار داده بود. این امر تجارت بین ایران و کشورهای غربی را تقریباً غیرممکن می‌کند. 	عمدتاً کشورهای غربی بخصوص آمریکا	تحریم‌ها

منبع: هشدارهای تجارت جهانی، مؤسسه فیچ

جدول: توافق‌نامه‌های تجارت آزاد

کشور/ اتحادیه	وضعیت	اثر مثبت بر کسب و کار
پاکستان	فعال	<ul style="list-style-type: none"> متوسط: در دسامبر ۲۰۱۶، پاکستان و ایران مذاکرات توافق‌نامه تجارت آزاد را برای تکمیل روند مذاکره و دستیابی به هدف افزایش تجارت دوجانبه برای بهبود وضعیت مردم هر دو کشور آغاز کردند. یک توافق‌نامه کامل تجارت آزاد نهایی شده بود و انتظار می‌رفت تا پایان سال ۲۰۱۸ لازم‌الاجرا شود. با این حال، گزارش‌های رسانه‌ای حاکی از آن است که این امر با اعمال مجدد تحریم‌های ایران توسط ایالات متحده دشوار شده است. این امر بر فهرست کالاهایی که دو کشور می‌توانستند بدون تعرفه پیش از تحریم‌ها تجارت کنند، اثر گذاشته است. مذاکرات در حال انجام است گرچه گفته می‌شود مذاکرات در مرحله نهایی خود قرار دارند، وزارت بازرگانی پاکستان قبل از تصویب توافق‌نامه به دنبال تجزیه و تحلیل جامع از روابط تجاری ایران و پاکستان است.
توافق‌نامه تجارت ترجیحی ایران - سوریه	فعال	<ul style="list-style-type: none"> پایین: سوریه در حال حاضر و مادامی که درگیری‌های داخلی آن ادامه دارد، یک شریک تجاری پایدار نیست. بنابراین، توافق‌نامه تجارت آزاد بعید است که فرصت‌های جذاب تجاری را برای سال‌های طولانی، حتی در صورت پایان جنگ، فراهم نماید. درگیری داخلی سوریه ادامه دارد و بعید است که حتی اگر جنگ به پایان برسد، برای سال‌های طولانی فرصت‌های تجاری جذاب را ارائه نماید.
شورای همکاری خلیج فارس	در حال مذاکره	<ul style="list-style-type: none"> بالا: ایران برای واردات به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس وابسته است که از طریق بندرهای دارای ارتباط بهتر امارات متحده عربی جریان دارد و با لغو تحریم‌ها تجارت به اوج خود می‌رسد.
اندونزی	در حال مذاکره	<ul style="list-style-type: none"> متوسط: اندونزی یک اقتصاد بزرگ است که می‌تواند بازاری مهم برای صادرات نفت ایران فراهم کند.
ترکیه	در حال مذاکره	<ul style="list-style-type: none"> بالا: ترکیه در جوار ایران واقع شده و از نظر صادرات و واردات جزو پنج شریک تجاری برتر ایران است که بازار عظیمی برای هییدروکربن‌های ایران فراهم می‌کند. یک توافق تجاری موفق بین دو کشور فرصت‌های قابل توجهی را برای بهره‌مندی کسب و کارها رقم می‌زند.
ایران - اتحادیه تجاری اوراسیا		<ul style="list-style-type: none"> متوسط: اتحادیه تجاری اوراسیا یک سازمان منطقه‌ای اجتماعی، اقتصادی و امنیتی متشکل از کشورهای آسیای مرکزی ارمنستان، بلاروس، قزاقستان، قرقیزستان و روسیه است و امکان جابجایی آزاد کالا، خدمات، سرمایه و نیروی کار را فراهم می‌کند. معاهده اتحادیه اقتصادی اوراسیا در ۲۹ مه ۲۰۱۴ توسط رهبران بلاروس، قزاقستان و روسیه به امضا رسید و از اول ژانویه ۲۰۱۵ به اجرا درآمد. این گروه معرف یک گروه بالقوه جذاب از شرکای تجاری برای ایران طی میان‌مدت تا بلندمدت است. توافق‌نامه تجارت آزاد برای ایران امکان دسترسی به بازاری واحد متشکل از ۱۸۳ میلیون نفر با مجموع تولید ناخالص داخلی معادل ۴۰ تریلیون دلار آمریکا را فراهم می‌سازد. گزارش شده است که تجارت بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا پس از اجرای توافق‌نامه تجارت ترجیحی بین دو اقتصاد در اکتبر ۲۰۱۹، در مدت ۵ ماه به ۱,۵ میلیارد دلار رسیده است. طبق گزارش رسانه‌ها به نقل از سازمان توسعه تجارت ایران، انتظار می‌رود توافق‌نامه تجارت ترجیحی بین ایران و اتحادیه تجاری اوراسیا دو تا سه سال پس از زمان لازم‌الاجرا شدن (اکتبر ۲۰۱۹) به یک توافق تجارت آزاد تبدیل شود.

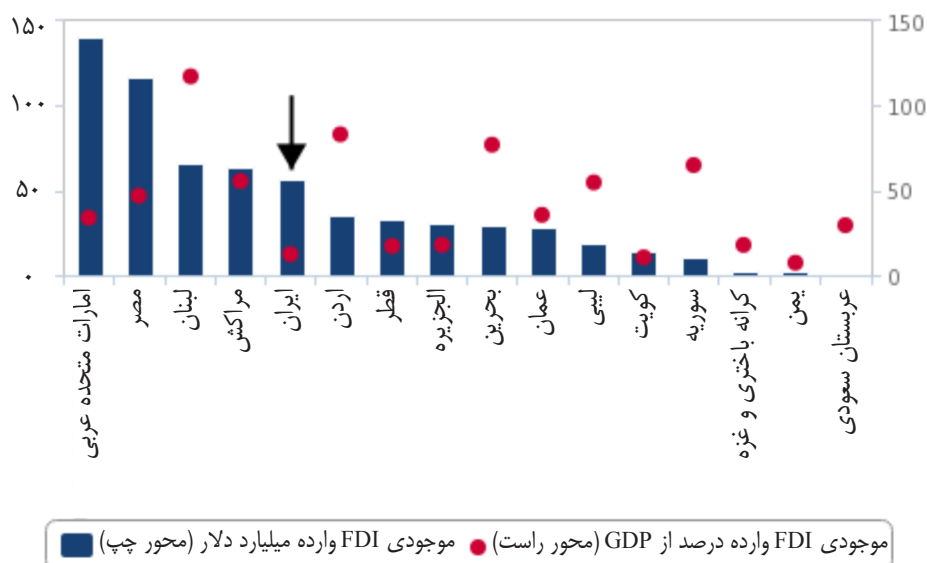
باز بودن سرمایه‌گذاری (۲۹,۹ از ۱۰۰)

ایران علیرغم پتانسیل قابل توجه سرمایه‌گذاری خود، یکی از سخت‌ترین محیط‌ها را در جهان برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی فراهم کرده است. این امر تا حد زیادی به دلیل تحریم‌های بین‌المللی اعمال شده علیه این کشور است که مانع از سرمایه‌گذاری کسب و کارهای غربی در بسیاری از بخش‌ها از جمله صنعت ارزشمند نفت و گاز می‌شود. با این حال، یک عامل به همان اندازه مهم، فضای عملیاتی ضعیف کشور است که با مجموعه‌ای از محدودیت‌ها در مورد سرمایه‌گذاری خارجی و تشریفات اداری بسیار مبهم، ورود سرمایه‌گذاران را سخت و دشوار می‌کند. در نتیجه، حتی اگر اکثر تحریم‌ها برداشته شوند، بسیاری از موانع ساختاری بر سر راه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تا زمان اجرای اصلاحات نهادی گسترده‌تر، پابرجا خواهند ماند. با توجه به این ملاحظات، ایران امتیاز ۲۹,۹ از ۱۰۰ را برای باز بودن سرمایه‌گذاری دریافت می‌کند که این کشور را در مقام ۱۵ از بین ۱۸ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا قرار می‌دهد.

روند سرمایه‌گذاری: پتانسیل آشکار ایران سرمایه‌گذاری شرکت‌هایی را جلب کرده است که قادر به کاهش ریسک عملیاتی قابل توجه این کشور هستند. به طور مشخص، بخش خودرو از گذشته ورود جریان قابل توجه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را شاهد بوده و تولیدکننده فرانسوی پژو از حضور چشمگیر خود تا زمانی که تأثیر تحریم‌ها باعث توقف فعالیت شرکت در سال ۲۰۱۲ شد، به خود می‌بالد. به دلیل بازار بزرگ مصرف کشور و تقاضای قابل توجه سرکوب‌شده کالاهای غربی که چندین سال غیرقابل دسترس بوده‌اند، بخش خرده‌فروشی دیگر بخشی است که جذابیت وافر برای سرمایه‌گذاران خارجی دارد. علاوه بر این، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از کشورهای غیر غربی در زمان وجود رژیم تحریم‌ها، به ویژه از چین، ادامه داشته است، در حالی که شرکت‌های کره جنوبی و هند نیز از جمله اولین کشورهایی بودند که پس از لغو تحریم‌ها سرمایه لازم برای توسعه زیرساخت‌ها را تأمین کردند.

تحریم‌ها و نظامات پیچیده به ظرفیت سرمایه‌گذاری آسیب زده‌اند

خاورمیانه و شمال آفریقا- موجودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وارد شده (۲۰۱۸)

در نتیجه، موجودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ایران در سال ۲۰۱۸ رقم نه چندان قابل توجه ۵۶,۹ میلیارد دلار بود که این کشور را در مقام پنجم کشورهای خاورمیانه و بالاتر از کشورهای بازتری مانند قطر، اردن و بحرین قرار می‌دهد. این رقم از افزایش قابل توجه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نسبت به ۱۰ سال گذشته حکایت دارد، چنانکه موجودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۰۷ فقط ۲۰,۳ میلیارد دلار بود و همچنین خلاف جهت روند جهانی کاهش جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی حاصل از بحران مالی بود. بخش‌های اصلی دریافت کننده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تولید مواد شیمیایی، فلزات، استخراج مواد معدنی، خدمات عمومی، گردشگری و مخابرات بوده است. با این حال، موجودی داخلی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تنها ۱۲,۴ درصد از تولید ناخالص داخلی را نشان می‌دهد که این دومین رقم پایین منطقه و نشانگر چالش‌های ساختاری مهمی است که بر سر راه رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود دارد.

جدول: مناطق آزاد تجاری و مشوق‌های سرمایه‌گذاری

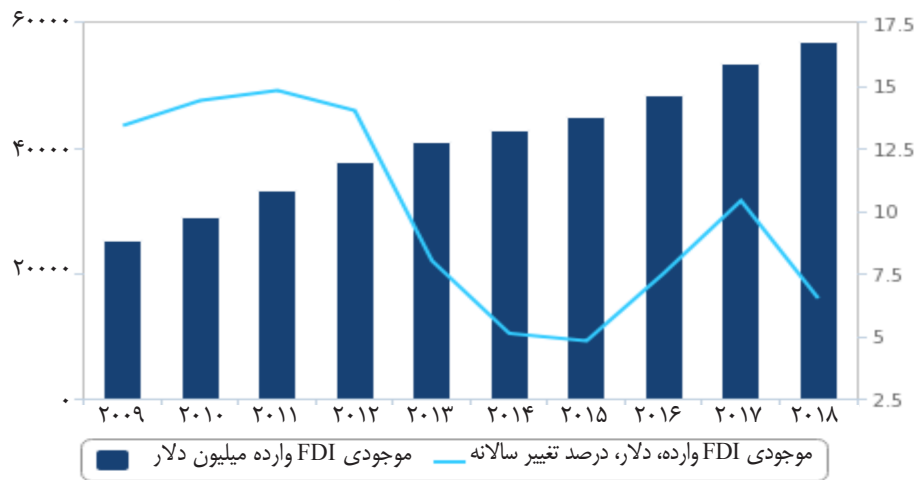
مناطق آزاد تجاری / برنامه‌های تشویقی	مشوق‌های اصلی در دسترس
مناطق آزاد تجاری واقع در کیش، قشم، چابهار، ارس، انزلی، ماکو و آبادان	<ul style="list-style-type: none"> • ورود بدون ویزا برای اتباع خارجی • آزادی بازگرداندن سود و گرفتن ارز خارجی • ۱۰۰ درصد مالکیت خارجی‌ها مجاز است • معافیت مالیات بر سود به مدت ۲۰ سال • معافیت کالاهای سرمایه‌ای از عوارض گمرکی • فرایند اداری کمتر

منبع: وزارت امور اقتصادی و دارایی ایران، فیچ

انگیزه‌های سرمایه‌گذاری: سرمایه‌گذاری خارجی در حال حاضر بر اساس قانون حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری خارجی، که در سال ۲۰۰۲ به منظور ساده سازی و کارآیی رویه‌ها و جذب بیشتر سرمایه‌های مستقیم خارجی مصوب شده است، هماهنگ و برنامه‌ریزی می‌شود. همچنین این قانون جبران هرگونه خلع ید یا ملی شدن توسط دولت را تضمین می‌نماید. ایران اقدامات مختلفی را برای تشویق سرمایه‌گذاری طراحی کرده است، از جمله لغو محدودیت درصد سهامداری خارجی‌ها در یک شرکت و مجوز اقامت سه ساله برای سرمایه‌گذاران، مدیران و کارشناسان خارجی. این اصلاحات با پیش‌بینی لغو تحریم‌ها، با اقداماتی از جمله مشوق‌های مالیاتی و کاهش تعهدات اداری برای سرمایه‌گذاران خارجی افزایش یافت. علاوه بر این، ایران چندین منطقه تجارت آزاد و مناطق ویژه اقتصادی را اداره می‌کند، که طیفی از مشوق‌ها را برای سرمایه‌گذاری پیشنهاد می‌کنند. بنابراین، مشوق‌های مختلفی وجود دارند که سرمایه‌گذاران خارجی می‌توانند از آنها استفاده کنند، گرچه این موضوع منوط به دوام توافق هسته‌ای و اصلاحات ساختاری گسترده‌تری است که امکان مشارکت بیشتر خارجی‌ها در اقتصاد را فراهم می‌آورد.

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی با مانع مواجه است

موجودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وارد شده (۲۰۰۹-۲۰۱۸)

منبع: آنکتاد، فیچ

موانع سرمایه‌گذاری: صرف‌نظر از تحریم‌ها، چیزی که سرمایه‌گذاری در ایران را به خصوص برای شرکت‌های غربی بسیار دشوار می‌کند، ادامه فضای خصمانه این کشور در قبال سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است. ماهیت غیرشفاف دولت و اقتصاد به این معنی است که موانع پنهانی زیادی وجود دارند که سرمایه‌گذاران باید از آن عبور کنند و خطر مواجهه با تحریم‌های باقی مانده یا مقررات مربوط برای شرکت‌ها در همه بخش‌ها افزایش می‌یابد. الزامات مالکیت داخلی و سرعت پایین اصلاح قرارداد هیدروکربن‌ها نیز برای شرکت‌های نفتی که قصد ورود به این بخش بالقوه سودآور را دارند، دردسرهای خاصی را به همراه دارد.

جدول: موانع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

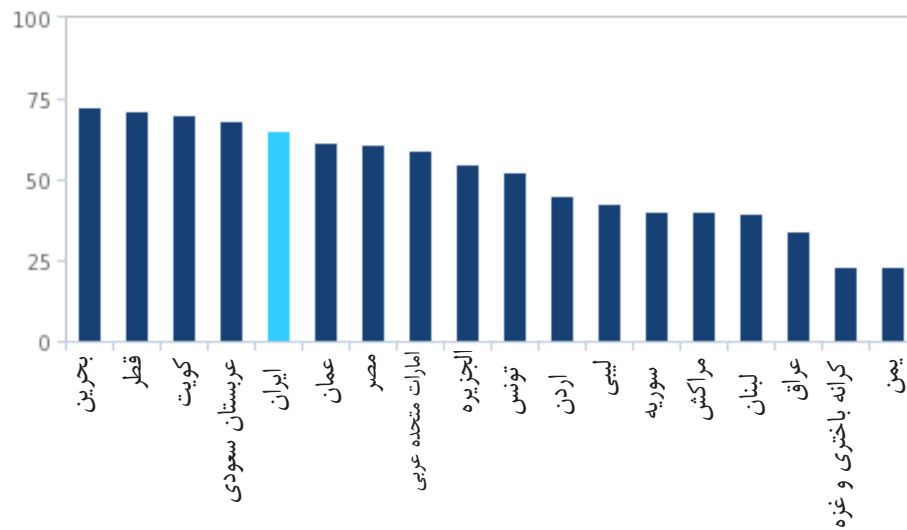
موانع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	بخش‌های تحت تأثیر	اثر بر کسب و کارها
<ul style="list-style-type: none"> • زیاد: تحریم‌ها در درجه اول بر صنایع نفت و گاز و بخش مالی متمرکز است که نقشی حیاتی در اقتصاد دارند. به ویژه تحریم از مداخله شرکت‌های غربی در تأمین منابع مالی اکتشاف، تولید و پالایش نفت ممانعت کرده و در واقع با ممنوعیت تجارت فلزات گرانبها از اروپا و اخراج بانک‌های ایرانی از سوئیفت، صنعت بانکداری را از بازارهای مالی جهانی خارج کرد. • به ویژه با هدف قرار دادن این بخش‌ها، تحریم‌ها در واقع موجب ممنوعیت کلی سرمایه‌گذاری در ایران توسط شرکت‌های غربی می‌شوند. اگرچه بیشتر تحریم‌های اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد اکنون برداشته شده است، تحریم‌های اولیه و ثانویه ایالات متحده همچنان پایرجا هستند و مشکلاتی را برای کسب و کارهای دارای منافع در آمریکا ایجاد می‌کنند و مانع استفاده از دلار آمریکا در معاملات می‌شوند. 	همه بخش‌ها، به خصوص بخش‌های مرتبط با هیدروکربن‌ها، بانکداری، کشتیرانی و بیمه	تحریم
<ul style="list-style-type: none"> • زیاد: مالکیت منابع طبیعی منحصر به دولت ایران است، که توانایی نهادهای خصوصی را برای مشارکت در بخش‌های بالقوه سودآور استخراج معادن و منابع به شدت محدود می‌کند. در صنعت نفت، سرمایه‌گذاری خصوصی محدود به قراردادهای بیع متقابل است که به شرکت‌های خصوصی اجازه می‌دهد سرمایه و تخصص مورد نیاز برای استخراج را تأمین کنند، اما موظفند که سایت‌های تولیدی را پس از راه‌اندازی اولیه جهت تملک به شرکت ملی نفت ایران بازگردانند. • اگرچه در اصلاحات برنامه‌ریزی شده امکان توافقات سودآور سهمی شدن از تولید دیده شده است، اما محدودیت‌های مربوط به مشارکت بخش خصوصی در صنعت نفت به دلیل مخالفت شدید با اصلاحات از سوی صاحبان منافع شخصی همچنان گسترده خواهد بود. 	همه بخش‌ها، به خصوص بخش هیدروکربن	الزام مالکیت داخلی
<ul style="list-style-type: none"> • زیاد: حضور گسترده نهادهای تحریم شده در اقتصاد، مانند سپاه، مانع توافقنامه‌های سرمایه‌گذاری مشترک و سایر اشکال همکاری در صنایع خاص می‌شود که غالباً برای ورود بازار به ایران ضروری است. • برای شرکت‌ها دشوار است که بتوانند حتی با اعمال دقت زیاد، به تصویری کامل و روشن از اشخاصی که با آنها سر و کار دارند دست پیدا کنند و این امر شرکت‌ها را در معرض خطر مجازات تعامل با مشاغل یا افراد تحریم‌شده قرار می‌دهد. • همچنین حضور پررنگ شرکت‌های دولتی در بسیاری از بخش‌ها، شرکت‌های خارجی را مجبور به رد توافق‌نامه‌های سرمایه‌گذاری مشترک برای سرمایه‌گذاری در برخی صنایع نموده و مانع رقابت بخش خصوصی می‌شود. 	همه بخش‌ها	شرکت‌های تحت مالکیت دولت

منبع: وزارت امور دارایی و اقتصادی، سازمان امور مالیاتی کشور و فیچ

شبکه خدمات عمومی (۶۵,۲ از ۱۰۰)

در پی لغو تحریم‌های ایران، برخی بهبودها در حوزه خدمات عمومی حاصل شده است که از آن جمله می‌توان به دسترسی بهتر به واردات سوخت و سرمایه‌گذاری بیشتر در پالایشگاه‌ها و استخراج منابع اشاره کرد. با این حال، کسب سود کسب و کارها با چالش مواجه شد، چرا که از سرگیری تحریم‌های ثانویه ایالات متحده در نوامبر ۲۰۱۸ مانع از سرمایه‌گذاری بین‌المللی شده و از تأمین مالی دولت برای ارتقا زیرساخت‌ها ممانعت به عمل آورده است. به علاوه، به‌رغم افزایش تدریجی هزینه‌ها در میان‌مدت با کاهش یارانه دولت، هزینه‌ها بسیار مقرون به صرفه باقی خواهند ماند، اما تأمین منابع آب پایدار همچنان یک چالش خواهد بود و تأمین اینترنت ضعیف است. به طور کلی ایران امتیاز ۶۵,۲ از ۱۰۰ را برای شبکه خدمات عمومی کسب کرده و در میان ۱۸ کشور حاضر در منطقه در رتبه پنجم قرار دارد.

از سرگیری تحریم‌ها مانع پیشرفت‌های بیشتر در زمینه تأمین خدمات عمومی شده است خاورمیانه و شمال آفریقا- شبکه خدمات عمومی

ملاحظه: ۱۰۰ = کم‌ترین ریسک، ۰ = بیشترین ریسک؛ منبع: شاخص ریسک لجستیک فیچ

آخرین تحلیل‌ها از شبکه خدمات عمومی

• افزایش ظرفیت تولید برق، که برای حمایت از رشد سریع‌تر پس از لغو تحریم‌ها ضروری خواهد بود، عمدتاً به دلیل گسترش نیروگاه‌های برق دارای سوخت گاز طبیعی خواهد بود. گاز طبیعی در حال حاضر منبع اصلی تولید برق در ایران است، اما ارتقا زیرساخت‌های موجود و ایجاد پروژه‌های جدید به این کشور امکان می‌دهد تا از ذخایر عظیم داخلی گاز خود برای گسترش ظرفیت تولید استفاده کند. این امر همچنین باعث کاهش اتکا به نفت برای تولید برق می‌شود و منابع بیشتری را برای صادرات آزاد می‌کند. با این حال، در حالی که شرکت نفت و گاز فرانسوی توتال از سرمایه‌گذاری ۴,۹ میلیارد دلاری برای توسعه یکی از میادین گازی ایران خبر داد، اما این امر دیگر به دلیل از سرگیری تحریم‌های ثانویه ایالات متحده در ژانویه که کار شرکت‌های غربی را برای ادامه فعالیت در ایران بسیار سخت کرده است، امکان تحقق ندارد.

• به گفته رضا اردکانیان، وزیر انرژی ایران، دولت روسیه قرار است یک وام ۱,۳۲ میلیارد دلاری برای ساخت نیروگاه حرارتی ۱,۴ گیگاواتی سیریک در استان هرمزگان به ایران اعطا کند. روسیه ۸۵ درصد از هزینه‌های ساخت این پروژه را تأمین می‌کند، در حالی که مابقی آن توسط دولت ایران تأمین می‌شود. این پروژه شامل چهار واحد با ظرفیت ۳۵۰ مگاوات است. هلدینگ نیروگاه‌های حرارتی ایران به همراه شرکت مهندسی روسی تکنوپروم اکسپورت ساخت این پروژه را بر عهده دارند. پیش‌بینی می‌شود این نیروگاه طی ۵ سال به بهره‌برداری برسد.

هزینه خدمات عمومی و دسترسی به آن

خودکفایی ایران در تأمین انرژی، همراه با یارانه‌های سخاوتمندانه دولت، به معنای پایین بودن هزینه‌های خدمات عمومی برای کسب و کارها در این کشور است. به ویژه هزینه‌های سوخت در ایران از جمله کمترین هزینه‌ها در جهان است، در حالی که از لحاظ هزینه‌های برق سومین کشور ارزان منطقه و از جمله پایین‌ترین هزینه‌ها در سطح جهان است. علاوه بر این، دستیابی به ارتباطات اینترنتی نیز نسبتاً ارزان است.

جدول: ریسک‌های برق

منابع

<ul style="list-style-type: none"> تولید انرژی بیشتر از طریق تولید گاز طبیعی و نفت داخلی تأمین می‌شود. هر دو این منابع از طریق ذخایر گسترده داخلی ایران قابل دسترس است که این منجر به افزایش اطمینان از تأمین آنها و عدم نیاز به واردات پرهزینه می‌شود. این خودکفایی انرژی از نظر هزینه و قابلیت اطمینان یک مزیت برای کسب و کارهای کشور محسوب می‌شود. 	<ul style="list-style-type: none"> ترکیب انرژی (برآورد ۲۰۱۹): گاز طبیعی (۸۱,۸ درصد)، نفت (۹,۸ درصد)، برق آبی (۶,۵ درصد)، هسته‌ای (۱,۴ درصد)، ذغال سنگ (۰,۳ درصد)، تجدید پذیرهای غیر برق آبی (۰,۱ درصد)
--	---

دسترسی

<ul style="list-style-type: none"> پوشش گسترده برق به این معنی است که کسب و کارها از نظر مکانی دچار محدودیت نیستند. میزان برق رسانی به ۱۰۰ درصد نزدیک می‌شود و اتصال به برق در سراسر کشور نسبتاً آسان است. روند اتصال به شبکه از سال ۲۰۱۵ کارآمدتر شده است، زیرا شرط اخذ مجوز خاک‌برداری برای کارهای اتصال برق لغو شده است. بنابراین، در حال حاضر حدود ۷۷ روز طول می‌کشد تا اتصال برق جدید برقرار شود که این زمان کمتر از متوسط منطقه‌ای و تقریباً برابر با میانگین کشورهای توسعه‌یافته است و این امر روند شروع عملیات در ایران را آسان می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> ۹۹ درصد از مردم به برق دسترسی دارند
--	---

قابلیت اطمینان

<ul style="list-style-type: none"> اگرچه ایران روی کاغذ از امنیت انرژی برخوردار است، اما عرضه برق از دیرباز برای تأمین تقاضا با مشکلاتی روبرو بوده است. تحریم‌های وضع شده در بخش نفت و گاز، مشارکت خارجی را به شدت محدود کرد و از سال ۲۰۱۰ بسیاری از شرکت‌های بزرگ چند ملیتی از کشور خارج شدند. این امر مانعی برای تولید بوده و از سرمایه‌گذاری در شبکه‌های تولید و توزیع برق، که به منظور افزایش عرضه و بهبود قابلیت اطمینان نیاز به بروزرسانی دارند، جلوگیری می‌کند. در نتیجه، بخش برق ایران به شدت دچار کمبود سرمایه‌گذاری شده است و قادر به همگام شدن با افزایش رشد داخلی نیست. این کشور در گذشته نیز از کمبود انرژی رنج می‌برد. به عنوان مثال، در سال ۲۰۱۱ قطع برنامه‌ریزی شده برق به منظور سهمیه‌بندی برق برقرار شد و خاموشی‌های متناوب می‌تواند در تابستان رایج باشد. 	
---	--

هزینه

<ul style="list-style-type: none"> یارانه‌های دولت همچنان هزینه برق را پایین نگه می‌دارند و این ایران را در میان سه کشور دارای برق ارزان منطقه و بسیار کمتر از متوسط جهانی ۰,۱۴ دلار به ازای هر کیلووات ساعت قرار می‌دهد. افزایش ۲۵ درصدی قیمت در مارس ۲۰۱۴ آغاز شد و با ادامه فشار دولت برای اصلاح یارانه‌ها، این امکان وجود دارد که قیمت‌ها در میان مدت افزایش یابد. با این وجود، حتی در صورت افزایش قیمت، هزینه‌های برق در مقایسه با سطح جهانی بسیار به صرفه خواهد بود و انگیزه‌ای برای شرکت‌های انرژی بر ایجاد می‌کند. 	<ul style="list-style-type: none"> هر کیلووات ساعت ۰,۰۱ دلار
---	---

سایر ریسک‌ها

<ul style="list-style-type: none"> در ایران خطری در سطح پایین برای حمله داعش به زیرساخت‌های برق، که در لیست اهداف بالقوه این گروه قرار دارد، وجود دارد. 	
--	--

پروژه‌های برنامه‌ریزی شده

جدول: ریسک‌های برق

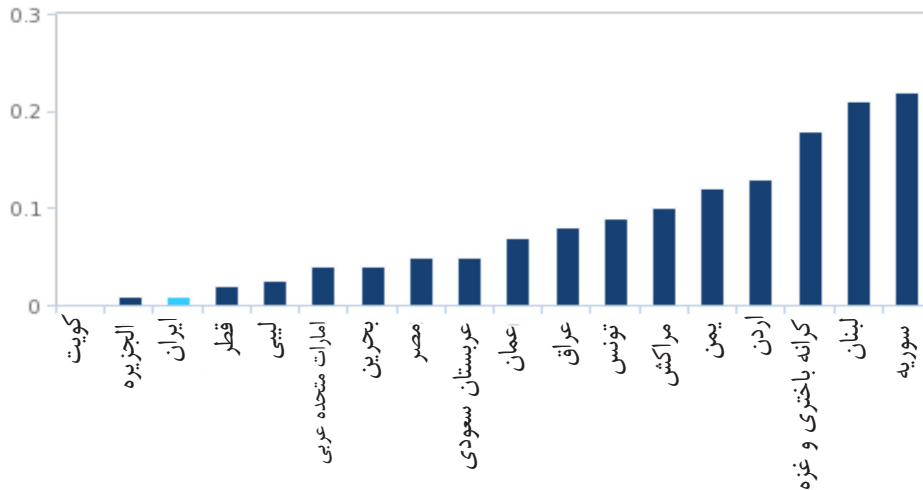
سایر ریسک‌ها
<ul style="list-style-type: none"> • در ایران خطری در سطح پایین برای حمله داعش به زیرساخت‌های برق، که در لیست اهداف بالقوه این گروه قرار دارد، وجود دارد.
پروژه‌های برنامه‌ریزی شده
<ul style="list-style-type: none"> • دولت روسیه با ۱,۵ میلیارد دلاری، تأمین مالی یک نیروگاه حرارتی ۱,۴ گیگاواتی را در سیریک بر عهده دارد که با تکمیل آن ظرفیت تولید ایران به طور قابل توجهی افزایش می‌یابد.

منبع: بانک جهانی، مؤسسه فیچ

ریسک عمده برای مشاغل، احتمال افزایش هزینه‌های برق و سوخت است، زیرا دولت به تدریج یارانه‌های ناپایدار را حذف می‌کند، که این امر باید به عنوان هزینه‌های اضافی برای کسب و کارها در نظر گرفته شود. با این وجود، قیمت‌ها در میان مدت بسیار مقرون به صرفه باقی خواهند ماند و در مقایسه با سایر کشورها، هزینه خدمات عمومی را نسبتاً پایین نگه می‌دارد. بنابراین، ایران در زمینه خدمات عمومی امتیاز ۷۴,۸ از ۱۰۰ را به دست آورده و در میان ۱۸ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا از لحاظ پایین بودن هزینه‌ها در رتبه سوم قرار دارد.

هزینه‌های پایین به سود کسب و کارهای انرژی بر است

خاورمیانه و شمال آفریقا- هزینه برق به ازای هر کیلووات (دلار)

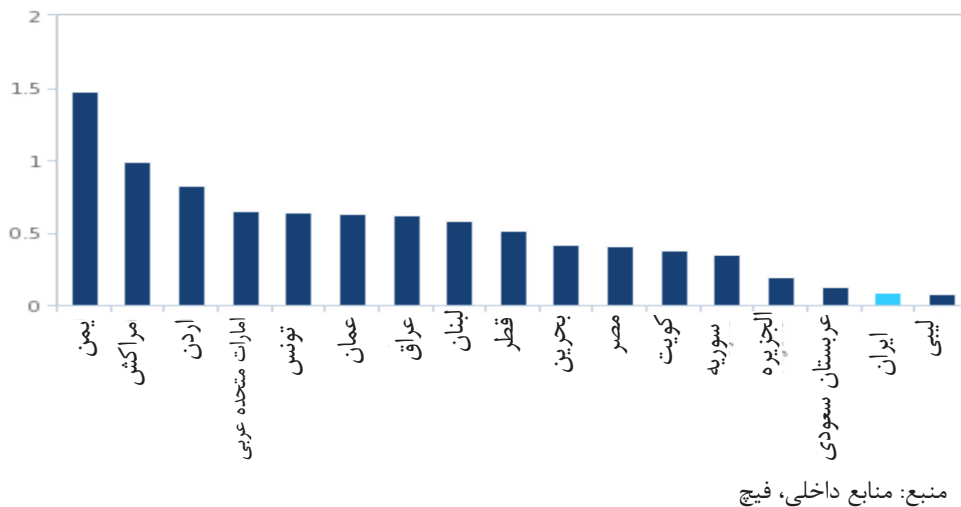

منبع: منابع ملی، مؤسسه فیچ

ایران به دلیل داشتن ذخایر گسترده هیدروکربن از امنیت انرژی برخوردار است و لغو تحریم‌های بخش‌های نفتی و بانکی در اوایل سال ۲۰۱۶ با امکان افزایش تولید و تسهیل واردات فرآورده‌ها، پیش از این امکان افزایش عرضه سوخت را فراهم ساخت. بهبودهای بیشتر در تأمین سوخت و برق با محدودیت مواجه خواهد بود، زیرا تحریم‌های ثانویه ایالات متحده مانع بازگشت سرمایه‌های خارجی به بخش‌های استخراج و نیرو می‌شود.

به‌رغم کاهش یارانه، هزینه سوخت مقرون به صرفه است

خاورمیانه و شمال آفریقا- هزینه سوخت، قیمت هر لیتر گازوئیل به دلار

علاوه بر این، کشور ایران با کمبود شدید آب روبرو است که این امر تأثیر منفی بر بخش‌های کشاورزی، معدنی و تولیدی پرمصرف خواهد داشت که مانعی جدی در برابر گسترش صنایع اصلی است. همچنین، سرعت دریافت و بارگیری اینترنت در مقایسه با منطقه ضعیف است، در نتیجه، ایران با کسب امتیاز ۵۵,۷ از ۱۰۰، امتیازی نسبتاً پایین از نظر در دسترس بودن خدمات عمومی داشته و در رتبه ششم منطقه‌ای قرار دارد.

برق: پوشش برق سراسر ایران را در بر گرفته است. با وجود امکان افزایش تعرفه‌ها به دلیل کاهش یارانه، در حال حاضر هزینه‌های برق در مقایسه با سایر کشورهای منطقه در پایین‌ترین سطح قرار دارد. عرضه گسترده نفت و گاز در داخل کشور به این معنی است که کشور از نظر تولید انرژی خودکفا است و این خطر اختلال در زنجیره‌های تأمین سوخت را که باعث قطع برق می‌شود کاهش می‌دهد. با این که تنوع‌بخشی به سوی انرژی‌های تجدیدپذیر مسیری کند در پیش دارد، اما افزایش تولید میدان‌های گازی این اطمینان را ایجاد می‌کند که امکان تولید برق به خوبی مهیا خواهد بود. خطر اصلی برای فعالیت‌های تجاری در زمینه شبکه برق، مشکلی است که کشور در سال‌های اخیر برای تأمین تقاضای داخلی، به‌رغم صادرکننده خالص انرژی بودن، با آن مواجه بوده و همین امر منجر به قطع مدیریت‌شده برق شده است.

جدول: ریسک‌های سوخت

منابع

ذخایر داخلی (۱۶۲,۱ میلیارد) • ایران دارای چهارمین ذخایر اثبات شده بزرگ نفت در سطح جهان است و این امر این اطمینان را ایجاد می‌کند که از نظر تأمین سوخت بشکه، مقداری واردات

دسترسی

صادرکننده خالص • از گذشته، ایران اغلب واردکننده خالص فرآورده‌های نفتی تصفیه شده بوده، زیرا ظرفیت پالایش داخلی قادر به تأمین تقاضای سوخت فرآورده‌های نفتی تصفیه شده: نبوده است.

۲۳۵,۹۵۰ بشکه در روز • جدا از تحت فشار قرار دادن مالی دولت، چون به قیمت سوخت به میزان زیادی یارانه داده شده است، تکیه بر واردات باعث ایجاد مشکلات عمده‌ای در هنگام تحریم‌های بین‌المللی در سال ۲۰۱۱ شد و توانایی ایران در خرید فرآورده‌های تصفیه شده را به شدت محدود کرد.

• در نتیجه، این کشور در جهت افزایش ظرفیت پالایشی داخلی به منظور کاهش ریسک کمبود سرمایه‌گذاری حرکت کرده است و از زمان رفع تحریم‌ها، به یک صادرکننده خالص مهم سوخت تصفیه شده تبدیل شده است.

قابلیت اطمینان

• ایران در سال‌های اخیر گاهی دچار کمبود سوخت می‌شد، زیرا رژیم تحریم‌ها مانع از پهلو گرفتن تانکرهای نفت کش در بنادر ایران شده است و ظرفیت پالایش داخلی نتوانسته است کمبود عرضه را برطرف کند.

• این امر باعث اختلال در کسب و کارها شد زیرا قطع زنجیره‌های تأمین حیاتی جاده محور باعث تأخیر در تولید شده است.

• این کشور با هدف خودکفایی در تولید سوخت، شروع به توسعه پالایش داخلی خود کرده است. رفع تحریم‌ها در سال ۲۰۱۶ روند واردات سوخت تصفیه شده را تسهیل نمود و خطر کمبود را کاهش داد، اما این خطر پس از نوامبر ۲۰۱۸ بار دیگر افزایش یافته است.

هزینه

هر لیتر گازوئیل ۰,۰۹ دلار • از قدیم، ایران با یارانه‌های سخاوتمندانه از جمله کشورهای دارای ارزان‌ترین قیمت سوخت بوده که این امر منجر به پایین ماندن هزینه‌های لجستیک کسب و کارها شده است.

• کاهش یارانه‌ها از سال ۲۰۱۰ در حال انجام است، زیرا درآمدهای نفتی کشور به دلیل تحریم‌های بین‌المللی کاهش یافته و فشار بی‌سابقه‌ای را بر بودجه وارد کرده و یارانه‌ها را ناپایدار کرده است.

• کاهش یارانه‌های سوخت در میان مدت ادامه خواهد یافت، زیرا در شرایط کنونی کاهش قیمت‌های ساختاری نفت ادامه این روند را به طور فزاینده‌ای برای دولت غیرقابل تحمل نموده است، اما قیمت سوخت همچنان در زمره ارزان‌ترین قیمت در بین کشورهای جهان باقی می‌ماند.

سایر ریسک‌ها

• در ایران خطر کمی در زمینه حمله داعش به زیرساخت‌های نفتی، که در لیست اهداف بالقوه این گروه قرار دارد، وجود دارد.

• ضمن اینکه، داعش دیگر به عنوان یک نیروی منسجم و توانمند وجود ندارد و تاکنون فقط یک حمله موفق به ایران انجام داده است.

• عدم تمایل بانک‌های خارجی برای معامله با بازار ایران پس از توافق هسته‌ای مانع سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حیاتی نفت شده است. بنابراین رشد ظرفیت پالایشی ممکن است به کندی صورت پذیرد.

پروژه‌های برنامه‌ریزی شده

• یک پالایشگاه جدید در بوشهر در حال ساخت است که پس از اتمام، بزرگ‌ترین پالایشگاه کشور خواهد بود و قادر به تصفیه روزانه ۴۸۰ هزار بشکه خواهد بود. انتظار می‌رود ساخت این پالایشگاه در سال ۲۰۲۴ به پایان برسد.

• با ارتقا پالایشگاه فعلی آبادان که در دست اقدام است، تولید از ظرفیت فعلی ۱۵۰ هزار بشکه در روز به ۳۶۰ هزار بشکه در روز افزایش می‌یابد.

• این پروژه‌ها، در کنار سایر موارد، به اطمینان بیشتر از تأمین پایدار سوخت تصفیه شده برای بازار داخلی، کاهش خطر اختلالات و همچنین تقویت صادرات کمک خواهد کرد.

منبع: بانک جهانی، فیچ

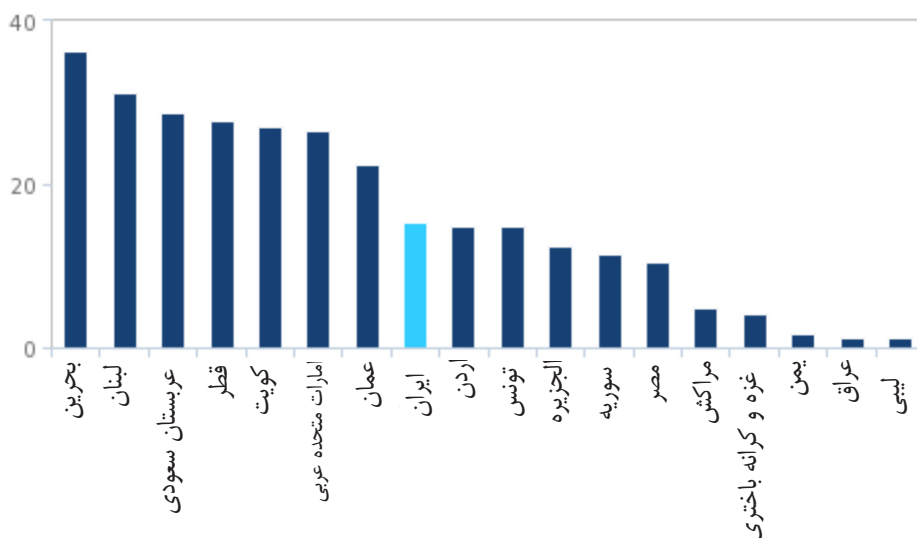
سوخت: ذخایر غنی هیدروکربن‌های ایران به طور کلی به معنای برخورداری از امنیت سوخت است و پس از لغو تحریم‌ها در اوایل سال ۲۰۱۶، این کشور بار دیگر به یک صادرکننده خالص سوخت تصفیه‌شده تبدیل شد. در سال‌های اخیر، به دلیل جلوگیری تحریم‌ها از سرمایه‌گذاری در بخش پالایش و ممانعت از واردات، تأمین سوخت دچار اختلال شده که این امر گاهی منجر به کمبود سوخت گردیده است.

اگرچه برداشتن تحریم‌ها در ابتدا واردات را تسهیل نموده و خطر کمبودها را کاهش می‌داد، اما اکنون با احیای مجدد تحریم‌های ثانویه ایالات متحده، اوضاع رو به وخامت گذاشته و بهبود در خودکفایی سوخت کشور طی دوره‌ای طولانی‌تر را با محدودیت مواجه نموده است. با کنار گذاشتن یارانه‌های ناپایدار توسط دولت، احتمال دارد قیمت‌های سوخت افزایش یابد، اما هزینه‌ها در مقایسه با سایر کشورهای جهان در حال حاضر بسیار مقرون به صرفه هستند و هزینه‌های لجستیک را برای کسب و کارها به نسبت پایین نگه می‌دارند.

ارتباطات راه دور: دسترسی و استفاده محدود از اینترنت در ایران یک نقص عمده برای سرمایه‌گذاران است. کنترل بی‌مورد دولت بر فعالیت‌های اینترنتی مانع گسترش زیرساخت‌ها، کاهش سرعت بارگیری و جلوگیری از استفاده مؤثر از اینترنت برای اهداف تجاری از جمله ارتباطات، تبلیغات و تجارت الکترونیکی شده است. با این که افزایش رقابت بین ارائه‌دهندگان پهنای باند باعث کاهش هزینه‌های اشتراک می‌شود و زیرساخت‌های پهنای باند در میان مدت به کندی گسترش می‌یابند، کسب و کارها همچنان با محدودیت‌های دولت در فعالیت‌های اینترنتی روبرو هستند که این مانع روند کار و سودآوری می‌شود.

زیرساخت ثابت پهنای باند همچنان ناکافی است

خاورمیانه و شمال آفریقا- مشترکان پهنای باند، هر ۱۰۰ نفر (۲۰۱۹)

منبع: فیچ

جدول: ریسک‌های ارتباطات از راه دور

منابع	
شرکت مخابرات ایران (اپراتور متصدی)، ۱۰ ارائه‌دهنده پهنای باند دیگر و همچنین نیز اپراتورهای تلفن همراه	• بازار خط ثابت در سیطره اپراتور ملی، شرکت مخابرات ایران است، اما رقابت در ارائه‌دهندگان خدمات پهنای باند و تلفن همراه در حال افزایش است، که این امر هزینه‌ها را کاهش می‌دهد. دولت کنترل کاملی بر سرویس‌های اینترنتی دارد.
دسترسی	
۱۵,۴ نفر از هر ۱۰۰ نفر مشترک پهنای باند (برآورد ۲۰۱۹)	• زیرساخت‌های ارتباطات از راه دور در ایران، به ویژه برای ارتباطات پهنای باند سریع‌تر و باکیفیت‌تر، زیر استاندارد باقی مانده است.
	• برنامه‌های شرکت مخابرات ایران برای گسترش زیرساخت‌های خط ثابت در مناطق روستایی، دسترسی را بهبود می‌بخشد، اما رشد استفاده از اینترنت توسط سرویس‌های تلفن همراه انجام می‌شود.
	• اکثر کاربران در ایران از طریق تلفن همراه و نه از طریق تلفن ثابت به اینترنت متصل می‌شوند و مشتریان تلفنی 3G در سال ۲۰۱۹ به ۳۷,۳ نفر به ازای هر ۱۰۰ نفر رسیده است. در نتیجه، زیرساخت پهنای باند خطوط ثابت به اندازه کافی توسعه نیافته است و کسب و کارها برای دسترسی به اینترنت تکیه بیشتری به اینترنت تلفن همراه دارند.
قابلیت اطمینان	
	• فقدان زیرساخت کافی پهنای باند بر سرعت اینترنت به معنای پایین بودن کیفیت ارائه اینترنت در ایران است.
	• اگرچه دسترسی و سرعت اینترنت در دوره رئیس‌جمهور روحانی بهبود یافته است، اما بازگشت فشار از عناصر محافظه‌کار قدرتمند ایران به این معنی است که نمی‌توان محدودیت‌ها، کاهش سرعت و قطعی را منتفی دانست.
هزینه	
تعرفه‌های اینترنت با پهنای باند ثابت ماهانه ۱۳,۵ دلار	• افزایش رقابت در ارائه پهنای باند باعث کاهش هزینه‌های اشتراک، کاهش هزینه‌های عملیاتی برای مشاغل و افزایش توان خرید برای عموم مردم شده است.
	• از نظر هزینه تعرفه‌های پهنای باند، ایران پنجمین کشور ارزان‌قیمت در سطح جهان است که این دال بر رقابتی بودن هزینه‌های اینترنت در ایران در مقایسه با سایر کشورهای جهان است.
سایر ریسک‌ها	
	• به ویژه استفاده از رسانه‌های اجتماعی محدود شده است که این باعث محدود شدن فرصت‌های کسب و کار در فضای تجارت الکترونیک شده و همچنین مانع اثرگذاری تبلیغات آنلاین و امکان تعامل شرکت‌ها با مصرف‌کنندگان می‌شود.

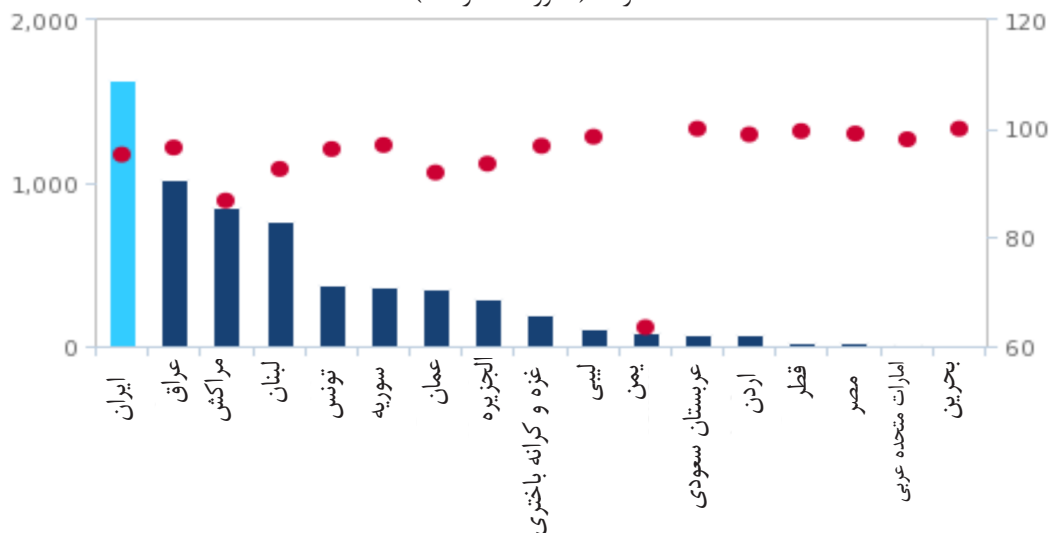
منبع: گزارش جهانی فناوری اطلاعات انجمن اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۶، فیچ

آب: ایران با وجود داشتن بزرگ‌ترین منابع آب شیرین داخلی در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا، از جمله کشورهای دارای بیشترین تنش آبی در جهان است. تأمین آب به دلیل کمبود ناشی از تأثیر خشک‌سالی، استفاده ناکارآمد و هدر رفتن زیاد در معرض ریسک بالایی است. این امر مشکلاتی را برای بخش‌های مختلف به ویژه کشاورزی، معدن و تولیدات صنعتی به همراه خواهد داشت. کمبود آب علی‌رغم پروژه‌های گسترده و پراهمیتی که برای کمک به تأمین در نظر گرفته شده است، به احتمال زیاد تولید را مختل کرده و از سرمایه‌گذاری جلوگیری می‌کند.

تنگنای عرضه با وجود منابع سرشار

خاورمیانه و شمال آفریقا- دسترسی به آب، مترمکعب سرانه (محور سمت چپ) و جمعیت برخوردار از خدمات آبی اولیه، درصد (محور سمت راست)

منبع: بانک جهانی، فیچ

جدول: ریسک‌های آب

منابع

- سرانه منابع تجدید پذیر آب شیرین داخلی: ۱۶۳۹ ایران دارای بزرگ‌ترین سرانه منابع آب شیرین تجدیدپذیر در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است که مزیتی چشمگیر نسبت به هم‌تایان این کشور محسوب می‌شود.
- در حالی که این از نظر تنوری به معنای وجود آب بیشتر برای استفاده صنعتی است، این کشور رتبه دوم بالاترین میزان برداشت آب در منطقه را دارد که موجب ایجاد فشار در تأمین آب است.

دسترسی

- ۹۶٫۲ درصد از جمعیت به آب شرب سالم دسترسی دارند
- به طور کلی قابلیت دسترسی به آب آشامیدنی در ایران خوب است، به این معنی که شرکت‌ها قادر خواهند بود در بیشتر نقاط آب آشامیدنی کارکنان خود را تأمین کنند و این خطر ابتلا کارکنان به بیماری‌های مسری از طریق آب را کاهش می‌دهد.

قابلیت اطمینان

- ایران به دلیل افزایش شیوع خشک‌سالی و مصرف ناکارآمد آب به دلیل وجود یارانه‌ها، در تأمین آب با مشکلات جدی روبرو است که مانعی بر سر ترمیم ذخایر آب شیرین و ظرفیت استخراج آن است.
- با شروع گسترش صنایع معدنی و تولیدی پرمصرف، این مسئله مشکل ساز خواهد شد. تأمین آب شیرین برای بخش صنعتی در حال حاضر به شدت محدود شده است، زیرا عمدتاً برای مصرف خانگی استفاده می‌شود.
- در نتیجه، کسب و کارهای حاضر در صنایع پرمصرف آب متوجه خواهند شد که باید منابع خود را تأمین کنند یا با خطر کمبود مواجه هستند.

هزینه

- برای کاربران صنعتی تقریباً ۰٫۱۶ دلار برای هر مترمکعب
- تعرفه‌های آب توسط شورای اقتصاد تعیین می‌شود، اما ساختار تعرفه‌ها غیرشفاف و نامناسب هستند.
- این وضعیت احتمالاً در سال‌های آینده بهبود خواهد یافت، زیرا دولت استفاده کارآمدتر و تغییر در ساختار تعرفه‌ها را اعمال می‌کند. انگیزه کاهش اتلاف و بهبود شفافیت احتمالاً هزینه‌های مصرف‌کنندگان غیرخانگی را افزایش می‌دهد.

پروژه‌های برنامه‌ریزی شده

- دولت آغاز پروژه‌هایی را برای کاهش فشار تأمین آب در مناطق خشک اعلام کرده است، از جمله طرح انتقال آب شیرین شده از خلیج فارس و دریای عمان به استان‌های مرکزی ایران که با کمبود شدید آب روبرو هستند.
- این شکل انتقال آب در سایر نقاط کشور مورد استفاده قرار گرفته است و همچنین برنامه‌هایی برای هدایت آب از دریای خزر وجود دارد. این پروژه‌ها به عنوان یک راه‌حل کوتاه‌مدت مورد انتقاد شدید فعالان محیط زیست قرار گرفته است که می‌تواند برای اکوسیستم‌ها و منابع آب موجود بسیار زیان‌آور باشد.
- در حالی که این پروژه‌ها برخی از مشکلات مربوط به کمبود آب را کاهش می‌دهد، اما باید با اقدامات دیگری مانند کاهش هدر رفت و مدیریت بهتر برای حفظ و پایداری منابع آب همراه باشد.

منبع: فیچ

چشم‌انداز کلان جهانی

بدترین‌ها را پشت سر گذاشته‌ایم اما بازارهای نوظهور هنوز اول راه هستند

ما در ماه گذشته با ادامه انتشار اطلاعات سه ماهه دوم، چندین بازبینی عمده در پیش‌بینی‌های رشد خود انجام داده‌ایم که به وضوح تأثیرات آن بر تولید ناخالص داخلی در بازارهای مختلف را نشان می‌دهد. در همین حال، ما شاهد چالش‌های موج دوم بیماری در برخی از اقتصادها هستیم. پیش‌بینی ما از رشد جهانی در سال ۲۰۲۰ برابر با ۴,۵- درصد است که از میزان پیش‌بینی شده در ماه اوت یعنی ۳,۹- درصد کمتر است، اگر چه تأکید می‌کنیم که بازگشت سال ۲۰۲۱ کمی قوی‌تر خواهد بود، زیرا از اثرات پایه حتی مطلوب‌تری بهره‌مند می‌شود و بهبودی ۴,۴ درصدی را برای سال ۲۰۲۱ (بالاتر از پیش‌بینی قبلی خود به میزان ۴,۰ درصد) پیش‌بینی می‌کنیم.

عامل اصلی تغییر در پیش‌بینی‌های جهانی ما در این ماه، تجدیدنظرهای کاهشی فعالیت در بازارهای توسعه یافته (۶,۲- درصد نسبت به ۵,۹- درصد قبلی) و بازارهای نوظهور (۲- درصد نسبت به ۱,۶- درصد قبلی) بود. در مورد بازارهای توسعه یافته، با توجه به ترکیب داده‌های ضعیف و طغیان مجدد موارد ابتلا به کووید-۱۹، تخمین‌های رشد خود را برای چندین بازار بزرگ اصلاح رو به پایین نموده‌ایم. به ویژه، می‌توان از اسپانیا (از ۷,۵- درصد به ۱۲,۰- درصد)، ژاپن (از ۵,۲- درصد به ۸,۸- درصد)، آلمان (از ۵- درصد به ۶- درصد) و سنگاپور (از ۲,۳- درصد به ۵,۵- درصد) به عنوان نمونه نام برد. برخی از کشورهای بازار نوظهور مانند هند (از ۴,۵- درصد به ۸,۶- درصد)، فیلیپین (۱,۹- درصد به ۹,۱- درصد) و تایلند (از ۵,۴- درصد به ۶,۶- درصد) روند مشابهی را نشان می‌دهند.

با این حال، این بازنگری‌ها لزوماً نگاه بدبینانه‌تری را برای بهبود جهانی نسبت به قبل نشان نمی‌دهند، بلکه در عوض میزان انقباض سه ماهه دوم و چالش مداومی را که موج دوم بیماری‌ها برای عادی‌سازی شرایط اقتصاد ایجاد می‌کند، به نمایش می‌گذارند. همچنان تأکید می‌کنیم با وجود تلاش کشورها برای مقابله با شیوع ویروس، به احتمال زیاد در سه ماهه آینده بهبودی آرام تجربه خواهد شد و روند بهبود سخت و ناهموار باقی خواهد ماند.

جدول: پیش‌بینی‌های اقتصاد کلان جهانی (۲۰۱۹-۲۰۲۴)

۲۰۲۴f	۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰e	۲۰۱۹	
رشد تولید ناخالص داخلی واقعی (درصد)						
۱,۷	۱,۷	۱,۷	۳,۷	-۵,۱	۲,۳	ایالات متحده
۱,۶	۱,۷	۲	۵,۴	-۸,۱	۱,۳	منطقه یورو
۰,۹	۱,۲	۱,۷	۲,۱	-۸,۸	۰,۷	ژاپن
۵,۴	۵,۴	۵,۴	۵,۸	۲,۲	۶,۱	چین
۲,۹	۲,۹	۳	۴,۴	-۴,۵	۲,۶	جهان
تورم مصرف‌کننده (میانگین)						
۲,۱	۲,۱	۲,۱	۱,۵	۱,۵	۱,۸	ایالات متحده
۱,۹	۱,۹	۱,۷	۱,۳	۰,۶	۱,۳	منطقه یورو
۱	۱	۱	۱	۰,۱	۰,۵	ژاپن
۲,۳	۲,۳	۲,۳	۲,۲	۳,۱	۲,۹	چین
۲,۶	۲,۷	۲,۶	۲,۴	۲,۸	۲,۸	جهان

جدول: پیش‌بینی‌های اقتصاد کلان جهانی (۲۰۱۹-۲۰۲۴)

۲۰۲۴f	۲۰۲۳f	۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰e	۲۰۱۹	
نرخ‌های بهره						
۱	۰,۵	۰,۳	۰	۰	۱,۵	نرخ بهره فدرال رزرو
۱,۵	۱	۰,۵	۰	۰	۰	نرخ تأمین مالی مجدد بانک مرکزی اروپا
۰	۰	۰	۰	-۰,۱	-۰,۱	نرخ بهره یک‌شبه ژاپن
نرخ‌های برابری ارز (میانگین)						
۱,۲	۱,۲	۱,۲	۱,۱۶	۱,۱۱	۱,۱۲	دلار/یورو
۱۰۷	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۷	۱۰۸	۱۰۹	ین ژاپن/دلار
۷,۳	۷,۲۵	۷,۲	۷,۱۵	۷,۰۵	۶,۹۱	یوان چین/دلار
قیمت‌های نفت (میانگین)						
۵۵	۵۲	۵۰	۴۷	۳۹	۶۴,۰۴	سبد اوپک (دلار در هر بشکه)
۵۸	۵۵	۵۳	۵۱	۴۴	۶۴,۱۶	نفت خام برنت (دلار در هر بشکه)

منبع: مؤسسه فیچ؛ f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

با وجود چالش‌های مداوم، ما به بهبود اقتصاد جهانی اعتقاد داریم زیرا چندین شاخص اصلی به بهبود مداوم دلالت می‌کنند، در حالی که سیاست‌ها نیز عمدتاً در راستای این بهبود هستند. شاخص‌های برجسته‌ای از قبیل شاخص‌های مدیران خرید و زیرمجموعه‌های آنها و همچنین شاخص‌های احساسات آینده‌نگر که معمولاً با بازگشت فعالیت در آینده ارتباط دارد، تقویت انتظارات آتی را نشان می‌دهند. ضمن این که به نظر می‌رسد داده‌های تجاری نیز به سطوح حدقلی خود رسیده‌اند. سیاست‌ها همچنان حمایتی است و بسیاری از دولت‌ها اقدامات محرک جدیدی را اعلام کرده و بسیاری از معافیت‌ها را تا سال ۲۰۲۱ و بعد از آن تمدید کرده‌اند.

جدول: بازارهای توسعه‌یافته، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سالانه

۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	
۲	۴,۱	-۶,۲	۱,۷	رشد کل بازارهای توسعه‌یافته
۱,۸	۴,۱	-۶,۶	۱,۷	جی ۷
۲	۵,۴	-۸,۱	۱,۳	منطقه یورو
۲	۵,۲	-۷,۶	۱,۵	اتحادیه اروپا-۲۷
بازارهای توسعه‌یافته منتخب				
۲,۴	۳,۵	-۳,۹	۱,۹	استرالیا
۱,۵	۳,۵	-۶	۱,۶	اتریش
۳,۴	۴,۷	-۸	۱,۴	بلژیک
۲,۹	۳,۹	-۶,۴	۱,۶	کانادا
۱,۹	۴,۸	-۶	۲,۴	جمهوری چک

جدول: بازارهای توسعه یافته، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سالانه

۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹e	
۲	۳,۵	-۴	۲,۴	دانمارک
۱,۹	۴	-۴,۱	۱	فنلاند
۱,۳	۴,۶	-۸,۶	۱,۳	فرانسه
۱,۶	۴,۵	-۶	۰,۶	آلمان
۱,۱	۰,۹	-۷,۵	-۱,۲	هنگ کنگ
۵	۴,۶	-۳,۲	۵,۵	ایرلند
۲	۹,۲	-۱۳,۴	۰,۳	ایتالیا
۱,۷	۲,۱	-۸,۸	۰,۷	ژاپن
۱,۴	۳,۸	-۴,۷	۱,۷	هلند
۱,۲	۳	-۳,۷	۱,۱	نروژ
۱,۹	۶	-۸	۳,۵	پرتغال
۲,۷	۵,۲	-۵,۵	۰,۷	سنگاپور
۲,۵	۳,۸	-۰,۷	۲	کره جنوبی
۳,۱	۶,۸	-۱۲	۲	اسپانیا
۱,۹	۴,۲	-۴,۸	۱,۲	سوئد
۲,۸	۳,۸	-۵	۱,۲	سوئیس
۲,۷	۲,۳	۰,۹	۲,۷	تایوان
۲,۵	۵,۵	-۹	۱,۴	انگلستان
۱,۷	۳,۷	-۵,۱	۲,۳	ایالات متحده

منبع: فیچ؛ f = پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ

در حالی که بهبود قابل توجه فعالیت‌ها در فصل سوم نسبت به فصل دوم را پیش‌بینی می‌کنیم، به دلایل مختلف سرعت رشد در سه ماهه چهارم کاهش می‌یابد. اول، اثرات اولیه با جهش فعالیت در سه ماهه سوم از بین می‌روند، به این معنی که سرعت شتاب به طور طبیعی کند می‌شود. دوم، پتانسیل بالایی برای نتیجه تأخیری (و حتی مناقشه برانگیز) انتخابات آمریکا وجود دارد که می‌تواند باعث افزایش عدم اطمینان در مورد نتیجه انتخابات شود. سوم، سرعت بهبود بازار نیروی کار ایالات متحده با گسترش موج دوم کووید-۱۹ در حال کند شدن است، این بدان معنا است که بیکاری برای چندین دوره دیگر نسبتاً بالا باقی خواهد ماند و پیشرفت قابل توجه در هزینه‌های مصرف کننده را محدود می‌کند. چهارم، عوامل فصلی تعداد افراد مبتلا به سرماخوردگی را در سه ماهه چهارم افزایش می‌دهد، که می‌تواند ترس از شیوع کووید-۱۹ را تشدید کند. سرانجام، اصلاحات مداوم در بازارهای سهام، که عمدتاً معطوف به بخش خرید افراطی فناوری است، در صورتی که کاهش قیمت‌ها منجر به ریسک‌گریزی بیشتر و تقویت دلار آمریکا شود می‌تواند موجب تحریک احساسات شود. این ریسکی است که با توجه به افزایش نوسان سهام در سه ماهه سوم سال، در مورد آن هشدار داده بودیم.

جدول: بازارهای نوظهور، رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سالانه

۲۰۲۲f	۲۰۲۱f	۲۰۲۰f	۲۰۱۹	
۴,۵	۴,۷	-۲,۰	۳,۹	رشد کل بازارهای نوظهور
۲,۶	۲,۹	-۷,۵	۰,۸	آمریکای لاتین
۲,۷	۲,۹	-۹,۴	-۲,۲	آرژانتین
۲,۳	۲,۱	-۶,۵	۱,۱	برزیل
۲,۵	۳,۳	-۱۰,۳	-۰,۳	مکزیک
۴,۵	۳,۵	-۴,۶	۰,۵	خاورمیانه و شمال آفریقا
۳,۳	۲,۷	-۴,۳	۰,۳	عربستان سعودی
۳,۱	۴	-۶,۱	۱,۷	امارات متحده عربی
۵,۳	۳	۲,۶	۵,۶	مصر
۲,۷	۳,۶	-۳,۷	۲,۹	جنوب صحرای آفریقا
۱,۷	۲	-۸	۰,۲	آفریقای جنوبی
۲,۶	۴	-۶	۲,۳	نیجریه
۵,۳	۵,۶	۰,۱	۵,۶	آسیای نوظهور
۵,۴	۵,۸	۲,۲	۶,۱	چین
۵,۴	۶,۲	-۸,۶	۴,۲	هند
۴,۵	۳,۳	-۱,۳	۵	اندونزی
۴	۶,۳	-۴,۵	۴,۳	مالزی
۵,۹	۶,۲	-۹,۱	۵,۹	فیلیپین
۳	۳,۸	-۶,۶	۲,۴	تایلند
۳,۱	۳,۹	-۴,۳	۲,۴	اروپای نوظهور
۲,۳	۳,۷	-۵,۴	۱,۳	روسیه
۴,۸	۴,۳	-۳,۴	۰,۹	ترکیه
۲,۵	۴	-۴,۶	۴,۹	مجارستان
۲,۳	۳	-۴,۴	۴,۱	رومانی
۳	۳,۴	-۳,۶	۴,۱	لهستان

منبع: مؤسسه فیچ

بازارهای توسعه یافته

محدودیت‌های ملی و منطقه‌ای اجرا شده بیشتر، کشورهای توسعه یافته را در فصل دوم امسال به بدترین رکود اقتصادی پس از جنگ جهانی دوم فرو برد و باعث شد ما پیش‌بینی خود از رشد کشورهای توسعه یافته را برای سال ۲۰۲۰ کاهش دهیم. اکنون انتظار داریم رشد کشورهای توسعه یافته در سال جاری به ۶,۲- درصد برسد که در پیش‌بینی قبلی این رقم ۵,۵- درصد برآورد شده بود. تجدید نظر انجام شده برای این ماه عمدتاً به دلیل تعدیل عمیق‌تر در آلمان (از ۵,۰- درصد به ۶,۰- درصد)، ژاپن (از ۵,۲- درصد به ۸,۸- درصد)، اسپانیا (از ۷,۵- درصد به ۱۲- درصد) و انگلستان (از ۷,۷- درصد به ۹,۰- درصد) است. در عین حال، پیش‌بینی خود از رشد کشورهای توسعه یافته در سال ۲۰۲۱ را با ۰,۴ واحد درصد اصلاح به ۴,۱ درصد رسانده‌ایم. در حالی که بازنگری ما در خصوص رشد سال ۲۰۲۱ متأثر از اثرات پایه است، سیاست‌های مالی و پولی حمایتی نیز از جمله عوامل اصلی بهبود هستند. ریسک‌های متوجه پیش‌بینی‌های ما همچنان به قوت خود باقی بوده و از نوع رو به پایین است. شاخص‌های عملکرد صنایع کلیدی، مانند سفارشات کارخانجات و تولیدات صنعتی در ماه مه رشد کردند و در ژوئن و ژوئیه (به صورت ماهانه) در سراسر کشورهای توسعه یافته گسترش بیشتری یافتند که این نشان می‌دهد اوج وخامت را پشت سر گذاشته‌ایم. بهبود داده‌های پربسامد به طور کلی با شاخص‌های آینده‌نگر اخیر سازگار است. به خصوص اینکه شاخص مدیران خرید بالای نمره مرزی ۵۰ باقی مانده است که نقطه تفکیک انبساط از انقباض در ماه اوت است (به جز برای ایتالیا). شاخص مدیران خرید مرکب در فرانسه ۵۱,۶، در آلمان و ایالات متحده ۵۴,۴ و در انگلیس ۵۹,۱ بود. در ژاپن و کره جنوبی، شاخص مدیران خرید در دامنه انقباضی باقی ماند، اما به مرز خنثی ۵۰ نزدیک شد.

عملکرد اقتصادی ناامیدکننده در سه ماهه دوم و موج دوم بیماری در چندین کشور توسعه یافته طی ماه‌های ژوئیه و اوت، تعدادی از دولت‌های کشورهای توسعه یافته را بر آن داشت تا برای حمایت از اقتصاد مواجه با چالش، اقدامات محرک جدیدی (یا گسترش اقدامات موجود) را دنبال کنند. آلمان، ایتالیا و فرانسه اقدامات جدیدی را به ترتیب با ارزش ۰,۳ درصد، ۱,۵ درصد و ۴,۰ درصد تولید ناخالص داخلی در دستور کار قرار دادند. در سنگاپور، بسته محرک گسترده‌تر (۱,۶ درصد از تولید ناخالص داخلی) سیاست‌های موجود را گسترش می‌دهد. در اسپانیا، دولت از برنامه‌های خود برای تمدید طرح قوانین موقت استخدامی خبر داد، که ۷۰ درصد حقوق پایه کارگران حاضر نشده در محل کار را برای شش ماه اول به آنها پرداخت می‌کند، اما هنوز جزئیاتی درباره زمان تمدید این طرح و مدت زمان آن ارائه نداده است.

بازارهای نوظهور

پس از کاهش بدبینی نسبت به رشد بازارهای نوظهور در اوایل ماه اوت، ما پیش‌بینی خود از رشد این بازارها را در هفته‌های اخیر دوباره کاهش دادیم. در مجموع، ما اکنون معتقدیم که تولید ناخالص داخلی بازارهای نوظهور امسال ۲,۰ درصد کاهش پیدا کند، در حالی که در ماه گذشته انتظار کاهش ۱,۶ درصدی را داشتیم. تجدید نظر ما در ارقام اصلی بازارهای نوظهور از چشم‌انداز ضعیف‌تر کشورهای نوظهور آسیایی نشأت گرفته است که در آنجا اکنون انتظار انقباضی عمیق‌تر را برای هند داریم (۸,۶- درصد در قیاس با برآورد ۴,۵- درصدی پیشین). این باعث شده است که پیش‌بینی ما برای رشد کل منطقه به تنها ۰,۱ درصد برسد. پیش‌بینی‌های ما برای بازارهای نوظهور در سایر مناطق عمدتاً تغییری نکرده است (توجه داشته باشید پیش‌بینی‌های جدید ما برای کشورهای جنوب صحرای آفریقا به دلیل روزرسانی روش‌شناختی با ماه گذشته مطلقاً قابل مقایسه نیستند).

در حالی که در هفته‌های اخیر تعداد بیشتری از کشورهای جزو بازارهای نوظهور ارقام تولید ناخالص داخلی فصل دوم خود را منتشر کردند، اما تعداد کمی از آنها تعجب‌آور بود. انقباض ۲۳,۹ درصدی هند به عنوان بزرگ‌ترین سقوط در میان اقتصادهای بزرگ، این کشور را بالاتر از سایر کشورها قرار داد، اما این امر به طور کلی با پیش‌بینی ما مطابقت داشت، اما پایین‌تر از میزان مورد اتفاق نظر بود. آخرین ارقام نشان داد که تولید ناخالص داخلی در بسیاری از بازارهای اقتصادی نوظهور بین ۱۰ تا ۱۵ درصد افت یافته است.

اگرچه این ارقام طبق استانداردهای گذشته نتیجه وحشتناکی می‌تواند تلقی شود، اما با ارقامی که در ژوئیه و اوایل ماه اوت گزارش شده بود مطابقت داشت. آخرین داده‌های زمانی، از جمله شاخص مدیران خرید و سفارش صادرات، نشان می‌دهند شرایط در آغاز فصل سوم سال ۲۰۲۰ بهبود یافته است، ما همچنان اطمینان داریم که فصل دوم کف انقباض امسال بوده و اقتصاد جهانی در سال ۲۰۲۱ بهبود می‌یابد.

کشورهای نوظهور آسیایی: شوک بیشتر از آن است که در ابتدا تصور می‌شد

ما کماکان بر این باوریم که کشورهای نوظهور آسیایی بهترین عملکرد را در میان کشورهای نوظهور جهان در سال جاری خواهند داشت و تولید ناخالص داخلی آنها در مقایسه با سال ۲۰۱۹ اساساً ثابت است. اما دلیل این امر بیشتر به قدرت اقتصاد چین باز می‌گردد که معتقدیم ۲,۲ درصد رشد را تجربه می‌کند. انتظار داریم سایر کشورها افت زیادی در میزان تولید داشته باشند. ما پیش‌بینی‌های خود را برای چندین اقتصاد بزرگ منطقه در این ماه اصلاح کردیم که نتیجه عملکرد ضعیف آنها در فصل دوم سال ۲۰۲۰ و وجود شواهدی دال بر ناکامی‌هایی در تلاش برای کنترل کووید-۱۹ است. در حالی که این ماه توجه به هند معطوف شد -جایی که ما پیش‌بینی خود از رشد این کشور برای سال ۲۰۲۰ را از ۴,۵- درصد به ۸,۶- درصد کاهش دادیم- بیشترین اصلاح در فیلیپین انجام شد. اکنون انتظار داریم که این اقتصاد تنها در پایان سال به روند رشد خود بازگردد و این باعث شود تولید ناخالص داخلی در کل در سال ۲۰۲۰ کاهشی برابر با ۹,۱ درصد داشته باشد.

کشورهای نوظهور اروپایی: اکثر دیدگاه‌های قبلی بی‌تغییر باقی ماند، خوش‌بینی در مورد لهستان

ما در اغلب موارد پیش‌بینی‌های خود در مورد رشد کشورهای نوظهور اروپایی را طی یک ماه گذشته بدون تغییر باقی گذاشتیم و همچنان بر انقباض قابل توجه در بسیاری از بازارهای مهم مانند روسیه (۵,۴- درصد) و ترکیه (۳,۴- درصد) در سال ۲۰۲۰ را خاطر نشان می‌سازیم. آخرین داده‌های تولید ناخالص داخلی بر نظر ما صحنه می‌گذارند که قبل از بهبود اقتصاد در سال ۲۰۲۱، اقتصاد سراسر منطقه در سال جاری به شدت منقبض خواهد شد. با این حال، تغییری بزرگ در پیش‌بینی ما برای لهستان رخ داد، که تنها کشور بزرگ در میان کشورهای نوظهور بود که در این ماه به آن خوشبین شدیم. مقامات لهستانی ارقام تولید ناخالص داخلی فصل دوم سال ۲۰۲۰ را در اواسط ماه اوت منتشر کردند که نشان می‌دهد تولید در مقایسه با انتظار کاهش ۹,۰ درصدی مورد اجماع، فقط ۸,۲ درصد نسبت به سال گذشته کاهش یافته است. ما معتقدیم که این نتیجه بهتر از حد انتظار به دلیل تاب‌آوری صنایع صادراتی لهستان بوده است؛ صادرات کالاها در ماه ژوئن ۷,۳ درصد نسبت به ماه مشابه در سال قبل افزایش داشت. با وجود این قدرت صادراتی، همچنان انتظار داریم که تولید ناخالص داخلی در باقیمانده سال جاری کاهش یابد، اما این کاهش ملایم‌تر از آن چیزی است که قبلاً تصور می‌کردیم. ما پیش‌بینی خود از تولید ناخالص داخلی لهستان در سال ۲۰۲۰ را از ۴,۱- درصد به ۳,۶- درصد اصلاح کردیم.

خاورمیانه و شمال آفریقا: اندکی تجدید نظر رو به پایین

ما پیش‌بینی خود از رشد خاورمیانه و شمال آفریقا در سال ۲۰۲۰ را از ۴,۳- به ۴,۶- طی ماه گذشته اصلاح کردیم. تجدید نظر جزئی در پیش‌بینی ما از امارات متحده عربی (که پیش‌بینی رشد آن را از ۵,۸- به ۶,۱- کاهش دادیم) بیشتر مبتنی بر تثبیت مالی و کاهش تولید نفت بود. با این که ما معتقدیم این کشور در میان کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس در سال ۲۰۲۰ بدترین عملکرد را خواهد داشت، اما به احتمال زیاد سال آینده قوی‌ترین بازگشت را نیز خواهد داشت. همچنین در مورد چشم‌انداز عربستان سعودی، که اکنون انتظار داریم تولید امسال آن ۴,۳ درصد کاهش یابد، در مقایسه با پیش‌بینی قبلی ۴,۱ درصدی، یک بازنگری جزئی انجام دادیم. دولت نظم و انضباط مالی شدیدتری را نسبت به آنچه که قبلاً تصور می‌کردیم اعمال می‌کند که این رشد کشور را تحت تأثیر قرار خواهد داد. در حالی که اخبار این ماه متمرکز بر عادی‌سازی روابط دیپلماتیک بین امارات و رژیم اشغالگر قدس بود، ما معتقد نیستیم که این توافق اثر اقتصادی فوری داشته باشد.

کشورهای جنوب صحرای آفریقا: افت ناگهانی آفریقای جنوبی

خبر مهم از جنوب صحرای آفریقا طی ماه گذشته اعلام این خبر بود که اقتصاد آفریقای جنوبی در فصل دوم سال ۲۰۲۰ نسبت به فصل مشابه در سال قبل ۱۷,۱ درصد افت داشته است. طبق نرخ سالانه‌شده رشد فصلی با تعدیلات فصلی که از نظر مرکز ملی آمار کشور ترجیح داده می‌شود، تولید ۵۱ درصد افت کرده است. با این که این رقم خبرساز شد، اما از آن چیزی که انتظار داشتیم بدتر نبود. ضمن اینکه ما پیش‌بینی خود از رشد ۲۰۲۰ را برای کشور از ۷,۰- درصد به ۸,۰- درصد کاهش دادیم و انتظار داریم که در سال ۲۰۲۱ بهبودی ضعیفی داشته باشد. ما بیشتر پیش‌بینی‌های خود از سایر کشورهای جنوب صحرای آفریقا در این ماه را بدون تغییر نگه داشتیم. با توجه به تأخیر

قابل توجه در انتشار اکثر داده‌های اقتصادی آفریقا، ما به مدت چند ماه در مورد آسیب‌هایی که محدودیت‌ها در اوایل سال جاری برای اقتصاد محلی ایجاد کرد، اطلاعات بیشتری نخواهیم داشت.

آمریکای لاتین: همچنان منطقه دارای ضعیف‌ترین عملکرد

داده‌های جدید منتشرشده در این ماه در سرتاسر آمریکای لاتین عمدتاً با انتظارات ما مطابقت داشت و ما در مورد پیش‌بینی رشد سال ۲۰۲۰ خود در خصوص این منطقه تجدید نظر عمده‌ای انجام ندادیم. ما انتظار داریم که تولید ناخالص داخلی کل منطقه ۷,۵ درصد در سال جاری کاهش یابد که این بدترین عملکرد در بین مناطق بازارهای نوظهور است. این پیش‌بینی ما از این دیدگاه نشأت می‌گیرد که اقتصاد برزیل در سال ۲۰۲۰ به میزان ۶,۵ درصد منقبض خواهد شد و تولید ناخالص داخلی در مکزیک ۱۰,۳ درصد کاهش می‌یابد، که این بیشترین افت در میان کشورهای بزرگ بازارهای نوظهور است.

در حالی که پیش‌بینی‌های کوتاه‌مدت خود را اساساً بدون تغییر گذاشته‌ایم، اما برای بلندمدت نسبت به برزیل کمی بدبین شده‌ایم. بحران کنونی از تلاش برای اصلاح اقتصاد برزیل و بهبود مشکلات اساسی مالی آن کاسته است. با وجود تشدید احتمالی تنش‌های سیاسی منتهی به انتخابات بعدی، ما شک داریم که دولت سیاست‌های بازنشستگی و مالیاتی اخیر خود را با تلاش‌های اصلاحی بیشتری دنبال نماید.

توجه: پیش‌بینی‌های ریسک کشوری ما بارها به‌روزرسانی می‌شود؛ بنابراین، دیدگاه‌ها و پیش‌بینی‌ها در این بخش ممکن است با سایر بخش‌ها مطابقت نداشته باشد.

جدول شاخص‌ها

رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	روند	ریسک سیاسی کوتاه‌مدت	
۸	۱	=	۸۶,۷	امارات متحده عربی
۱۷	۲	=	۸۱	قطر
۲۳	۳	=	۷۹,۸	عمان
۲۸	۴	=	۷۷,۵	کویت
۴۳	۵	=	۷۳,۸	بحرین
۴۷	۶	=	۷۲,۹	عربستان سعودی
۶۳	۷	=	۶۹,۴	مراکش
۱۰۵	۸	+	۶۰,۴	مصر
۱۰۹	۹	=	۵۹,۶	ایران
۱۳۰	۱۰	=	۵۶,۷	اردن
۱۳۵	۱۱	=	۵۴,۸	تونس
۱۶۱	۱۲	=	۴۴,۲	الجزایر
۱۷۲	۱۳	=	۳۸,۵	لبنان
۱۷۵	۱۴	=	۳۵,۴	عراق
۱۷۹	۱۵	-	۳۱,۵	کرانه باختری و غزه
۱۸۲	۱۶	=	۲۸,۸	سوریه
۱۸۳	۱۷	=	۲۶,۷	لیبی
۱۸۷	۱۸	=	۱۸,۱	یمن

رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	روند	ریسک سیاسی بلندمدت	
۳۱	۱	=	۷۸,۴	امارات متحده عربی
۴۹	۲	=	۷۲,۶	عمان
۵۶	۳	=	۷۱,۱	اردن
۶۱	۴	=	۷۰,۱	قطر
۶۳	۵	=	۶۹,۹	مراکش
۷۰	۶	=	۶۸,۴	تونس
۷۵	۷	=	۶۶,۴	کویت
۹۵	۸	+	۶۱,۲	بحرین
۱۰۸	۹	=	۵۸,۷	مصر
۱۱۶	۱۰	=	۵۶,۷	الجزایر
۱۲۱	۱۱	=	۵۵,۹	عربستان سعودی
۱۳۰	۱۲	=	۵۴,۱	ایران
۱۴۰	۱۳	-	۵۲	لبنان
۱۷۱	۱۴	=	۳۹,۷	کرانه باختری و غزه
۱۷۲	۱۵	=	۳۹,۶	عراق
۱۸۱	۱۶	=	۲۹,۴	یمن
۱۸۴	۱۷	=	۲۳,۷	سوریه
۱۸۷	۱۸	=	۲۰,۲	لیبی

میانگین منطقه‌ای ۵۴,۹، میانگین جهانی ۶۱,۸، میانگین بازارهای نوظهور ۵۷,۱

رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	روند	ریسک اقتصادی کوتاه‌مدت	
۴۵	۱	+	۵۶,۷	عربستان سعودی
۵۱	۲	=	۵۴,۶	کویت
۶۶	۳	-	۴۸,۳	مصر
۸۷	۴	+	۴۵,۴	قطر
۸۸	۵	-	۴۵,۲	امارات متحده عربی
۱۰۰	۶	=	۴۲,۷	الجزایر
۱۱۲	۷	+	۴۰	ایران
۱۲۲	۸	=	۳۸,۵	عراق
۱۳۸	۹	=	۳۶	عمان
۱۳۹	۱۰	=	۳۵,۸	مراکش
۱۶۲	۱۱	=	۳۰,۸	تونس
۱۶۳	۱۲	-	۳۰	بحرین
۱۶۳	۱۲	=	۳۰	اردن
۱۶۹	۱۴	-	۲۷,۹	لبنان
۱۷۳	۱۵	-	۲۷,۱	سوریه
۱۷۳	۱۵	-	۲۷,۱	کرانه باختری و غزه
۱۷۵	۱۷	=	۲۶,۳	لیبی
۱۷۷	۱۸	=	۲۵,۶	یمن

میانگین منطقه‌ای ۳۷,۱، میانگین جهانی ۴۵,۴، میانگین بازارهای نوظهور ۴۱,۳

رتبه جهانی	رتبه منطقه‌ای	روند	ریسک اقتصادی	
			بلندمدت	
۵۱	۱	-	۶۰,۸	کویت
۵۲	۲	-	۶۰,۴	عربستان سعودی
۵۶	۳	-	۵۹,۵	امارات متحده عربی
۷۶	۴	-	۵۳,۷	قطر
۷۹	۵	-	۵۳,۱	مصر
۱۰۰	۶	-	۴۹	الجزایر
۱۰۶	۷	-	۴۸	عمان
۱۰۷	۸	=	۴۷,۹	ایران
۱۰۹	۹	=	۴۷,۷	مراکش
۱۲۰	۱۰	=	۴۴,۶	بحرین
۱۲۲	۱۱	=	۴۴,۴	اردن
۱۴۱	۱۲	=	۴۱,۹	عراق
۱۴۹	۱۳	=	۳۹,۷	تونس
۱۶۵	۱۴	-	۳۶,۲	لبنان
۱۷۳	۱۵	=	۳۵	کرانه باختری و غزه
۱۷۶	۱۶	-	۳۲,۹	لیبی
۱۷۶	۱۶	-	۳۲,۹	سوریه
۱۸۳	۱۸	-	۲۹,۱	یمن

میانگین منطقه‌ای ۴۵,۴، میانگین جهانی ۵۱,۹، میانگین بازارهای نوظهور ۴۷,۶

۲۰۲۹ف	۲۰۲۸ف	۲۰۲۷ف	۲۰۲۶ف	۲۰۲۵ف	۲۰۲۴ف	۲۰۲۳ف	۲۰۲۲ف	۲۰۲۱ف	۲۰۲۰ف	۲۰۱۹ع	تولید ناخالص داخلی اسمی، میلیارد دلار
۱۳۷۰۰۹۰	۱۲۴۸۰۹۰	۱۱۴۲۰۳۰	۱۰۰۴۹۰۳۰	۹۶۴۰۶	۹۱۴۰۸	۸۹۷۰۳	۸۸۶۰۲	۸۰۰۰۲	۶۷۱۰۹	۵۵۴	
۱۰۱۸۱۰۸۰	۱۰۷۶۶۰	۹۸۴۰۷	۹۰۴۰۵	۸۳۱۰۶	۷۹۵۰۵	۷۸۷۰۱	۷۹۱۰۳	۷۲۷۰۵	۶۳۹۰۹	۴۹۴۰۶	تولید ناخالص داخلی اسمی، میلیارد یورو
۱۴۰۹۰۹	۱۳۰۶۹۲	۱۲۰۳۳۱	۱۱۰۷۰۷	۱۰۰۸۶۶	۱۰۰۴۰۸	۱۰۰۳۱۶	۱۰۰۳۰۲	۹۴۱۱	۷۹۹۹	۶۶۸۱	سرنه تولید ناخالص داخلی، دلار
۱۲۸۵۲	۱۱۰۸۰۳	۱۰۸۸۸	۱۰۰۹۹۲	۹۰۳۶۷	۹۰۰۵۰	۹۰۰۴۹	۹۰۱۹۸	۸۰۵۵۵	۷۶۱۸	۵۰۹۶۵	سرنه تولید ناخالص داخلی، یورو
۴۰۱	۴	۴۰۴	۴۰۲	۴۰۲	۴۰۶	۵۰۵	۸۰۲	۴۰۳	-۶۰۱	-۷	رشد تولید ناخالص داخلی واقعی، درصد سال به سال
۴۸۵	۴۸۰۶	۴۸۰۷	۴۸۰۵	۴۸۰۳	۴۸۰۲	۴۸۰۶	۴۹۰۲	۵۰۰۳	۴۹۰۹	۴۹۰۲	مصرف نهایی خصوصی، درصد از تولید ناخالص داخلی
۳	۳	۴	۴	۴	۴	۴۰۴	۴۰۲	۳۰۹	-۶	-۴۰۲	مصرف نهایی خصوصی، رشد واقعی درصد سال به سال
۱۵	۱۴۰۸	۱۴۰۶	۱۴۰۶	۱۴۰۶	۱۴۰۶	۱۴۰۷	۱۴۰۷	۱۴۰۹	۱۴۰۸	۱۴۰۲	مصرف نهایی دولت، درصد از تولید ناخالص داخلی
۵	۴۵	۴	۳۵	۳۵	۴	۶	۵۰۳	۴	-۲۰۹	-۳۵	مصرف نهایی دولت، رشد واقعی درصد سال به سال
۵۳	۵۰۴	۵۰۶	۵۰۷	۵۰۹	۶۰۱	۶۰۴	۶۰۸	۷۰۴	۸۰۲	۱۱۰۵	تشکیل سرمایه ثابت، درصد از تولید ناخالص داخلی
۴	۴	۵	۵	۵	۵	۵۰۵	۵۰۷	۲۰۹	-۱۶۰۵	-۴	تشکیل سرمایه ثابت، رشد واقعی درصد سال به سال
۹۱۰۹۵	۹۱۰۳۱	۹۰۰۴۳	۸۹۶۰۲	۸۸۰۷۷	۸۷۸۰۹	۸۶۹۸	۸۶۰۰۲	۸۵۰۰۳	۸۳۰۹۹	۸۲۰۹۱	جمعیت، میلیون نفر

جدول: داده‌ها و پیش‌بینی‌های اقتصاد کلان ایران

۶.۵	۷	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۲	۱۶	۲۹	۳۶	تورم مصرف کننده، میانگین
۷	۷	۷	۷	۸	۸	۸	۸	۱۰	۱۳	۱۵	نرخ وام، درصد
۶۴۰۰۰	۶۴۰۰۰	۶۳.۵۰۰	۶۳.۵۰۰	۶۱.۰۰۰	۵۷.۵۰۰	۵۱.۵۰۰	۴۵.۰۰۰	۴۲.۰۰۰	۴۲.۰۰۰	۴۲.۰۰۰	نرخ برابری ریال به دلار آمریکا، میانگین
۷۴.۳۴۰	۷۴.۳۴۰	۷۳.۶۶۰	۷۳.۵۰۰	۷۰.۷۶۰	۶۶.۱۷۵	۵۸.۷۱۰	۵۰.۴۰۰	۴۶.۲۰۰	۴۴.۱۰۰	۴۷.۰۴۵	نرخ برابری ریال به یورو، میانگین
-۶۳.۹	-۵۸.۹	-۵۴.۶	-۵۱.۱	-۴۸.۳	-۴۷.۴	-۴۸.۶	-۵۰.۱	-۴۸	-۴۳.۶	-۲۷.۹	تراز بودجه، میلیارد دلار
-۴.۷	-۴.۷	-۴.۸	-۴.۹	-۵	-۵.۲	-۵.۴	-۵.۷	-۶	-۶.۵	-۵	تراز بودجه، درصد از تولید ناخالص داخلی
۱۱۳.۱	۱۰۸.۴	۱۰۳.۹	۹۹.۶	۹۴.۷	۸۹.۵	۸۴.۶	۷۸.۹	۶۴.۴	۶۰.۹	۷۴	صادرات کالاها و خدمات، میلیارد دلار
۸۸.۳	۸۶	۸۳.۶	۸۰.۸	۷۸.۱	۷۴.۷	۷۱.۵	۶۸	۶۳.۳	۶۰.۲	۶۵.۲	واردات کالاها و خدمات، میلیارد دلار
۲۴.۸	۲۲.۵	۲۰.۳	۱۸.۸	۱۶.۶	۱۴.۸	۱۳.۱	۱۰.۹	۱.۱	۰.۷	۸.۷	تراز تجاری در کالاها و خدمات، میلیارد دلار
۱.۸	۱.۸	۱.۸	۱.۸	۱.۷	۱.۶	۱.۵	۱.۲	۰.۱	۰.۱	۱.۶	تراز تجاری در کالاها و خدمات، درصد از تولید ناخالص داخلی
۲۵.۵	۲۳.۲	۲۱	۱۹.۵	۱۷.۲	۱۵.۴	۱۳.۶	۱۱.۴	۱.۶	۱.۱	۹.۲	تراز حساب جاری، میلیارد دلار
۱.۹	۱.۹	۱.۸	۱.۹	۱.۸	۱.۷	۱.۵	۱.۳	۰.۲	۰.۲	۱.۷	تراز حساب جاری، درصد از تولید ناخالص داخلی
۱۲۰.۳	۱۱۵.۶	۱۱۱.۲	۱۰۶.۹	۱۰۲.۸	۹۸.۸	۹۵	۹۱.۴	۸۷.۹	۹۰.۶	۱۰۶.۶	ذخایر خارجی به غیر از طلا، میلیارد دلار
۰	۱۶.۸	۱۶.۶	۱۶.۵	۱۶.۴	۱۶.۵	۱۶.۶	۱۶.۸	۱۷.۳	۱۷.۵	۱۶.۷	پوشش واردات، ماه

 منبع: سازمان ملل متحد، بانک مرکزی ایران، مؤسسه فیچ، $e = \text{برآوردها}$ و $f = \text{پیش‌بینی‌های مؤسسه فیچ}$

منبع

Iran; Country Risk Report- Includes 10-year forecasts to

Fitch Solutions

Analyst: Andrine Skjelland

Editor: Julie Beckenstein

Sub-Editor: Natalie Thompson

Subscriptions Manager: Lyan Chan

Marketing Manager: Julia Consuegra

Production: Bharat Kumar

Copy Deadline: 26 June 2020